

การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
Application of Health Impact Assessment for Planning
Community-Based Tourism in Saikhao Subdistrict,
Khokpho District, Pattani Province

ซัลซาบีล สะแม
Zalzabeel Samae

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
Application of Health Impact Assessment for Planning
Community-Based Tourism in Saikhao Subdistrict,
Khokpho District, Pattani Province

ซัลซาบีล สะแม
Zalzabeel Samae

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผน การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอบึงสามพัน จังหวัด ปัตตานี
ผู้เขียน	นางสาวชัชชาบีล สะแม
สาขาวิชา	การจัดการระบบสุขภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
คณะกรรมการสอบ

.....
(ดร.เพ็ญ สุขมาก)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรฤทธิ)

.....กรรมการ
(ดร.เพ็ญ สุขมาก)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มณีแนม)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญญพัฒน์ ไชยเมล์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบ
สุขภาพ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกกิง วงศ์ศิริโชติ)
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มี
ส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ

(ดร.เพ็ญ สุขมาก)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ

(นางสาวชัลชาบีล สะแม)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ

(นางสาวชัชชาปวีล สະแม)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นางสาวซัลซาบีล สะแม
สาขาวิชา	การจัดการระบบสุขภาพ
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยดำเนินการตามขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 5 ขั้นตอน คือ การกลั่นกรองโดยสาธารณะ การกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ การทบทวนร่างรายงานและการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ เก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสอบถาม การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น และการประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ 7 คน ผู้แทนองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ 16 คน ผู้นำชุมชน 6 คน ตัวแทนวิชาการวิชาชีพ 2 คน และประชาชนทั่วไปในชุมชน 360 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 4 ด้าน คือ

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจทางบวก พบว่า คนในชุมชนมีรายได้เสริม มีอาชีพใหม่จากการให้บริการท่องเที่ยว เกิดการกระจายรายได้ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ผลกระทบทางลบ พบว่า การกระจายรายได้มักกระจุกตัวเฉพาะกลุ่มคนบางคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนโดยตรง ส่งผลให้การบริหารจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไม่เป็นธรรมและไม่ทั่วถึง

ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรมทางบวก พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่มีความหลากหลายทางสังคมพหุวัฒนธรรม มีการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยผู้สูงอายุในชุมชนทำให้เกิดความตระหนัก สำนึกและห่วงใยในการรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟูและคงไว้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ผลกระทบทางลบ พบว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้าพักค้างคืนในพื้นที่

เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับความนิยมจากคนต่างถิ่นต่างพื้นที่เท่าที่ควร

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทางบวก พบว่า ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นฐานการผลิตในภาคเกษตร มีประวัติศาสตร์ทางสังคมและโบราณสถาน มีความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มขึ้น ผลกระทบทางลบ พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวยังมีไม่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกเส้นทาง การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวกและรู้สึกไม่ปลอดภัย ก่อให้เกิดความไม่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

ผลกระทบทางด้านสุขภาพ พบว่า ภาพรวมของประชาชนในพื้นที่ที่มีความสุขต่อการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$) โดยความสุขของประชาชนในพื้นที่ คือ การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ผลกระทบทางลบ พบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตของคนในชุมชน ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวลและความหวาดระแวงต่อกัน

ผลการศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว พบว่า เป็นยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1) พัฒนาปัจจัยพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และความปลอดภัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง และครอบคลุมทุกกลุ่ม 2) พัฒนาระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน 4) ยกระดับประสบการณ์ท่องเที่ยวโดยเน้นนักท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลาง 5) ส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม 6) ส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีโครงการและกิจกรรมภายใต้ยุทธศาสตร์ 35 โครงการ

คำสำคัญ : การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ, ยุทธศาสตร์, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Thesis Title	Application of Health Impact Assessment for Planning Community-Based Tourism in Saikhao Subdistrict, Khokpho District, Pattani Province
Author	Miss Zalzabeel Samae
Major Program	Health System Management
Academic Year	2022

ABSTRACT

The objectives of this action research were to study the health impacts in terms of economic, social-cultural, environmental and health aspects caused by community-based tourism in Sai Khao Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province and to develop community-based tourism strategies in Sai Khao Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province. The five-step health impact assessment process, namely public screening, scoping the study by the public, assessing health impacts, reviewing the draft report, and pushing it into the decision-making process was implemented. Both quantitative and qualitative data were collected by focus group discussions, in-depth interviews, questionnaires, public hearings and workshops. The informants were 7 representatives of the government officials, 16 representatives of other organizations/groups, 6 community leaders, 2 representatives of academics and 360 general people living in the community. Qualitative data were analyzed by content analysis. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics, namely percentage, mean and standard deviation.

Based on the findings, the impacts of community-based tourism in Sai Khao Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province consist of 4 aspects.

In terms of the positive economic impacts, people in the community can gain extra income and have new careers from tourism services. The distribution of income is linked to other groups related to tourism. As a result, the quality of life of the people in the community has been improved. As for the negative impacts, the income has been distributed to only certain groups of people directly related to tourism in the community. Therefore, the management of tourism benefits is unfair and incomprehensive.

As for the positive social-cultural impacts, tourism has contributed to the conservation and restoration of community traditions and culture with diversity

of multicultural society. Knowledge has been transferred by the elderly in the community to raise awareness, and cherish the preservation, conservation and restoration of the traditional way of life of the community. In terms of the negative impacts, there is unrest situation in the three southern border provinces. As a result, tourists do not dare to stay overnight in the area because they feel unsafe for life and property. For this reason, tourism in the area is not popular among people from different areas.

In terms of the positive environmental impacts, there are resources for tourism management in the community. The abundant natural resources are used as the production base in the agricultural sector. There are also social history and ancient sites. There is a diversity of multicultural society. Therefore, a lot of tourist attractions in the community can attract tourists. As for the negative impacts, not all tourist attractions are provided with tourism facilities and services such as road signs and transportation. Consequently, tourists travel to the tourist attractions with inconvenient and unsafe feelings, causing dissatisfaction to the tourists.

For the positive health impacts, the overall people in the area are happy with tourism management at a high level ($\bar{x} = 3.96$). They are happy with the participation in community tourism resource management in terms of conservation of natural resources, community traditions and culture and participation in tourism management. As for the negative impacts, the spread of the COVID-19 and the unrest situation in the three southern border provinces have affected the mental health problems of people in the community, causing stress, anxiety and distrust against each other.

The study results of the community-based tourism strategies of Sai Khao Subdistrict revealed that there is the 5-year community-based tourism strategy (2023-2027), consisting of 6 strategies, namely 1) developing the basic factors, services and security to accommodate all groups of tourists; 2) developing the community-based tourism management system; 3) developing the economy, society and quality of life of people in the community, 4) enhancing the tourism experience by focusing on tourists; 5) promoting and conserving the cultural heritage of multicultural society and 6) promoting, conserving and restoring natural resources and the environment sustainably. There are 35 projects under these strategies.

Keywords : Health Impact Assessment, Strategies, Community-Based Tourism

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.เพ็ญ สุขมาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่กรุณาชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ จุดประกายความคิดอันทรงคุณค่า คอยสนับสนุนให้กำลังใจและให้โอกาสแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรวิทย์ รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มุณีแนม และรองศาสตราจารย์ ดร.ปญญาพัฒน์ ไชยเมล์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะ และเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มุณีแนม ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ รักษาพล และ ดร.วิชชุดา มาชู ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาเสียสละเวลาตรวจสอบเครื่องมือการทำวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่ายิ่ง และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา มอบความรู้ สร้างปัญญาให้กับผู้วิจัย สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์และการทำงาน

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยส่วนหนึ่งในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสถาบันการนโยบายสาธารณะ พี่ๆ น้องๆ หลักสูตรการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจและให้คำปรึกษาทั้งในด้านการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคุณพ่ออาแซ สะแม คุณแม่ยี่ระ สะแม ที่อบรม สั่งสอนและเลี้ยงดูมาเป็นอย่างดี อีกทั้งยังคอยสนับสนุนทุนการศึกษาและกำลังใจมาโดยตลอด คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ข้าพเจ้าขอมอบแต่คุณพ่อ คุณแม่ คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์นี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนในตำบลทรายขาว ตลอดจนถึงในจังหวัดปัตตานีและผู้สนใจต่อไป

ชัชชาบีล สะแม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(7)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
สารบัญ	(10)
รายการตาราง	(12)
รายการภาพประกอบ	(13)
รายการอักษรย่อ	(14)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
คำถามการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
กรอบแนวคิด	7
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ	10
การท่องเที่ยวโดยชุมชน	16
กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์	24
บริบทพื้นที่ศึกษา	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	34
รูปแบบการวิจัย	34
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	34
การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา	36
ขั้นตอนการวิจัย	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย	44
สรุปขั้นตอนการวิจัย	45
บทที่ 4 ผลการศึกษา	47
ผลการถ่วงกรองโดยสาธารณะ	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินโดยสาธารณะ	53
ผลการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ	59
การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน	95
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	105
สรุปผลการวิจัย	105
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอแนะ	114
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	120
ก เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	121
ข แบบพิกซ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง	136
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	140
ประวัติผู้เขียน	141

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1. ปฏิทินการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว	51
2. ผลการกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ	54
3. ผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในมิติต่างๆ	59
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
5. ผลการวิเคราะห์ด้านทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	86
6. ผลการวิเคราะห์ระดับความสุขของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	91
7. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	97
8. ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และโครงการ	98

รายการภาพประกอบ

รูปภาพ	หน้า
1. แผนที่ตำบลทรายขาว	4
2. กรอบแนวคิดการวิจัย	9
3. สรุปลำดับขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ	45
4. แผนที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว	48

รายการอักษรย่อ

อบต.ทรายขาว	=	องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว
ทกจ.ปัตตานี	=	ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี
พช.อำเภอโคกโพธิ์	=	พัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์
รพ.สต.ทรายขาว	=	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทรายขาว

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism) เป็นรูปแบบการดำเนินงานการท่องเที่ยวที่เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมและคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยจะมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรม ความเชื่อ และบริบทของพื้นที่ ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นและเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่ม Eco Tourists ทั้งนี้ ประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวและทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การเกิดรายได้ เนื่องจากความเหลื่อมล้ำของรายได้จากภาคการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะมีการกระจุกตัวเฉพาะกลุ่มนักลงทุนหรือนักธุรกิจรายใหญ่ ซึ่งรายได้ที่เกิดขึ้นไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนได้ เพราะรายได้ไม่ได้ถูกนำมากระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง จึงเป็นความท้าทายของชุมชน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่จะต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมทั่วถึง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กรมการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.)

ประเทศไทยได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดให้เป็นนโยบายที่สำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อหวังกระจายรายได้ไปสู่เศรษฐกิจฐานราก โดยมียุทธศาสตร์และแผนต่างๆ ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่น ในการสนับสนุนและรองรับการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนพัฒนา การท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2560-2564 แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 แผนการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์ของจังหวัด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) โดยมีการดำเนินงานอย่างเชื่อมโยงและมีความสอดคล้องกันจากระดับบนสู่ระดับล่าง

จังหวัดปัตตานีได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2561-2564 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างเสริมเศรษฐกิจที่เข้มแข็งจากฐานเกษตรอุตสาหกรรม ผลผลิตฮาลาล การค้าบริการและการท่องเที่ยว เป้าหมายที่ 3 เกษตรอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการท่องเที่ยวสร้างรายได้ สร้างงาน และสร้างโอกาส แก่ชุมชน ประชากร แผนงานที่ 8 พัฒนาศักยภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมของจังหวัดเพื่อรองรับและเชื่อมโยงการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป.) และแผนพัฒนาสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี โดยมีชุมชนที่ดำเนินการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 11 ชุมชน (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป.) แต่ละชุมชนมีรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทในแต่ละพื้นที่

ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ เริ่มดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นพื้นที่แรกของจังหวัดปัตตานีที่มีการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จนได้รับรางวัล DASTA AWARD สาขาการท่องเที่ยวโดยชุมชน รางวัลชุมชนดีเด่นด้านการเที่ยว และเป็นชุมชนเดียวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และเป็นพื้นที่ที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธา และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แม้ว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวหลายด้าน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ยังขาดการพัฒนาในหลายด้าน เช่น ไม่มีป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีรถโดยสารที่มายังแหล่งท่องเที่ยว ขาดนักสื่อความหมายชุมชน ขาดการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ ขาดการมีส่วนร่วมและการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และนอกพื้นที่ ที่สำคัญคือ ชุมชนยังไม่มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน และสิ่งที่เป็นข้อห่วงกังวลของคนในชุมชนคือ ไม่มีเยาวชนที่จะสานต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนของผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่มีข้อมูลที่เกิดจากการประเมินผลกระทบที่แท้จริง...”
(ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน, 15 ต.ค. 2564)

นอกจากสภาพปัญหาข้างต้นแล้ว ยังพบว่า ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เช่นเดียวกัน (ปกรณ์ ลิมโยธิน และคณะ, ม.ป.ป.)

จากการทบทวนวรรณกรรมกรการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมา พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (ฤติกร เตชะชัย, 2557; วรรณวิมล ภู่นาค, 2558; ประวิช ชุนนิยม, 2561; ศรีนยา พรหมจิโน และคณะ, 2558; อรรถพล บุญศิริ และศุภวัฒน์ วรงค์วนสุ, 2556; Pramanik & Ingkadijaya, 2018) และสุขภาพของชุมชน (เฉลิมชัย จารุมณี, 2556) และผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ขณะเดียวกันสินค้าอุปโภค บริโภคในชุมชนมีราคาเพิ่มสูงขึ้นด้วย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่กับชุมชน ขณะเดียวกันทำให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเกิดการกระตุ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม แต่ขณะเดียวกันทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม และปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น ด้านสุขภาพ ทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ขณะเดียวกันทำให้ชุมชนเกิดความวิตกกังวลในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดโรคเครียดเนื่องจากค่าครองชีพสูง เกิดโรคทางเดินหายใจ เนื่องจากได้รับมลภาวะจากขยะและมลภาวะทางฝุ่นละออง เป็นต้น ทั้งนี้ การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในส่วนใหญ่มองขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน (สุธาสิณี สุธรรมมา, 2558; ศุภมาส แหวนวิเศษ และเจริญชัย เอกมาไพศาล, 2560)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เครื่องมือการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) ในการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่สามารถประยุกต์ใช้ในการประเมินผลกระทบเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะ ที่ประเมินได้ตั้งแต่ระดับนโยบายของประเทศ แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ จนถึงระดับท้องถิ่น และยังให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย และยังมีข้อเด่นที่ผลการประเมิน ถ้าผลการประเมินมีผลกระทบทางบวกก็จะเป็นแนวทางให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางเพื่อเพิ่มผลกระทบทางบวกให้ดียิ่งขึ้น และถ้าหากผลการประเมินมีผลกระทบทางลบ ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะร่วมกำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อจัดการและลดผลกระทบทางลบให้เหลือน้อยที่สุด กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพประกอบด้วย 6 ขั้นตอน 1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษา และแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษา และวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) 5) การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจโดยสาธารณะ (Public Influencing) 6) การติดตามและประเมินโดยสาธารณะ (Public Monitoring and Evaluation) (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 5 ขั้นตอน เพื่อประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว อันนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

2. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

คำถามการวิจัย

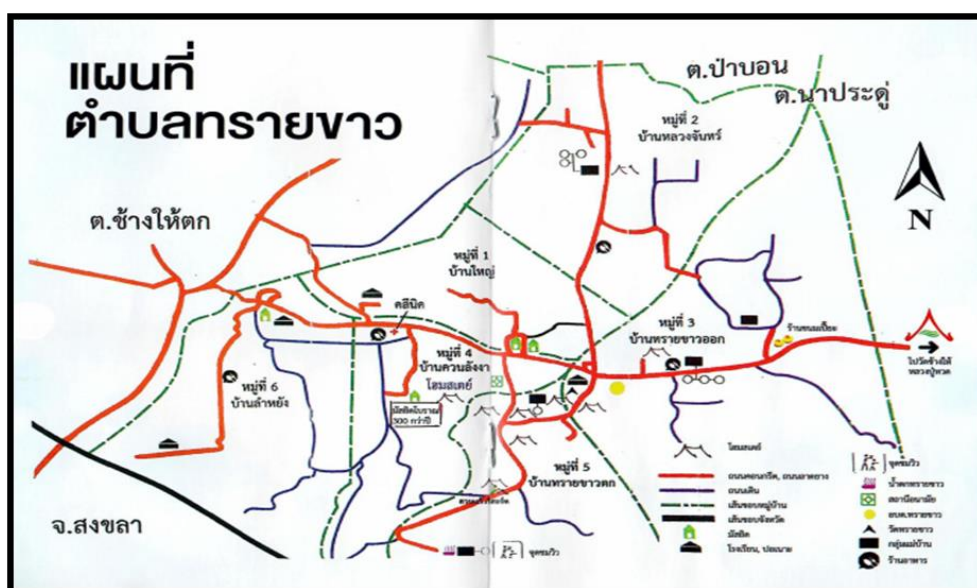
1. ผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพเป็นอย่างไร
2. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษากการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตเชิงพื้นที่

ทำการศึกษาในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ครอบคลุม 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านใหญ่ หมู่ที่ 2 บ้านหลวงจันทร์ หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก หมู่ที่ 4 บ้านควนลังกา หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก และหมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง โดยมีรายละเอียดแผนที่ตำบลทรายขาว ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่ตำบลทรายขาว
ที่มา : กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

มุ่งศึกษาผลกระทบทางสุขภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว โดยประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา และแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) ขั้นตอนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) 4) ขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการศึกษา และวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) และ 5) ขั้นตอนการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจโดยสาธารณะ (Public Influencing)

ขอบเขตเชิงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ประกอบด้วยกลุ่มประชาชน (อำนาจสังคม) กลุ่มการเมืองและราชการ (อำนาจรัฐ) กลุ่มวิชาการและวิชาชีพ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ดังนี้

1. กลุ่มประชาชน (อำนาจสังคม) ประกอบด้วย 1) กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ จำนวน 16 คน ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี จำนวน 2 คน กลุ่มแปรรูปส้มแขก จำนวน 2 คน กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส จำนวน 2 คน กลุ่มโฮมสเตย์ จำนวน 2 คน กลุ่มรถจี๊ป จำนวน 2 คน กลุ่มมัตย้อม จำนวน 2 คน และกลุ่มผลิตจานกาบ จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1-หมู่ที่ 6 3) ประชาชน คือ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 360 คน

2. กลุ่มการเมืองและราชการ (อำนาจรัฐ) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย 1) องค์กรบริหารส่วนตำบลทรายขาว จำนวน 1 คน 2) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ จำนวน 1 คน 3) อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จำนวน 1 คน 4) สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ จำนวน 1 คน 5) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน และ 6) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน และ 7) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คน

3) กลุ่มวิชาการและวิชาชีพ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 1 คน จากวิทยาลัยชุมชนปัตตานี

ระยะเวลาในการศึกษาการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2562 – ธันวาคม 2564

นิยามศัพท์

การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment :HIA) หมายถึง การประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษา และแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษา และวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) 5) การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจโดยสาธารณะ (Public Influencing) เพื่อประเมินผลกระทบจากการดำเนินแผนงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ที่ส่งผลให้ปัจจัยกำหนดสุขภาพทางด้านปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม และระบบและกลไกเกิดการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ทั้งทางบวกและทางลบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลาย เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ผลกระทบทางสุขภาพ หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินแผนงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ที่ส่งผลให้ปัจจัยกำหนดสุขภาพทางด้านปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม และระบบและกลไกเกิดการเปลี่ยนแปลง และเกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินแผนงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบในเรื่องของจำนวนรายได้ การกระจายตัวของรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในการจัดสรรรายได้ การจ้างงานและอาชีพ และความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินแผนงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบในเรื่องของลักษณะประชากรของกลุ่มที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 การประชาสัมพันธ์และการตลาด รูปแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นวิถีชีวิตชุมชน การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ความพอเพียงของบ้านพักโฮมสเตย์ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรสู่ภาคการท่องเที่ยว ความปลอดภัยใน

การท่องเที่ยว นโยบายด้านการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ข้อตกลงร่วมกันในการจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวชุมชน การสนับสนุนการท่องเที่ยวจากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และทัศนคติของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินแผนงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติผ่านประสบการณ์จริงและลงมือทำ และคุณภาพและความครอบคลุมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

ผลกระทบต่อสุขภาพ หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินแผนงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบในเรื่องของความสุขของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

แผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี หมายถึง ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี แผนระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตามแผนการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับบริบท วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ชุมชนมีความสุข และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น
2. ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้เครื่องมือการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบาย สนับสนุนยุทธศาสตร์และปรับปรุงแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย คือ กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยอ้างอิงตามหลักเกณฑ์และวิธีการการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 ของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) และใช้กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพของ WHO (พงค์เทพ สุธีรัฐดี และคณะ, 2557) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางสุขภาพ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

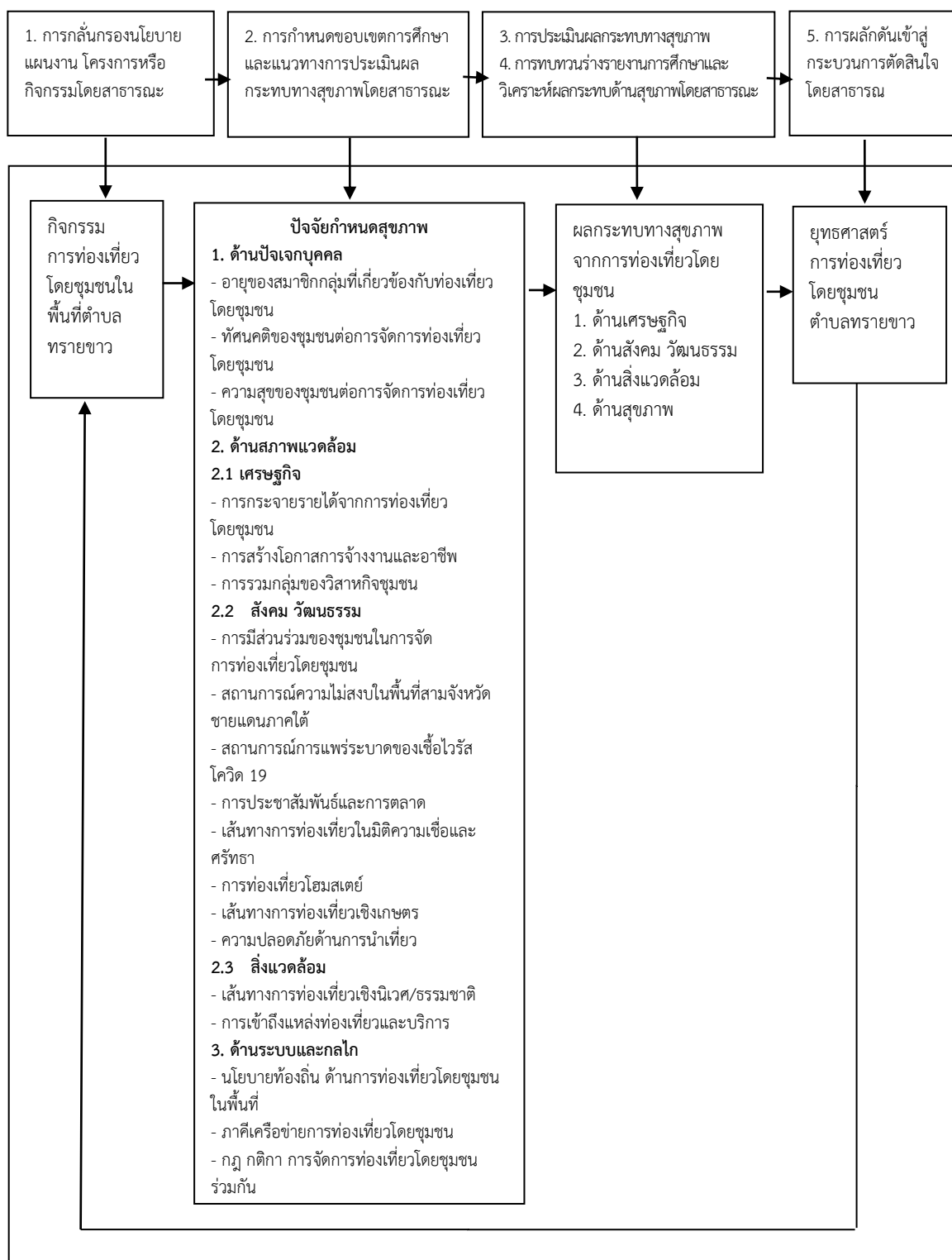
1. การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การท้องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท้องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรค ช่องว่างกังวล และศึกษา แผนงาน/กิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท้องเที่ยวโดยชุมชน และผลกระทบเบื้องต้น ที่อาจเกิดขึ้น โดยผู้วิจัยดำเนินการทบทวนเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อหาข้อสรุปในการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทาง สุขภาพในการร่วมกำหนดแนวทางการประเมิน เพื่อร่วมกำหนดภาพอนาคตของการดำเนินงานและ ทิศทางการท้องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

2. การกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยสาธารณะ (Public Scoping) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันกำหนดขอบเขต เชิงเนื้อหา ขอบเขตเชิงพื้นที่ ขอบเขตประชากร ขอบเขตระยะเวลา ตัวชี้วัด และเครื่องมือ การประเมิน ดำเนินการโดยกำหนดขอบเขตเชิงเทคนิค (Technical Scoping) และการกำหนด ขอบเขตโดยสาธารณะ (Public Scoping) โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยและจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาวิธีการประเมินและตัวชี้วัดสำหรับ การประเมิน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ขอบเขตของการประเมิน ตัวชี้วัด เครื่องมือและแนวทางการประเมิน ซึ่งจะนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

3. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing) มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากการท้องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสอบถามและการประชุมกลุ่มย่อย ผลลัพธ์ที่ได้คือ ร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

4. การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดย สาธารณะ (Public review) มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมตรวจสอบถึงความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์ ของข้อมูล ดำเนินการโดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อนำเสนอร่างรายงานการประเมินผลกระทบให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันพิจารณา ตรวจสอบ และร่วมกันเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่ การสนับสนุนการจัดทำยุทธศาสตร์การท้องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีต่อไป ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ คือ รายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพฉบับสมบูรณ์และ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5. การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจโดยสาธารณะ (Public Influencing) มี วัตถุประสงค์เพื่อนำผลการศึกษาการประเมินผลกระทบ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเข้าสู่ กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การท้องเที่ยวโดยชุมชน โดยดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันจัดทำยุทธศาสตร์ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ คือ ยุทธศาสตร์การท้องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
4. บริบทพื้นที่ศึกษา

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

ความหมายของสุขภาพ

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของสุขภาพ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา โดยจะมีความเชื่อมโยงในลักษณะเป็นองค์รวมอย่างสมดุลกัน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

องค์การอนามัยโลก ได้ให้ความหมายของสุขภาพ คือ สุขภาวะที่สมบูรณ์และมีความเป็นพลวัตทั้งทางกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ และไม่ใช่เพียงการปราศจากโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้น (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2551)

ฉะนั้น อาจสรุปได้ว่า สุขภาพ คือ สุขภาวะของมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ ทั้ง 4 มิติ คือ มิติทางกาย เช่น ไม่เป็นโรค ร่างกายแข็งแรง มีกำลัง มิติทางจิตใจ เช่น มีสติ มีความสุข ไม่เครียดหรือวิตกกังวล มิติทางสังคม เช่น มีครอบครัวอบอุ่น มีความยุติธรรม มีความเสมอภาพ มีระบบบริการที่ดี และมิติทางจิตวิญญาณ โดยมีความเชื่อมโยงเป็นองค์รวมอย่างสมดุลกันกับปัจจัยต่างๆ และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข

กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพ

สุขภาพของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยกำหนดสุขภาพในด้านต่างๆ เมื่อปัจจัยเหล่านั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

ปัจจัยกำหนดสุขภาพ คือ ขอบเขตปัจจัยด้านบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม จะเป็นตัวกำหนดสถานะสุขภาพของประชาชนให้มีสุขภาวะที่ดี (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2552)

กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพมีความสำคัญในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตการประเมิน ซึ่งต้องระบุให้ครอบคลุม ครบถ้วนทุกด้าน จึงจะทำให้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพมีประสิทธิภาพ ชัดเจน ครอบคลุมและดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ (เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ, 2545) มีบุคคลและหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้เสนอปัจจัยกำหนดสุขภาพไว้หลายกรอบแนวคิด ซึ่งแต่ละกรอบแนวคิดจะมีข้อแตกต่างกันไป ดังนี้

1. กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพของประเทศแคนาดา มีปัจจัยกำหนดสุขภาพ 12 กลุ่ม ได้แก่ 1) รายได้และสถานะทางสังคม 2) เครือข่ายการช่วยเหลือทางสังคม 3) การศึกษา 4) การมีงานทำและสภาพการทำงาน 5) สิ่งแวดล้อมทางสังคม 6) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 7) พฤติกรรมสุขภาพและทักษะชีวิต 8) พัฒนาการที่ดีในวัยเด็ก 9) ปัจจัยทางชีวภาพ 10) บริการสุขภาพ 11) เพศ 12) วัฒนธรรม (เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ, 2545)

2. กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพของประเทศอังกฤษ มีปัจจัยกำหนดสุขภาพ 5 ระดับ ได้แก่ 1) ปัจจัยที่อยู่บนตัวมนุษย์เอง เช่น เพศ อายุและพันธุกรรม 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่วนบุคคลของมนุษย์ เช่น การออกกำลังกาย การบริโภค 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคม และเครือข่ายในชุมชน เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ภายในชุมชน 4) เงื่อนไขในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เช่น การศึกษา การว่างงาน 5) เงื่อนไขโดยรวมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยจะมีความเกี่ยวพันกับนโยบายสาธารณะในระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ (นิภาพร เอื้อวิถนะโชติมา, 2559)

3. กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (WHO) มีปัจจัยกำหนดสุขภาพ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและกลุ่มคน เช่น อายุ เพศ ทักษะคิด ความเชื่อ 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมด้านสังคม 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกการดำเนินงาน เช่น เครือข่ายชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน (พงค์เทพ สุธีรัฐฉวี และคณะ, 2557)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (WHO) เพื่อกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

บุคคล องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความหมายของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ไว้ดังนี้

เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ (2545) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ไว้ว่า เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม โดยมีการประยุกต์ใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายในการประเมิน เพื่อที่จะร่วมกันพิจารณาและร่วมคาดการณ์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ แผนงานและนโยบาย เพื่อนำไปสู่การสนับสนุนการตัดสินใจในการที่จะคุ้มครองและสร้างเสริมสุขภาพให้กับประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2560) ได้ให้ความหมายการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ คือ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม เพื่อร่วมวิเคราะห์และคาดการณ์ผลกระทบทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายสาธารณะ ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและเครื่องมือหลากหลายชนิดร่วมกัน เพื่อสนับสนุนนำไปสู่การตัดสินใจอันจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อสุขภาพของคนในชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ดังนั้น สรุปได้ว่า การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์และคาดการณ์ผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ แผนงาน และนโยบาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นรูปธรรม นำไปสู่การขจัดความขัดแย้งและการหาทางออกที่ดีร่วมกัน ทำให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

หลักการปรับใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ เป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปปรับใช้กับกระบวนการนโยบายสาธารณะ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

1. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในระดับนโยบาย
2. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในระดับโครงการหรือกิจกรรม สามารถประยุกต์ใช้ในการประเมิน 2 ลักษณะ คือ

2.1 เป็นการประยุกต์ใช้ภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบ ซึ่งได้กำหนดไว้ให้มีการประเมิน หรือเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2.2 ประยุกต์ใช้กับกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งไม่ได้มีกฎหมายใดๆ ที่กำหนดไว้ให้มีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพก่อนที่จะดำเนินการ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว เพื่อร่วมกำหนดภาพอนาคตของการดำเนินงาน และทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวร่วมกัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

หลักเกณฑ์การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

หลักเกณฑ์ในการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพก่อนนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการในระดับต่างๆ มี 4 แนวทาง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

1. ทำเชิงรุก (Proactive HIA) คือ การสนับสนุนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในกระบวนการกลั่นกรอง และร่วมเสนอประเด็นต่างๆ ทั้งนโยบาย แผนงาน โครงการหรือ

กิจกรรม ที่ควรประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ โดยการสร้างพื้นที่พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อร่วมออกแบบและวางแผนการประเมินผลกระทบร่วมกัน

2. ทำเมื่อได้มีการดำเนินงานไปแล้ว (Ongoing HIA) เป็นการประเมินผลกระทบในช่วงที่ดำเนินการและภายหลังการดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินนโยบาย แผนงาน และโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในอนาคต และทำให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจน สามารถที่จะนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานต่างๆ ได้ โดยอาจจะใช้วิธีที่หลากหลายในการนำเสนอผลลัพธ์หรือข้อเสนอจากการประเมินผลกระทบ เช่น การประชุมผ่านเวทีร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน รวมไปถึงเพื่อผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ

3. ทำเมื่อมีข้อร้องเรียนแล้ว (Conflict and Complaint Resolution) ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการที่เป็นไปตามแนวทางที่ได้ร่วมกันออกแบบและเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การประเมินผลกระทบที่เน้นการดำเนินการตามกฎระเบียบแต่ไม่ได้สนใจในกระบวนการตัดสินใจที่มีความเท่าเทียมกันบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ ก็จะทำให้การตัดสินใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่สามารถที่จะยอมรับร่วมกันได้ ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ดังนี้

1) การกำหนดทิศทางการประเมิน ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรเข้ามาเป็นคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินด้วยความเท่าเทียมกัน มีการบูรณาการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผลการประเมินมีความสมบูรณ์และถูกต้อง เกิดการยอมรับและปฏิบัติได้จริง

2) การประเมินหรือวิเคราะห์ผลกระทบ อาจได้มาจากนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ หรือปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผ่านการยอมรับจากคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาการประเมินที่มีความครบถ้วน ถูกต้อง และรอบด้านมากที่สุด

3) การตรวจสอบและทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันพิจารณา ตรวจสอบ และทบทวนร่างรายงานการประเมิน โดยมีคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ เป็นผู้พิจารณาเพื่อหารูปแบบและกระบวนการที่มีความเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อคิดเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันนำไปสู่การทบทวนกระบวนการประเมินหรือการยุติการประเมินหรือการปรับปรุงร่างรายงานการประเมินผลกระทบก่อนที่จะเป็นรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพฉบับสมบูรณ์ต่อไป

4. ทำเพื่อความยั่งยืน (Sustainable HIA) เป็นการประเมินผลกระทบเพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะอันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของคนในชุมชนและเกิดความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบกับปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพ (Social Determinant of Health: SDH) ของประชาชน และให้ความสำคัญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งแบบเฉียบพลันรวมถึงแบบสะสมในระยะยาว

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ในการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ซึ่งดำเนินการประเมินผลกระทบในช่วงที่มีการดำเนินงานไปแล้ว (Ongoing HIA) เพื่อช่วยให้ชุมชนมีข้อมูลที่เป็นประจักษ์และชัดเจนสามารถที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานการท่องเที่ยวในพื้นที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

ขั้นตอนและวิธีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนที่อาจจะมี ความแตกต่างกัน ซึ่งการประเมินผลกระทบที่ดี ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชน สถาบันวิชาการและวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน ข้อมูลทางวิชาการร่วมกัน เพื่อช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจและสัมพันธ์ อันดีต่อกันและหาทางออกที่ดีร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถือเป็นองค์ประกอบหลักใน การทำประเมิน เนื่องจากคนในชุมชน คือผู้ที่รู้ดีที่สุดในเรื่องสุขภาพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคน ในชุมชน จะทำให้การประเมินมีศักยภาพ ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น (เฉลิมชัย จารุณณีย์, 2556; Lea den et al, 2017)

ขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

1. การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) เป็นการพิจารณาว่า นโยบายหรือแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมมีผลกระทบต่อปัจจัย กำหนดสุขภาพหรือไม่ และมีความเหมาะสมหรือไม่ที่จะใช้เครื่องมือ HIA สำหรับการประเมิน ผลกระทบ โดยปัจจัยที่นำมาประกอบการพิจารณาเพื่อให้ได้ซึ่งคำตอบ คือ 1) กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) นโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่อาจจะ เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบ 3) ความเพียงพอของข้อมูลรายละเอียดนโยบาย แผนงาน โครงการหรือ กิจกรรม 4) ผลกระทบที่อาจส่งผลกระทบต่อปัจจัยกำหนดสุขภาพทั้งทางบวกและทางลบและผลกระทบต่อ สุขภาพ 5) ผู้ที่ได้รับผลกระทบ 6) ความกังวลของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ ต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการ ตัดสินใจทางนโยบายต่อไป

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ สามารถตอบได้ว่า ควรทำการประเมินผลกระทบทางสุขภาพหรือไม่ เพราะอะไร และถ้าไม่ต้องทำ เพราะอะไร

2. การกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยสาธารณะ (Public Scoping) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เปรียบเสมือนขั้นตอนการวางแผนการดำเนิน

การทำ HIA การกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบ ประกอบด้วย ขอบเขตเชิงพื้นที่ ขอบเขตเชิงเนื้อหา ขอบเขตเชิงประชากร ขอบเขตเชิงระยะเวลา ขอบเขตเชิงเครื่องมือ ทั้งนี้ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอประเด็นและแนวทางต่างๆ ในการประเมินผลกระทบ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทุกประเด็นและสามารถประเมินผลกระทบได้ครบทุกด้าน

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ รู้ว่าทางเลือกในการที่จะประเมินผลกระทบทางสุขภาพมีอะไรบ้าง และควรเลือกใช้แนวทางใดในการศึกษาบ้าง

3. การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) เป็นขั้นตอนในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพตามขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบ โดยใช้เครื่องมือที่หลายชนิดร่วมกัน ทั้งทางชุมชน วิทยาศาสตร์ และวิชาการในการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ร่างรายงานการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ

4. การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) เป็นการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผลกระทบทางสุขภาพมาทบทวนร่างรายงาน โดยใช้วิธีการจัดเวทีสาธารณะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นในการทบทวนร่างรายงานการประเมิน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล จากนั้น ดำเนินการปรับแก้ร่างรายงาน ให้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์พร้อมด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไป

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ รายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพฉบับสมบูรณ์

5. การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจโดยสาธารณะ (Public Influencing) เป็นขั้นตอนการนำเสนอรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกภาคส่วนนำไปขับเคลื่อนและพัฒนาตามข้อเสนอที่ได้จากการศึกษา สำหรับวิธีการนำเสนออาจจะใช้วิธีการที่แตกต่างกันออกไป เช่น นำเสนอผ่านเวทีการหารือหรือนำเสนอผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและชุมชนในกรณีศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ข้อตัดสินใจที่ยอมรับร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือแนวทางการพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม ที่จะส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพดีอย่างยั่งยืน

6. การติดตามและประเมินผลโดยสาธารณะ (Public Monitoring and Evaluation) เป็นการติดตามและตรวจสอบการดำเนินนโยบาย แผนงานและโครงการหรือกิจกรรม รวมถึงผลกระทบทางสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้นว่าเป็นไปตามที่ได้คาดการณ์ผลกระทบไว้หรือไม่ หรือประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างไร โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและติดตามประเมินผล โดยเริ่มตั้งแต่การออกแบบแนวทางในการติดตามจนถึงการประเมินผลติดตาม

ผลลัพธ์ที่ได้ คือ บทสรุปผลจะนำสู่การตัดสินใจว่าจะปรับปรุงหรือยกเลิกนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมอย่างไร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพตามหลักเกณฑ์ข้างต้น เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยประยุกต์ใช้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) และ 5) การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (Influencing)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้มีนักวิชาการ หน่วยงานให้ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

สินธุ์ สโรบล (2546) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในประเด็นสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

วีระพล ทองมา (2547) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

พจนา สนวนศรี (2546) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมองการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง

กรมการท่องเที่ยว (ม.ป.ป.) การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแบบบูรณาการ ซึ่งต้องอาศัยความยั่งยืนเป็นเป้าหมาย ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสังคม สมดุลระหว่างชุมชนเจ้าบ้านและผู้มาเยือน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) เป็นรูปแบบการดำเนินงานการท่องเที่ยวที่เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน และก่อให้เกิดผลประโยชน์และผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่นและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ชุมชนโดยรวม

หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว 2) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 3) ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น 4) สิ่งแวดล้อมของชุมชนมีความยั่งยืน 5) ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง 6) ชุมชนยังคงมีวัฒนธรรมและคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน 7) ชุมชนเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนร่วมนกันระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน 9) ก่อให้เกิดผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวที่มีความเป็นธรรม และทั่วถึงแก่คนในชุมชน 10) มีการกระจายรายได้ไปสู่สาธารณประโยชน์ในด้านต่างๆ ของชุมชน (พจนา สวนศรี, 2546)

การที่จะให้ชุมชนสามารถที่จะดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการข้างต้นได้นั้น ชุมชนจะต้องสร้างความเข้มแข็ง เตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนได้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวทั่วไปกับท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังที่ พจนา สวนศรี (2546) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งชุมชนจะต้องมีฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ มีกระบวนการและวิธีการผลิตที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรภายในชุมชน

2) ด้านองค์กรชุมชน โดยภายในชุมชนจะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน มีผู้มีความรู้และมีปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและมีทักษะต่างๆ รวมทั้งคนในชุมชนจะต้องมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

3) ด้านการจัดการของชุมชน ต้องมีการกำหนดกฎกติกาเพื่อจัดการด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวของชุมชน มีองค์กรหรือภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมขับเคลื่อนการทำงาน และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนไปพร้อมๆ กับการพัฒนาชุมชนได้ มีกองทุนของชุมชนที่สามารถเอื้อประโยชน์ในการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้กับคนในชุมชน

4) ด้านการเรียนรู้ ชุมชนจะต้องมีระบบการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ เข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่มีความแตกต่าง และสร้างจิตสำนึกทั้งในส่วนของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน

ดังนั้น ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องมีหลักการที่ดีในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การอนุรักษ์และการเสริมสร้างศักยภาพของการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างงานสร้างรายได้ ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งชุมชนจะต้องแสวงหาการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาคีที่เป็นชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน

องค์กรอิสระที่ขับเคลื่อนเชื่อมโยงการท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษาหรือภาควิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

ปัจจัยที่ส่งผลการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยกำหนดสุขภาพ ทั้งด้านปัจเจกบุคคล ด้านสภาพแวดล้อม ด้านระบบและกลไก และสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ดังนี้

1. ด้านปัจเจกบุคคล

1.1 อายุของสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม (ศุภมาส แหวนวิเศษ และเจริญชัย เอกมาไพศาล, 2560) คนที่มีอายุมากจะมีเวลาว่าง มีส่วนร่วมทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์และตระหนักถึงความยั่งยืนของทรัพยากรในชุมชน รวมไปถึงการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังเยาวชนและนักท่องเที่ยว (ฤดีกร เตชาชัย, 2557)

1.2 ทักษะของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Fong et al, 2014; Paul & Sreejesh, 2017) ทักษะจะทำให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และหากเจ้าบ้านมีทัศนคติที่ไม่ดีอาจส่งผลถึงปัญหาการกระทบกระทั่ง การต่อต้าน ก่อให้เกิดภาพลักษณ์เชิงลบต่อชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวได้ (กรมการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.) ดังนั้น การสร้างทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญ

1.3 ความสุขของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าและความยั่งยืน (รุ่งรัตน์ หัตถกรรม และคณะ, 2560) ความสุขที่ควรให้ความสำคัญ คือ ความสุขภายในของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนมีต้นทุนของความสุข ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาทางด้านกายภาพ อำนวยความสะดวกแก่คนในชุมชน จะทำให้เกิดความสุขภายนอก อันจะนำไปสู่ความสุขโดยรวมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (มนรัตน์ ใจเอื้อ, 2563) ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยยกระดับความสุขของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2 ปัจจัยกำหนดสุขภาพด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่

2.1 ด้านเศรษฐกิจ

2.1.1 การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจในด้านของการสร้างรายได้ที่เป็นตัวเงิน ดังนั้น หากกล่าวถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ต้องพิจารณาถึงเรื่องของการกระจายรายได้ การมีรายได้และโอกาสของการมีอาชีพที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวว่าเป็นอย่างไร จากผลการศึกษาของ ภคพร คงแก้ว (2554) พบว่า การกระจายรายได้ของครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีการกระจายรายได้ดีกว่าครัวเรือนที่ไม่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.1.2 การสร้างโอกาสการจ้างงานและอาชีพ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ อาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุด นำมาซึ่งความเป็นอยู่ดี พร้อมทั้งนำบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและความเข้มแข็งคืนสู่ชุมชน จากผลการศึกษาของ ศรีนยา พรหมจิโน และคณะ (2558) พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น จากการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งจากเดิมที่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร แต่หลังจากมีการท่องเที่ยวโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามายังชุมชน ก็ส่งผลให้เกิดอาชีพหลากหลายมากขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ เกิดการจ้างงานภายในชุมชนมากขึ้น

2.1.3 การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มมีเงินทุนจากการถือหุ้นของสมาชิก ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่องทั้งวัสดุอุปกรณ์ และการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีโครงสร้างและกำหนดบทบาทหน้าที่ ระเบียบข้อบังคับ กลุ่มที่ชัดเจน คณะกรรมการมีความรับผิดชอบและทำงานด้วยความเต็มใจ สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ สมาชิกมีทักษะ ความชำนาญและประสบการณ์ มีผู้รับผิดชอบด้านการตลาดที่ชัดเจน มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีเครือข่ายภายในจังหวัด (มินระดา โคตรศรีวงศ์ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2559)

2.2 ด้านสังคมวัฒนธรรม

2.2.1 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์และการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจากการท่องเที่ยว เพราะหากชุมชนขาดการมีส่วนร่วมชุมชนก็ไม่สามารถจะดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ (กรมการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.; กฤติยา มศิลา, 2561)

2.2.2 ปัจจัยด้านสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นจุดอ่อน (Weaknesses) และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วน

(สำนักงานจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป.) จากปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2547 และเกิดอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมีลักษณะปัญหาที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ ปัจจัยที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ รวมทั้งประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมภายใต้ความเข้าใจและการยอมรับบนพื้นฐานของความเป็นอัตลักษณ์ดังกล่าว ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่นำเสน่อออกไป ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับความนิยมจากคนต่างถิ่นต่างพื้นที่เท่าที่ควร (ปกรณัม ลิมโยธิน และคณะ, ม.ป.ป.)

2.2.3 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 การท่องเที่ยวของชุมชนต้องพึ่งพาการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดเป็นรายได้จากการให้บริการทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมไม่ใช่รายได้หลักซึ่งมีความไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่ชุมชนควบคุมไม่ได้ เช่น ฤดูกาลท่องเที่ยว สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพเศรษฐกิจ (ฤดีกร เดชาชัย, 2557) รวมไปถึงการระบาดของโรคต่างๆ ทั้งในสัตว์และมนุษย์ล้วนมีผลต่อการท่องเที่ยว จึงต้องมีการปรับตัวสู่มาตรฐานใหม่หมด (วุฒิพันธ์ สันติมิตร, 2557)

2.2.4 ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นวิธีการที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว การพัฒนารูปแบบประชาสัมพันธ์ต้องมีการพัฒนาใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนประชาสัมพันธ์ ด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายการประชาสัมพันธ์ และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และด้านวิธีและกิจกรรมในการประชาสัมพันธ์ อาจจะใช้การส่งเสริมการขายแต่ละเดือน จัดแพ็คเกจนำเที่ยวในเทศกาล จัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ในสถานี่ขนส่ง จัดมุมถ่ายภาพให้น่าสนใจ มีชุดแต่งกายย้อนยุคให้นักท่องเที่ยว วิทยากรมีการแต่งตัวเข้ากับบรรยากาศ มีการเตรียมความพร้อมของสถานที่ นอกจากนี้ การสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยี ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวและเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวโดยอาศัยเทคโนโลยีในการตัดสินใจ เทคโนโลยีเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสื่อสารการตลาดในวงกว้างและกลุ่มเฉพาะได้อย่างรวดเร็ว (ฐิติพร คณาวงษ์, 2558)

2.2.5 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงมิติและความเชื่อ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหลากหลายของผู้คนที่ประกอบด้วย ไทยพุทธ ไทยมุสลิมและไทยจีน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ผูกพันเชื่อมโยงถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดทรัพยากรการท่องเที่ยวในรูปแบบของงานกิจกรรมประเพณี ความเชื่อและศรัทธาจำนวนมาก โดยอาศัยวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นงานสมโภชน์เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว งานอาชูรอ งานประเพณีชักพระ วัดช้างให้ วัดทรายขาว มัสยิดกรือเซะ เป็นต้น งานกิจกรรมเหล่านี้ ได้อาศัย

ความแตกต่างด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อมาพัฒนาทำให้เกิดเป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (นราวดี บัวขวัญ และคณะ, 2559)

2.2.6 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวต้องพักร่วมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) สร้างอัตลักษณ์ คงเสน่ห์ตัวตนของชุมชน 2) สร้างความรู้ความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน 3) สร้างการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น 4) สร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก 5) สร้างการเชื่อมโยงและบูรณาการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ (สรिता ศรีสุวรรณ และบงกช เดชมิตร, 2562)

2.2.7 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความรู้ด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปแบบ เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้รับการดูแล โดยมุ่งเน้นที่จุดกำเนิดมลพิษต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน รวมทั้งความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืนและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรและชุมชน (จกมลพัชร เจตนะจิตร, 2546)

2.2.8 ความปลอดภัยด้านการนำเที่ยว ความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อนการเดินทางท่องเที่ยวและความพึงพอใจระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยว เพราะจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยว คือ การได้รับประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เคยได้รับมาก่อน เมื่อวางแผนเดินทางท่องเที่ยวแล้ว จึงต้องเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าประสบการณ์ที่จะได้รับ ราคา และความเสี่ยงจากความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่มีความคุ้นเคย ดังนั้น การจัดการและดูแลความปลอดภัย รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นในการเดินทางท่องเที่ยว จำเป็นต้องประสานงานหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนให้ชัดเจน (เปรม ถาวรประภาสวัสดิ์, 2562)

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

2.3.1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ธรรมชาติ เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่สนใจในความเป็นธรรมชาติ ในแต่ละพื้นที่มีเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แตกต่างกันไป ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความน่าสนใจต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์ สภาพความสมบูรณ์ การมีคุณค่าไม่ว่าจะเป็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงภาพลักษณ์ที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.)

2.3.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและบริการ ปัจจัยความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ชุมชนต้องเตรียมเพื่อความสะดวกของการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางคมนาคม ป้ายบอกเส้นทาง ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ห้องน้ำสาธารณะ ที่พัก เป็นต้น และรูปแบบ

การให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้นักท่องเที่ยว รวมถึงการแต่งกาย ความสะอาดเรียบร้อย ความปลอดภัยของสถานที่ การพูดจาและการให้บริการที่รวดเร็วและผลประโยชน์อื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวได้รับ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว (สาลิณี ทิพย์เพ็ง, 2555)

3. ปัจจัยด้านระบบและกลไก

3.1 นโยบายท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) เนื่องจากเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รู้จักและเข้าใจพื้นที่ในชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้สามารถที่จะกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการสนับสนุนงบประมาณ การอบรมความรู้ การศึกษาดูงาน การสร้างตลาดสินค้าชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อสร้างกิจกรรมให้กับเส้นทางท่องเที่ยว การสนับสนุนสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ (รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, 2559)

3.2 เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น จากการประสานความร่วมมือร่วมกันระหว่างบุคคล กลุ่มและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างมีส่วนร่วม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาาร่วมกัน (ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี, 2561) ของเครือข่ายทั้งในระดับชุมชน ระหว่างชุมชน ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ (พจนา สอนศรี, 2546) ทั้งนี้ ภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาในพื้นที่ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน (รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, 2559) ดังนั้น ภาคีเครือข่ายจึงควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น

3.3 กฎ กติกา การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในการพัฒนา และการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อสร้างกลไกให้ชุมชนปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข จัดสรรผลประโยชน์สู่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรม กำหนดค่าบริการการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และจัดสรรเงินจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งกลุ่มที่เข้มแข็งก็จะมีกำหนดกฎระเบียบและกติกาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก ซึ่งเป็นมติของสมาชิกในชุมชนที่ได้ร่วมกันร่างและยอมรับปฏิบัติตาม สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพขององค์กรด้านการให้ความร่วมมือและความพร้อมในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร (อำนาจ รักษาพล และคณะ, ม.ป.ป.)

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมา พบว่า มีผลกระทบในมิติต่างๆ ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ทางบวก พบว่า การท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น เกิดการจ้างงาน สามารถสร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ผลกระทบทางลบ พบว่า สินค้าและบริการค่าครองชีพต่างๆ ภายในชุมชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และอาจมีปัญหาของการจัดการผลประโยชน์เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกเป็นของผู้ประกอบการนอกพื้นที่ รวมทั้งอาจมีการกระจุกตัวของรายได้เฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีอำนาจ (กัลยาณี กุลพิชัย และพีรชัย กุลชัยวรรณ, 2554; ประวิช ขุนนิคม, 2561; ฤดีกร เดชาชัย, 2557; วรรณวิมล ภู่นาค, 2558; อรรถพล บุญศิริ และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ, 2556; Pramanik & Ingkadijaya, 2017)

2. ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม ทางบวก พบว่า สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น การคมนาคมขนส่งมีหลากหลายมากขึ้น และยังเป็นการสร้างความรัก ความหวงแหน และสร้างความสามัคคีในชุมชน เกิดการฟื้นฟูและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชุมชนกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น สำหรับผลกระทบทางลบ พบว่า การท่องเที่ยวยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม ได้แก่ การอพยพย้ายถิ่นของในชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีกด้วย (ฤดีกร เดชาชัย, 2557; วรรณวิมล ภู่นาค, 2558; วิภาดา ศุภรัฐปรีชา, 2553; อรรถพล บุญศิริ และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ, 2556)

3. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทางบวก พบว่า ทำให้คนในชุมชนเริ่มมีความตระหนักถึงคุณค่าและร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้สิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ผลกระทบทางลบ พบว่า ทำให้เกิดปัญหากับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำในคลองเน่าเสียเนื่องจากขยะของนักท่องเที่ยว หรือร้านอาหารที่ปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ ปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น (ฤดีกร เดชาชัย, 2557; วรรณวิมล ภู่นาค, 2558; ประวิช ขุนนิคม, 2561; อรรถพล บุญศิริ และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ, 2556; Pramanik & Ingkadijaya, 2018)

4. ผลกระทบด้านสุขภาพ ทางบวก พบว่า ทำให้คนในชุมชนมีความสุขมากขึ้นและเกิดความภูมิใจในความเป็นเมืองท่องเที่ยว (มนรัตน์ ใจเอื้อ, 2563) ในขณะที่ผลกระทบทางลบ พบว่า คนในชุมชนเกิดโรคทางเดินหายใจเนื่องจากได้รับมลพิษจากขยะ เกิดโรคเครียดเนื่องจากค่าครองชีพสูง เกิดความวิตกกังวลในความปลอดภัยในทรัพย์สิน รวมถึงเยาวชนเสพของมีเงินมาเลียนแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการแพร่ระบาดของสารเสพติดภายในชุมชน (เฉลิมชัย จารุมณี, 2556)

จะเห็นว่า การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ทั้งทางบวกและทางลบ การศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจะทำให้ชุมชนทราบถึงปัญหาหรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีข้อมูลที่เป็นประจักษ์ และสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาและร่วมหามาตรการแนวทางการป้องกันโดยเฉพาะผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นได้

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

ความหมายของการวางแผน

การวางแผน หมายถึง กระบวนการกำหนดชุดของการกระทำหรือกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล (มยุรี อนุমানราชชน, 2556)

การวางแผน หมายถึง เป็นกระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์ และกำหนดว่าควรทำอะไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น มีลักษณะดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การพัฒนาแผน (สุพาดา สิริกุตตา และคณะ, 2543)

สรุปได้ว่า การวางแผน หมายถึง การคิดก่อนที่จะลงมือปฏิบัติหรือดำเนินการปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงหรือข้อผิดพลาดต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงต้องวางแผนในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดๆ ก็ตาม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และลดการโต้แย้งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผน คือ ตัวแผน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์

ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์มีนักวิชาการให้ความหมายต่างๆ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2540) ได้ให้ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์ หมายถึง เป็นการวางแผนเชิงรวมของทั้งองค์กรที่กระทำโดยผู้บริหารระดับสูง ซึ่งจะเป็นการพิจารณาถึงแผนงานทั้งหมดของทั้งองค์กรและเกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทางของแผนงานเพื่อที่จะก้าวสู่ออนาคตที่มีช่วงระยะเวลายาว

ภัทร์อาภรณ์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์ (2563) ได้ให้ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการวิเคราะห์เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถที่จะดำเนินการตัดสินใจล่วงหน้าได้อย่างเป็นระบบขั้นตอน โดยมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ เป้าหมายและกระบวนการ

สรุปได้ว่า การวางแผนยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการในการกำหนดแผนการทำงานด้านต่างๆ ในระยะยาว เพื่อบอกทิศทางการทำงานและแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่จะให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ร่วมกำหนดไว้

กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์

การวางแผนยุทธศาสตร์มีแนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไปตามกรอบแนวทางของนักวิชาการและหรือของหน่วยงานแต่ละแห่ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ซินินทร์ ชุณหพันธ์ (2544) ได้แสดงกระบวนการวางแผนไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เป็นการพิจารณาตรวจสอบ และวิเคราะห์ขององค์กรทั้งภายในและภายนอกอย่างรอบคอบ เพื่อค้นหาโอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) จุดเด่น (Strengths) และจุดด้อย (Weaknesses) ขององค์กร เพื่อให้ผู้บริหารจะสามารถกำหนดภารกิจและเป้าหมายของกิจการได้อย่างเหมาะสม จากนั้นจะได้พิจารณากำหนดกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาโอกาส และอุปสรรค ต่อการดำเนินงานซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ไป เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการแข่งขัน ได้แก่ คู่แข่งขัน ลูกค้า และชุมชน เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาจุดเด่น และจุดด้อยจากการดำเนินงานในด้านต่างๆ ขององค์กร เช่น การดำเนินงานด้านการตลาด การผลิต การเงิน และการบัญชี เป็นต้น การวางแผนกลยุทธ์ผู้บริหารจะต้องพยายามหาโอกาสในการดำเนินธุรกิจ หลีกเลี่ยงอุปสรรคต่อการดำเนินงาน โดยนำจุดเด่นของกิจการมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ลดจุดด้อย หรือเปลี่ยนจุดด้อยให้เป็นจุดเด่นให้ได้ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) เป็นการกำหนดเป้าหมายกว้างๆ ขององค์กรถึงสิ่งที่ต้องการในอนาคต โดยยังไม่ได้กำหนดวิธีการในการดำเนินการไว้ วิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่ทำให้ทราบถึงทิศทางขององค์กรในอนาคต นอกจากนี้ ยังเป็นแนวคิดที่จะใช้เป็นแนวทางในการขึ้นนำว่าองค์กรพยายามจะทำอะไรและจะเป็นอะไร

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดภารกิจ (Mission) เพื่อระบุขอบเขตการดำเนินงานขององค์กร โดยกำหนดไว้เป็นข้อความภารกิจ (Mission Statement) เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กรในอนาคต โดยทั่วไปข้อความภารกิจจะมุ่งเน้นประเด็นที่แสดงออกอย่างชัดเจนและมีความเฉพาะเจาะจงในคุณลักษณะของแต่ละหน่วยงานขององค์กรว่ามีอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดเป้าหมาย (Goals) เป็นการกำหนดผลลัพธ์ที่องค์กรคาดหวังไว้หรือเป็นจุดมุ่งหมายที่องค์กรต้องการจะบรรลุเป้าหมายจะเป็นสิ่งที่ทำให้ภารกิจขององค์กรเป็นจริงยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) คือ สิ่งที่องค์กรต้องการที่จะบรรลุ แต่จะมีรายละเอียดที่มากกว่าเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับองค์กรที่จะใช้เป็นแนวทางขั้นพื้นฐานสำหรับการวางแผน การจัดองค์กร การจูงใจ และการควบคุม รวมทั้งเป็นตัวกำหนดแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดนโยบาย (Policies) เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานขององค์กรอย่างชัดเจน เพื่อให้กลยุทธ์ที่กำหนดไว้บรรลุผลตามที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) การกำหนดกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับ การกำหนดแนวทางปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้องค์กรบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปกลยุทธ์จะมี 3 ระดับ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy) มักถูกกำหนดโดยผู้บริหารระดับสูง กลยุทธ์ระดับนี้ถูกกำหนดเพื่อบรรลุเป้าหมายโดยรวมขององค์กร มีการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การกำหนดทิศทางขององค์กรนั้น 2) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Level Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่ จะทำให้กลยุทธ์ระดับองค์กรบรรลุ สิ่งสำคัญของกลยุทธ์ระดับนี้ คือ เป็นการค้นหาวิธีการแข่งขัน ให้กับแต่ละธุรกิจที่องค์กรดำเนินงานอยู่ 3) กลยุทธ์ระดับหน้าที่ทางธุรกิจ (Functional Level Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นตามหน้าที่ต่างๆ ขององค์กร เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงาน บรรลุผลตามกลยุทธ์ระดับธุรกิจ

พิบูล ทีปะปาล (2546) ได้อธิบายขั้นตอนสำหรับการวางแผนกลยุทธ์ ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน อันได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weaknesses) ขององค์กร และ 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถควบคุมได้ในระยะเวลาสั้นๆ และมีผลกระทบต่อองค์กรโดยตรง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการกำหนดพันธกิจ (Mission) เพื่อร่วมกำหนดจุดมุ่งหมายหรือ เหตุผลขององค์กรที่ได้มีการจัดตั้งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อร่วมกำหนดเป้าหมาย ขององค์กร โดยกำหนดในรูปแบบของตัวเลขที่สามารถวัดได้

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) ซึ่งเป็นการกำหนดแผนแม่บทของ องค์กร เพื่อให้เห็นว่าจะต้องดำเนินการไปในทิศทางไหน อย่างไร ที่จะให้บรรลุพันธกิจและ วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ กลยุทธ์เป็นการนำข้อได้เปรียบทางการแข่งขันมาใช้มากที่สุด ใน ขณะเดียวกันจะลดข้อเสียเปรียบทางการแข่งขันให้เหลือน้อยที่สุด กลยุทธ์โดยทั่วไป มี 2 ระดับ คือ

4.1 กลยุทธ์ระดับบริษัท (Corporate Strategy) เป็นการแสดงให้เห็นถึง ทิศทางการดำเนินงานขององค์กรโดยภาพรวม

4.2 กลยุทธ์ระดับหน่วยงานธุรกิจ (Business Strategy) เป็นการมุ่งเน้น การแข่งขันเพื่อสร้างความได้เปรียบขององค์กร

4.3 กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Strategy) เป็นการมุ่งเน้น การปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งกระบวนการทำงานและกิจกรรม เพื่อให้การใช้ ทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรมาให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ ได้กำหนดไว้ทั้งในระดับบริษัทและระดับธุรกิจ

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2552) กล่าวถึง กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ มีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)

2. การจัดทิศทางองค์กร ประกอบด้วย ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

2.2 การกำหนดภารกิจ (Mission)

2.3 การกำหนดเป้าประสงค์ขององค์กร (Corporate Goal)

2.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives)

2.5 การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์กร (Organization's Key performance Indicators, KPIs)

2.6 การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy)

3. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เป็นการดำเนินการเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้นมีความเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริง อันจะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าประสงค์ขององค์กร การจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น ประกอบด้วย

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคามขององค์กร (Threats) ขององค์กร (SWOT Analysis)

3.2 การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์

3.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานสนับสนุน

3.4 การกำหนดตัวชี้วัดผลงานระดับองค์กรและระดับหน่วยงาน (Strategic Plan's KPIs)

3.5 การกำหนดยุทธวิธี (Tactics) หรือแผนงานในการปฏิบัติ

3.6 การกำหนดเป้าหมาย (Targets) ของแต่ละกิจกรรม (Activities)

พร้อมกับดัชนีชี้วัดผลงานระดับแผนปฏิบัติการ (Action Plan's KPIs)

สรุปได้ว่า การวางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนามีกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินการส่วนใหญ่เริ่มจากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ประเมินศักยภาพพื้นที่โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis และการวิเคราะห์ SWOT Matrix เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ

สำหรับการศึกษาการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อมและ

มิติด้านสุขภาพ และได้วิเคราะห์ผลกระทบทั้ง 4 มิติทั้งทางบวกและทางลบ รวมไปถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ

บริบทพื้นที่ศึกษา

สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ได้แก่ พื้นที่ภูเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ชุ่มน้ำ ทะเล ทะเลสาบ ป่าพรุ ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แตกต่างกันไป (ปกรณัม ลี้มโยธิน และคณะ, ม.ป.ป.) และยังมี ความหลากหลายของผู้คนที่ประกอบไปด้วยไทยพุทธ ไทยอิสลามและไทยจีน ที่มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานตามประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ทำให้มีความโดดเด่นในเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา ประเพณี วัฒนธรรม อาหารและการแต่งกาย (ซึ่งแตกต่างกันในวันสำคัญทางศาสนา งานกิจกรรมประเพณี) เป็นต้น ก่อให้เกิดทรัพยากรการท่องเที่ยวในรูปแบบของงานกิจกรรมประเพณีจำนวนมากโดยอาศัยวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ในปัจจุบันแม้ว่าบริบทความเป็นเมืองกำลังสืบคลานเข้าสู่ชุมชนมากยิ่งขึ้น แต่ทรัพยากรเหล่านี้ ก็ยังคงมีอยู่และสามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าด้านการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรัชญากรรณ์ ไชยคช และคณะ, 2560)

ปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากสถิติในปี 2561 พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนจังหวัดปัตตานี รวมทั้งสิ้น จำนวน 289,113 คน เพิ่มจากปี 2560 จำนวน 16,378 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 286,621 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 2,492 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,100.970 ล้านบาท เพิ่มจากปี 2560 จำนวน 104.81 ล้านบาท (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป.)

จากการวิเคราะห์ศักยภาพและการประเมินความเหมาะสมการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานี โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses) ที่ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยด่วน โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไปพักค้างคืนที่หาดใหญ่มากกว่าการใช้บริการในพื้นที่ ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีตลอดฤดูกาลการท่องเที่ยว และรูปแบบการดำเนินการไม่ได้มีการสร้างสรรค์รองรับการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป.)

จังหวัดปัตตานีได้มีการสนับสนุนและบรรจุแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนในแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2561-2564 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างเสริมเศรษฐกิจที่เข้มแข็งจากฐานเกษตรอุตสาหกรรม ผลผลิตฮาลาล การค้าบริการและการท่องเที่ยว เป้าหมายที่ 3 เกษตรอุตสาหกรรม การค้า บริการ และการท่องเที่ยวสร้างรายได้

สร้างงาน และสร้างโอกาสแก่ชุมชน ประชากร แผนงานที่ 8 พัฒนาศักยภาพสินค้าและบริการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมของจังหวัดเพื่อรองรับและเชื่อมโยงการท่องเที่ยว (สำนักงาน จังหวัดปัตตานี, ม.ป.ป.) และแผนพัฒนาสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี โดยมีชุมชน ที่ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 11 ชุมชน ประกอบด้วย ท่องเที่ยวโดยชุมชนทรายขาว ท่องเที่ยวโดยชุมชนจะบังติกอ ท่องเที่ยวโดยชุมชนตันหยงลูโละ ท่องเที่ยวโดยชุมชนน้ำบ่อ ท่องเที่ยว โดยชุมชนบางปู ท่องเที่ยวโดยชุมชนยะหริ่ง ท่องเที่ยวโดยชุมชนแหลมโพธิ์ ท่องเที่ยวโดยชุมชนยะรัง ท่องเที่ยวโดยชุมชนบาราโหม และท่องเที่ยวโดยชุมชนตุงยง (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ปัตตานี, ม.ป.ป.) แต่ละชุมชนมีรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทใน แต่ละพื้นที่ และใช้รูปแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละชุมชน

สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว

ตำบลทรายขาว ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีระยะห่างจาก อำเภอโคกโพธิ์ ประมาณ 6 กิโลเมตร มีเนื้อที่โดยประมาณ 44,130 ตารางกิโลเมตร ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลป่าบอน อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ทิศใต้ ติดต่อกับภูเขาสันกาลาคีรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลช้างให้ตก อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านใหญ่ หมู่ที่ 2 บ้านหลวงจันทร์ หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก หมู่ที่ 4 บ้านควนลังกา หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก และหมู่ที่ 6 บ้านลำหยง ทั้งนี้ สามารถเดินทางเข้าสู่ชุมชนได้ 2 เส้นทาง 1) เส้นทางถนนสาย นาประดู่-ทรายขาว-สะบ้าย้อย เป็นถนนลาดยางสามารถเดินทางโดยรถทุกชนิด ยกเว้นหากเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทางผู้โดยสารจะต้องลงต่อรถที่แยกตำบลนาประดู่เพื่อเข้ามายังชุมชนทรายขาว ทั้งนี้ ยังไม่มีรถโดยสารประจำทางหรือรถจักรยานยนต์รับจ้างที่เข้ามายังชุมชน 2) เส้นทางถนนสาย โคกโพธิ์-ทรายขาว เป็นถนนลาดยาง สามารถเดินทางโดยรถทุกชนิดเช่นกัน ยกเว้นหากเดินทางโดย รถโดยสารประจำทางผู้โดยสารจะต้องลงต่อรถที่ตัวอำเภอโคกโพธิ์ เพื่อเข้ามายังชุมชนทรายขาว ทั้งนี้ ยังไม่มีรถโดยสารประจำทางหรือรถจักรยานยนต์รับจ้างที่เข้ามายังชุมชนทรายขาว

ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ มีทั้งหมด 1,124 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 4,108 คน แยกเป็นชาย 2,009 คน เป็นหญิง 2,099 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2562) มีประชากรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 41.40 และนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 58.60 (สำนักงาน องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว, ม.ป.ป.) ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่ที่ 1, 4 และ 6 นับถือศาสนา อิสลามและประชากรส่วนใหญ่ในหมู่ที่ 2, 3 และ 5 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก ทำเกษตรกรรม ได้แก่ การทำไร่ทำนา ทำสวนยาง สวนผลไม้ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีการรวมกลุ่ม

ด้านอาชีพ หลังจากที่ว่าจากการทำอาชีพหลัก ได้แก่ กลุ่มอาชีพผ้าทอลายจวนตานี กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปส้มแขก กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วยเส้น และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการแพทย์ในการรักษาโรคกระดูก ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงลิเก ภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหาร ภูมิปัญญาด้านการเกษตร และภูมิปัญญาด้านการคัดเลือกผู้นำปกครอง (ไชยยุทธ์ อินบัว, 2556)

สภาพทางสังคมของชุมชน สันนิษฐานว่า ชาวบ้านในพื้นที่ เดิมเป็นกลุ่มที่อพยพมาจากไทรบุรี มีทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมอยู่ร่วมกันมานานกว่า 300 ปี โดยมีโบราณสถาน ได้แก่ วัดทรายขาวและมัสยิดนัจมุดดินหรือมัสยิดบ้านควนลังกา ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญที่ปรากฏถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ และยังมีความเชื่อว่า ผู้คนในชุมชนมีความเป็นเครือญาติกันมาก่อน จึงเป็นเสมือนสิ่งยึดเหนี่ยวระหว่างกลุ่มคนทั้งสองศาสนา อีกทั้งยังมีการใช้ภาษาเดียวกันในการสื่อสาร คือ ภาษาถิ่นใต้ ทำให้ทั้งสองกลุ่มที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาสื่อสารกันเข้าใจและสามารถอยู่ร่วมกันได้

พื้นที่ตำบลทรายขาวเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้กับเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชน ทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของชุมชนในภาคการเกษตรที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ โดยชาวบ้านไม่ต้องเคลื่อนย้ายแรงงานและถิ่นฐานไปยังพื้นที่อื่น รวมไปถึงมีประวัติศาสตร์ทั้งทางสังคมและโบราณสถาน และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนมีต้นทุนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยว 5 เส้นทาง คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) การท่องเที่ยวเชิงมิติความเชื่อและศรัทธา 4) การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ 5) การท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ ชุมชนเริ่มดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ. 2548 เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน วัตถุประสงค์แรกของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อต้องการให้คนต่างพื้นที่ได้รู้จักชุมชนตำบลทรายขาว ชุมชนที่อยู่อย่างปกติสุขท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตำบลทรายขาวถือเป็นพื้นที่แรกในจังหวัดปัตตานีที่ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ รางวัล DASTA AWARD สาขาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประจำปี พ.ศ. 2562 จากหน่วยงานบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวในโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ปี 2550 จากหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รางวัลหมู่บ้าน CIV (หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์) และเป็นพื้นที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ปี พ.ศ. 2562

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว (ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมากและกลุ่มบริการรถจี๊ป, 27 พ.ค. 2564)

1. ด้านปัจเจกบุคคล

สมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถ และมีเวลาว่างสามารถร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มได้ รวมไปถึงสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาให้แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสมาชิกยังให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีโดยไม่มีการแบ่งแยกศาสนา

2. ด้านสภาพแวดล้อม

2.1 ชุมชนมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลายและมีความเข้มแข็ง ได้แก่ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มมัดย้อม และผลิตจานกาบหมาก และมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีความหลากหลาย เช่น ผ้าทอลายจวนตานี กล้วยเส้นปรุงรส ส้มแขกแช่อิ่ม ผ้ามัดย้อม และจานกาบหมาก เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ผ่านกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจภายในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน

2.2 มีผลผลิตทางเกษตรที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ทุเรียนทรายขาว ซึ่งเป็นผลไม้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2.3 ชุมชนมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง ได้แก่ วัดทรายขาว และมัสยิดนัจมุดดินหรือมัสยิดควนลังงา (อายุ 300 กว่าปี) มีประเพณีของชุมชนที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีวิถีชีวิตของชุมชนที่สะท้อนให้เห็นการอยู่ร่วมกันของชุมชนสองวิถี มีบ้านพักโฮมสเตย์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน และยังมีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ วัดช้างให้

2.4 มีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์แบบทางธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวภายในเขตอุทยานมากมาย ได้แก่ น้ำตกทรายขาว สระน้ำวังพลายบัว ผาพญา จุดชมวิวยุทธเขียบและที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหามุนีนิทโลกนาถ ถ้ำวิปัสสนา หินสลักพระนาภีไธยย่อของสมเด็จพระเจ้าและพระพี่นางเธอในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้น

2.5 มีรถจี๊ปโบราณสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ร่วม 30 คัน ไว้บริการนำเที่ยวถือเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

2.6 การจัดการผลประโยชน์ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการแบ่งผลประโยชน์ที่ชัดเจนและโปร่งใสตามตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละคน

3. ด้านระบบและกลไก

3.1 ภาศึ่เครือช่าย พบว่า การทอ้งเท็ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว มีจุดเร็มต้นจากหน่วยงานการทอ้งเท็ยวและกีฬาจังหวัดปัดตานีเป็นแรงผลักดัน กระตุ้นและสงัเสริมให้ การทอ้งเท็ยวเก็ชึ้นในชุมชน และมีภาศึ่เครือช่ายที่ม่ีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และพัฒนาการทอ้งเท็ยวอย่างต่อเนือ่ง ได้แก่ เครือช่ายการทอ้งเท็ยวจังหวัดปัดตานี 13 ชุมชน ภาศึ่เครือช่าย 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสมาคคการทอ้งเท็ยวโดยชุมชน 14 จังหวัดภาคใต้ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว เป็นต้น

3.2 ชุมชนม่ีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน โดยม่ีการจัดตั้งคณะกรรมการ การทอ้งเท็ยวของชุมชน และมีการนำรายได้หักเข้ากลุ่มทอ้งเท็ยว 10% จากกลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจีบ และกลุ่มแม่บ้านทำอาหาร โดยรายได้ส่วนหนึ่งจะถูกนำไปใช้ในกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน และอีกส่วนหนึ่งนำไปใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น การเดินทางไปประชุม การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการของกลุ่ม

ปัญหาอุปสรรค และข้อห้วงกังวลของชุมชน (ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย กลุ่มทอ้งเท็ยวโดยชุมชน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมากและกลุ่มบริการรถจีบ, 27 พ.ค. 2564)

1. ด้านคน สมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องข้องกับการทอ้งเท็ยวโดยชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ อีกทั้งยังม่ีกลุ่มเยาวชนมาสานต่อการดำเนินการกิจกรรม ไม่มีนักสื่อความหมายหรือมัคคเทศก์ชุมชนที่ทำหน้าที่ในการนำเท็ยว และบรรยายให้ความรู้ การสื่อสารที่เข้าใจไม่ตรงกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวในการนำนักท่องเที่ยวเข้าในพื้นที่ จำนวนคนไม่เพียงพอต่ออัตราการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยเฉพาะในช่วงที่มีวัดฤดูบิจำนวนมาก อีกทั้งยังขาดกลุ่มคนที่จะมาช่วยในงานทอผ้าลายจวนตานี เนื่องจากการทอผ้าต้องใช้เวลา ไม่มีคนทำหน้าที่ดูแลระบบที่ทำหน้าที่เป็น Admin ในขายออนไลน์ และม่ีผู้ม่ีความรู้ ความสามารถมาช่วยในด้านการตลาดออนไลน์และการประชาสัมพันธ์ คนขับรถจีบต้องใช้สมาธิในการขับนำเท็ยวเป็นอย่างมากทำให้เกิดความเครียด เนื่องจากกังวลในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เพราะม่ีได้ม่ีการซ่อมบำรุงเนื่องจากม่ีความรู้ในการซ่อมบำรุงอะไหล่รถจีบ

2. ด้านสภาพแวดล้อม ปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้ต้องดรับนักท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัยของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว อีกทั้งปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่มีการนำเสนอภาพลักษณ์ที่รุนแรง ทำให้นักท่องเที่ยวม่กล้าเข้ามาทอ้งเท็ยว ป้ายบอกเส้นทางไปยังแหล่งทอ้งเท็ยวยังไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ เส้นทางเข้าไปยังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มแคบเกินไปบางครั้งทำให้การเดินทางเข้ามามีความยากลำบาก ไม่มีแผนที่บ้านพักโฮมสเตย์และป้ายชื่อบ้านพักโฮมสเตย์ ทำให้นักท่องเที่ยวม่รู้เส้นทางเข้าบ้านพัก อะไหล่ที่ใช้สำหรับรถจีบม่มีในท้องถิ่นและอะไหล่ม่ีราคาแพง วัดฤดูบิในพื้นที่ เช่น กล้วย ส้มแขก บางครั้งมีไม่เพียงพอต่อ

ความต้องการของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวทำให้ขาดความต่อเนื่องในการผลิต และในช่วงฤดูฝนจะมีปริมาณของกล้วยมากแต่จะมีอุปสรรคในการตาก จึงทำให้วัตถุดิบเสียหาย อีกทั้งสถานที่บางกลุ่มไม่เอื้อต่อการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งนักท่องเที่ยวมักจะนำขยะมาทิ้งตามบริเวณเส้นทางแหล่งท่องเที่ยว เกิดการทำลายทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ทั่วถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มวัย

3. ด้านระบบและกลไก ผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และปล่อยให้แต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดำเนินการจัดทำกันเอง กลุ่มที่มีศักยภาพสูงก็จะไปได้ดี นอกจากนี้การบริหารจัดการภายในกลุ่มยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร อีกทั้งภาครัฐในพื้นที่ยังไม่เข้าใจในบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health impact assessment) 5 ขั้นตอน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากนโยบายสาธารณะ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 โดยการศึกษาเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการ (Ongoing HIA) (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ดำเนินการวิเคราะห์ตามแนวคิด “สามเหลี่ยม เขี่ยอนุภูเขา” (ประเวศ วะสี, 2556) ประกอบด้วย กลุ่มประชาชน (อำนาจสังคม) กลุ่มการเมืองและราชการ (อำนาจรัฐ) และกลุ่มวิชาการและวิชาชีพ ดังนี้

1. กลุ่มประชาชน (อำนาจสังคม) ได้แก่

1. กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ ประกอบด้วย กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มมัคดีย่อมและกลุ่มผลิตจานกาบหมาก

2. กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านใหญ่ หมู่ที่ 2 บ้านหลวงจันทร์ หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก หมู่ที่ 4 บ้านควนลังงา หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวออก และหมู่ที่ 6 บ้านลำหยง

3. ประชาชน คือ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

2. กลุ่มการเมืองและราชการ (อำนาจรัฐ) ได้แก่ ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ประกอบด้วย

1. องค์กรบริหารส่วนตำบลทรายขาว
2. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์
3. อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว
4. สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์

5. สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี
 6. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี
 7. พาณิชย์จังหวัดปัตตานี
3. กลุ่มวิชาการและวิชาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบทางด้านสุขภาพ และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากวิทยาลัยชุมชนปัตตานี

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) (ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี, 2549) ในพื้นที่ศึกษา โดยใช้หลักการการกำหนดขนาดตัวอย่างแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มประชาชน (อำนาจสังคม)

1. กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจีบ กลุ่มมัตย้อม และกลุ่มผลิตจานกาบหมาก จำนวน 16 คน กลุ่มละ 2 คน

โดยกำหนดคุณลักษณะ คือ มีบทบาทเป็นประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม หรือเป็นผู้ที่มีบทบาทและมีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่ม หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง

2. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน หมู่บ้านละ 1 คน

โดยกำหนดคุณลักษณะ คือ เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลทรายขาว ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านใหญ่ หมู่ที่ 2 บ้านหลวงจันทร์ หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก หมู่ที่ 4 บ้านควนลังกา หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวออก และหมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง

3. ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 360 คน ใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan) จากจำนวนประชากรทั้งหมด 4,108 คน ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2562 (สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว, ม.ป.ป.) และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ

กลุ่มการเมืองและราชการ (อำนาจรัฐ) ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานีและพาณิชย์จังหวัดปัตตานี จำนวน 7 คน หน่วยงานละ 1 คน

โดยกำหนดคุณลักษณะ คือ เป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

กลุ่มวิชาการและวิชาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้าน HIA และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 2 คน

โดยกำหนดคุณลักษณะ คือ มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำงานด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ พื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเป็นพื้นที่แรกในจังหวัดปัตตานีที่ได้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนได้รับรางวัล DASTA AWARD สาขาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นพื้นที่ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวมิตินิยมเชื่อและศรัทธา การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีสาขากิจกรรมชุมชน เป็นต้น

ขั้นตอนการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) และ 5) การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (Influencing) (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้น ปัญหาและอุปสรรค ข้อห่วงกังวลจากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

2. เพื่อศึกษา ทบทวนแผนงาน/กิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวและผลกระทบเบื้องต้นที่เกิดขึ้น

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ทบทวนและรวบรวมเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และข้อมูลทุติยภูมิกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อูทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดแผนงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานได้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

โดยลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบทบาทของผู้วางแผน สนับสนุน ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นผู้กำหนดนโยบายและมีส่วนขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 7 คน

3. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มมัตย้อม และกลุ่มผลิตจานกาบหมาก เพื่อรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้น ปัญหาและอุปสรรคข้อห่วงกังวลจากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

โดยลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มอาชีพที่อยู่ในพื้นที่และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 16 คน

3. จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อคืนข้อมูลสู่สาธารณะ ร่วมสะท้อนความคิดเห็น และหาข้อยุติร่วมกันในการที่จะประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มการเมืองและราชการ ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อูทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี และกลุ่มวิชาการและวิชาชีพ

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบทบาทของผู้วางแผน สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผู้กำหนดนโยบายและมีส่วนขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ และเป็นกลุ่มอาชีพที่อยู่ในพื้นที่และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผู้มีส่วนประสพการณ์หรือเชี่ยวชาญทางด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการวิจัยครั้งนี้

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษา

สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบเบื้องต้นที่เกิดขึ้น และมิติที่ประชุมในการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการร่วมกำหนดแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดภาพอนาคตของการดำเนินงานและทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวร่วมกัน

2. การกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อกำหนดขอบเขตเชิงเนื้อหา ขอบเขตเชิงพื้นที่ ขอบเขตประชากร ขอบเขตระยะเวลา ตัวชี้วัด และเครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

วิธีดำเนินการการศึกษา

1. การกำหนดขอบเขตเชิงเทคนิค (Technical Scoping) ดำเนินการโดย 1) ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Document Review) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการประเมินผลกระทบ โดยค้นหาทางเว็บไซต์ <https://scholar.google.com/> และ [www. Google. Com](http://www.Google.Com) เป็นต้น ประกอบด้วย ชื่อผู้วิจัยปีที่พิมพ์ ชื่องานวิจัย มิติการประเมิน และตัวชี้วัดโดยมีขอบเขตของเนื้อหาและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 มิติหรือมิติใดมิติหนึ่ง ได้แก่ มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม และมิติทางด้านสุขภาพ 2) นำผลการศึกษามาแยกแยะเปรียบเทียบความเหมือนความต่างของตัวชี้วัดในแต่ละมิติการประเมิน เพื่อพัฒนาเป็นร่างรายงานตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 3) นำร่างรายงานตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และพัฒนาร่างตัวชี้วัดตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2. การกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (Public Scoping) ดำเนินการโดย 1) จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ ประกอบด้วย กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มมัดย้อม ร่วมพิจารณาและพัฒนาร่างตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบที่พัฒนาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มอาชีพที่อยู่ในพื้นที่และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น โดยดำเนินการวันเดียวกันกับขั้นตอนที่ 1 การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) ประกอบด้วย กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มการเมืองและราชการ ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี และ กลุ่มวิชาการและวิชาชีพ เพื่อร่วมพิจารณาและพัฒนาร่างตัวชี้วัด

การประเมินผลกระทบ 3) ดำเนินการพัฒนาเป็นรายงานตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพตามมติที่ประชุม

3. นำรายงานการพัฒนาตัวชี้วัดตามมติที่ประชุมมาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอีกครั้งและพัฒนาเป็นเครื่องมือการประเมิน โดยกำหนดหัวข้อประเด็นที่สำคัญ เช่น ตัวชี้วัด คำนิยาม เกณฑ์ เป้าหมาย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง แหล่งข้อมูล วิธีการจัดเก็บข้อมูล รายละเอียดการประเมิน วิธีการประเมิน ระยะเวลาการประเมิน เป็นต้น เพื่อใช้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวต่อไป

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษา

รายงานตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ตามมติการประเมินทั้ง 4 มิติ ประกอบด้วย มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม และมิติทางด้านสุขภาพ และเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

3. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากการดำเนินแผนงานหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้จากการพัฒนาไว้ในขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้

2. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับตัวแทนแต่ละกลุ่มของประชากรที่ศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการอธิบายกระบวนการศึกษา การจัดเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ระยะเวลา รายละเอียดและวิธีการประเมิน เพื่อให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มของประชากรที่ศึกษา ใช้ประกอบการตัดสินใจในการให้ข้อมูลผลกระทบทางสุขภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ทั้งทางบวกและทางลบจากการดำเนินกิจกรรมหรือแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

3. ดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลกระทบ โดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) และทุกครั้งที่ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการทวนคำถามเพื่อตรวจสอบข้อมูลว่าถูกต้องตามที่ผู้ให้ข้อมูลให้คำตอบทุกครั้ง

4. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษา ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สังเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลการประเมินผลกระทบให้มีความถูกต้องและครบถ้วน

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษา

ร่างรายงานผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ผลกระทบทางบวกและทางลบทั้ง 4 มิติ ประกอบด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านสุขภาพ

4. การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมตรวจสอบความครบถ้วน และถูกต้องของข้อมูล รวมถึงข้อสรุปในร่างรายงานการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ทั้งทางบวกและทางลบ

วิธีดำเนินการศึกษา

1. นำร่างรายงานผลการประเมินผลกระทบตามตัวชี้วัด มาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ (Expert Review) และนำมาพัฒนาร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

2. ดำเนินการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมพิจารณา ทบทวนผลการร่างรายงานการประเมินผลกระทบ และตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มการเมืองและราชการ ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี และกลุ่มวิชาการและวิชาชีพ และรับฟังข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion)

โดยลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบทบาทของผู้วางแผน สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผู้กำหนดนโยบายและมีส่วนขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ และเป็นกลุ่มอาชีพที่อยู่ในพื้นที่ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญทางด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการวิจัยครั้งนี้

ผลลัพธ์ที่ได้

รายงานผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ ในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

5. การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (influencing)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อนำผลการศึกษามาประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว เข้าสู่กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน

วิธีการดำเนินการศึกษา

ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยการนำเสนอผลการศึกษามาประเมินผลกระทบทางสุขภาพและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับชุมชนให้ที่ประชุม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มการเมืองและราชการ ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี และกลุ่มนักวิชาการและวิชาชีพ

โดยลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบทบาทของผู้วางแผน สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผู้กำหนดนโยบายและมีส่วนขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ และเป็นกลุ่มอาชีพที่อยู่ในพื้นที่และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือเชี่ยวชาญทางด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการวิจัยครั้งนี้

ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษา

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบตารางบันทึกผลการทบทวนวรรณกรรมและผลการประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยสร้างตารางบันทึกจากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มิติการประเมิน และตัวชี้วัดการประเมิน รวมทั้งประเด็นต่างๆ ที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแสดงความคิดเห็น

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) โดยใช้แนวคำถามเป็นหลัก สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยผู้วิจัยออกแบบแบบ

สัมภาษณ์และกำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต การประเมินผลกระทบและใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย

3. แนวคำถามสำหรับใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบ ปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถพิจารณาและแสดงความคิดเห็นได้ อย่างเต็มที่

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวของ ชุมชน โดยมีข้อความจำนวน 10 ข้อ และการประเมินความสุขของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวของ ชุมชน มีข้อความ 10 ข้อ

5. ตารางสรุปผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยผู้วิจัยสร้างตารางเพื่อสรุป และเปรียบเทียบผลการประเมินผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามและ แนวคำถามในการประชุมกลุ่มย่อย ก่อนที่จะนำเครื่องมือไปใช้ ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือ เรื่องความเที่ยงตามเนื้อหา โดยนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการธุรกิจการ ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความสอดคล้องและความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง แนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 0.91 แบบสอบถามแนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 แนวคำถาม การประชุมกลุ่มย่อย แนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งนี้ เครื่องมือได้ถูกปรับปรุงแก้ไข แนวคำถามให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Review Data) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ บทความ งานวิจัย วารสารทางวิชาการ ข้อมูลสถิติของชุมชน เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มิติการประเมิน ตัวชี้วัดที่สำคัญสำหรับการประเมิน แผนงานหรือกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ ที่ได้ ดำเนินการที่ผ่านมา

2. ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ใช้แบบ สัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) ลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็น ทางการ โดยผู้วิจัยแนะนำเอง แล้วชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย แนวทางในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมขออนุญาตใช้สถานที่ในการประชุมและขออนุญาตจัดบันทึกและบันทึกเสียง

ระหว่างการสัมภาษณ์ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-60 นาที และจะหยุดการสัมภาษณ์เมื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่ไม่พบข้อสงสัยแล้วหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นแล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงและจดบันทึกในประเด็นต่างๆ ของเนื้อหา รวมทั้งลักษณะท่าทาง น้ำเสียงของผู้ถูกสัมภาษณ์ มาทำการบันทึกและถอดเทปเป็นรายวัน โดยดำเนินการถอดเทปเป็นคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค และทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อจะได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง

3. การประชุมกลุ่มย่อยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยผู้วิจัยดำเนินการพร้อมกันตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และจะเลือกให้เหมาะสมกับโอกาส ความพร้อมและความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ก่อนที่จะเริ่มการประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและประโยชน์ที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้รับในการศึกษาครั้งนี้ พร้อมทั้งขออนุญาตในการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูล

4. การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมพิจารณา ร่วมแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและสมบูรณ์อีกครั้ง ในการทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยมีวิธีการดังนี้

1.1 ดำเนินการถอดเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ โดยถอดเทปเป็นรายวัน แบบคำต่อคำ และข้อมูลที่ได้จากการบันทึกนำมาทบทวนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องกัน จากนั้นนำข้อมูลมาทบทวนและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนทรายขาวครบถ้วนและเพียงพอ และตีความหมายของข้อมูล

1.2 นำข้อมูลมาใส่รหัสกำกับไว้ โดยข้อความที่มีความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกันนำมาไว้ในกลุ่มเดียวกัน แล้วติดป้ายชื่อกำกับไว้ (Labeling) ซึ่งเป็นการสร้างหัวข้อสรุป และนำรหัสทั้งหมดมารวมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นกลุ่มๆ (Clustering) ตามลักษณะความสัมพันธ์ที่ข้อมูลที่เป็นหน่วยย่อยๆ ที่มีต่อกันมาจัดเป็นหมวดหมู่ (Category) แล้วตั้งชื่อกลุ่มหัวข้อสรุป โดยดำเนินการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก (Theme) และประเด็นย่อย (Sub-theme) ซึ่งจะทำได้ประเด็นหรือข้อค้นพบขึ้น

1.3 ดำเนินการเขียนอธิบายสิ่งที่ค้นพบ โดยมีหลักการทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย วัฒนธรรม ฯลฯ ไปทาบเพื่อพิจารณา และพร้อมทั้งยกตัวอย่างคำพูดประกอบหลักสำคัญที่ได้ เพื่อแสดงความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

1.4 ตรวจสอบเนื้อหาที่ค้นพบโดยให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจซ้ำ (Member checking) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป การสัมภาษณ์ และการจดบันทึก พร้อมกับตีความหมายของคำสัมภาษณ์ แล้วให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการตีความหมายของนักวิจัยอีกครั้ง ตามขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

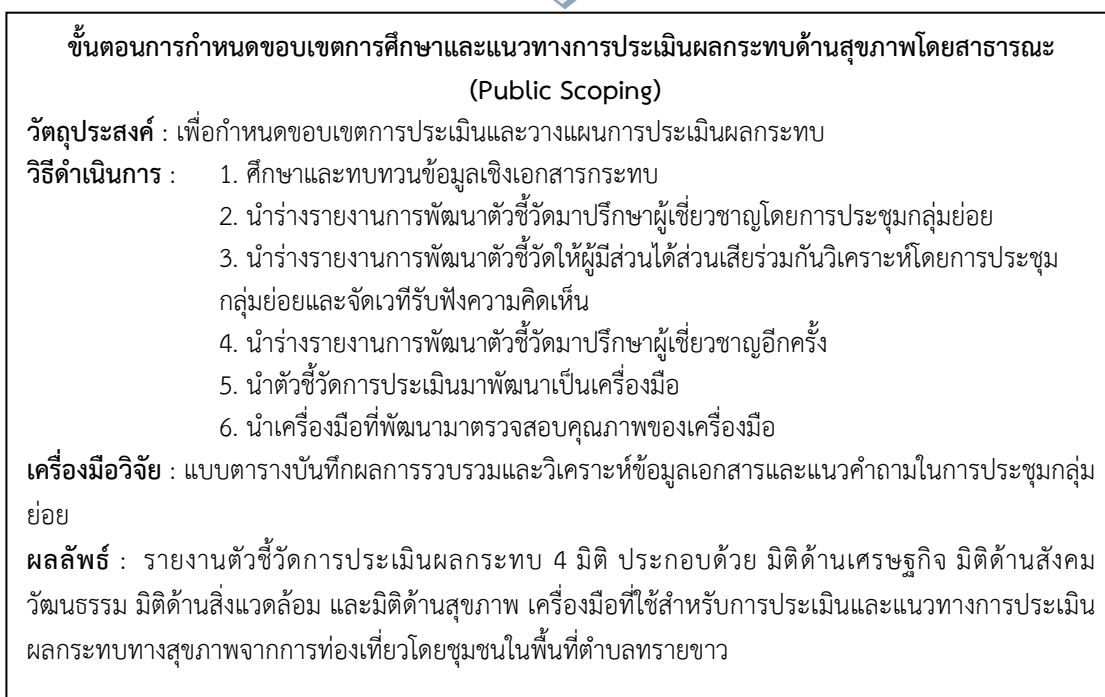
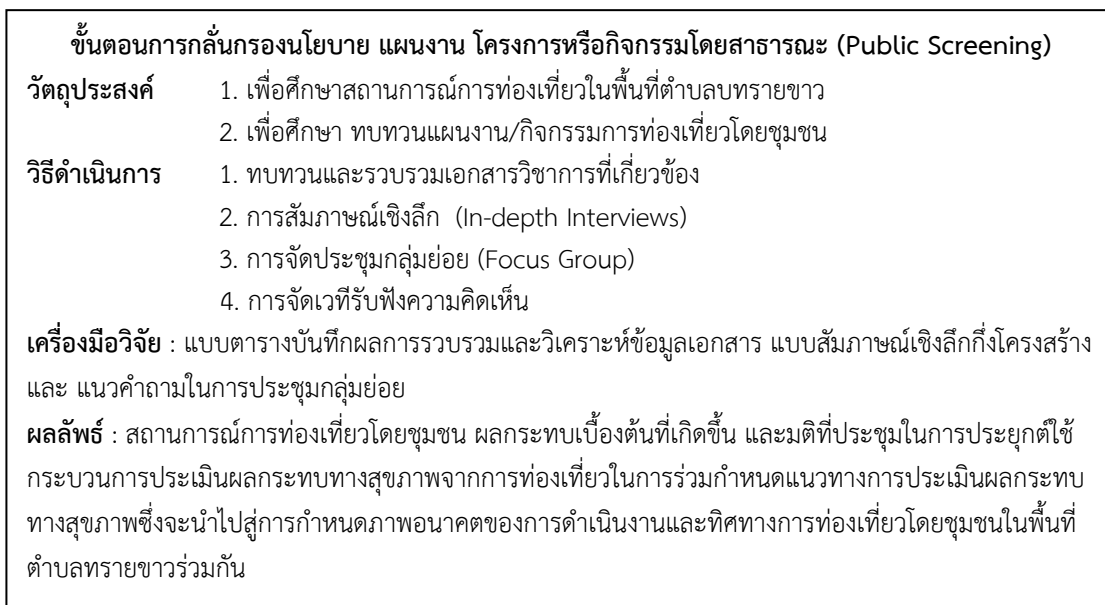
2. ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการกำหนดระดับการให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยยึดหลักเกณฑ์ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมายจัดอยู่ในอันดับ
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการเลขที่ EC 015/63 เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา สิ่งที่จะได้รับจากการศึกษา รายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาอย่างครบถ้วน และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ได้ตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมด้วยวาจา โดยจะไม่มี การบังคับขู่เข็ญให้เข้าร่วมหากผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมหรือไม่สมัครใจ และผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยจะไม่มี การเปิดเผยข้อมูล ชื่อ-สกุล ที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่จะมีการจัดบันทึกและบันทึกเสียง ผู้วิจัยจะอนุญาตผู้ให้ข้อมูล ก่อนทุกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลาของการดำเนินงานวิจัย หากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สบายใจในการตอบคำถาม

สรุปขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing)

วัตถุประสงค์ : เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

วิธีดำเนินการ : 1. นำเครื่องมือที่ได้จากการพัฒนาในพื้นที่จัดเก็บข้อมูล

2. การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

4. การสอบถาม

5. รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง ครบถ้วน

เครื่องมือวิจัย : แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้แนวคำถามเป็นหลัก

ผลลัพธ์ : ร่างรายงานผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ผลกระทบทางบวกและทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

ขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public review)

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ร่วมตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในร่างรายงานการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบ ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

วิธีดำเนินการ : 1. นำร่างรายงานผลการประเมินตามตัวชี้วัดมาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

2. จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น

เครื่องมือวิจัย : ตารางสรุปผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและแนวคำถามในจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น

ผลลัพธ์ : รายงานผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ ในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

ขั้นตอนการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (influencing)

วัตถุประสงค์ : เพื่อนำผลการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้าสู่กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

วิธีดำเนินการ : การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

เครื่องมือวิจัย : แนวคำถามในการประชุม

ผลลัพธ์ : ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 3 สรุปขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ดัดแปลงจากหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ พ.ศ. 2559 (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และ 2) เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) 5 ขั้นตอน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากนโยบายสาธารณะ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) ดังนี้ 1) ขั้นตอนการกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ 2) ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ โดยสาธารณะ 3) ขั้นตอนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ 4) ขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ และ 5) ขั้นตอนการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจโดยสาธารณะ โดยจะนำเสนอผลการศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้

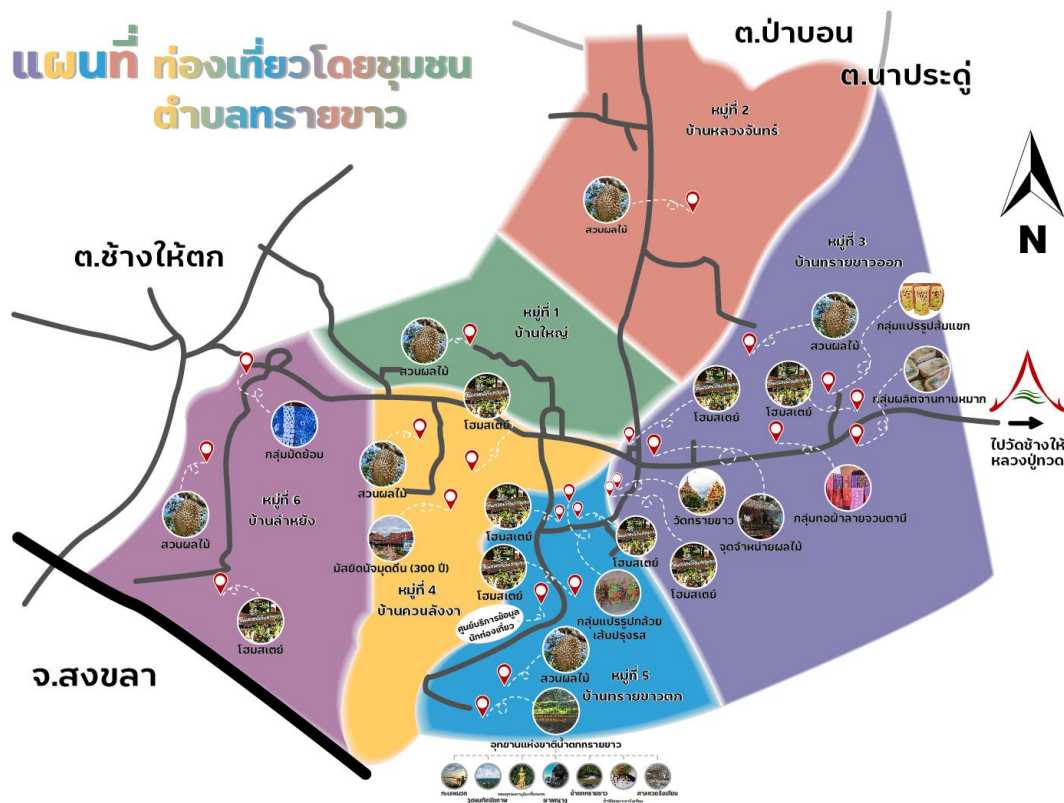
1. ผลของการกลั่นกรองโดยสาธารณะ
2. ผลของการกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินโดยสาธารณะ
3. ผลการประเมินผลกระทบในมิติต่างๆ ได้แก่
 - 3.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ
 - 3.2 ผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม
 - 3.3 ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม
 - 3.4 ผลกระทบทางสุขภาพ
4. การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1. ผลของขั้นตอนการกลั่นกรองโดยสาธารณะ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเวทีรับฟังความคิดเห็น คือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 31 คน ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ คือ ผู้บริหารและหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี 7 คน ผู้แทนองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ

คือ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวน ตานี กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มบริการรถจี๊ป จำนวน 16 คน ผู้นำชุมชน 6 คน และตัวแทนวิชาการและวิชาชีพ 2 คน ใช้เครื่องมือแนวคำถามการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งที่ประชุม ได้มีมติร่วมกันในการที่จะประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผน ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีต่อไป

การทบทวนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย แผนที่ท่องเที่ยวตำบล ทรายขาวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

ภาพที่ 4 แผนที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวภายในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตก ทรายขาว หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก โดยมีจุดเริ่มต้น ณ ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก นักท่องเที่ยวจะได้รับฟังการบรรยายจากกลุ่มท่องเที่ยวก่อนออกเดินทาง จากนั้น เดินทางมุ่งสู่อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว โดยรถจี๊ปโบราณสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 คันละ 4-5 คน รับฟังการบรรยายจากเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน

เขตอุทยานฯ จากนั้นเดินทางขึ้นจุดชมวิวนบนเขารังเกียบ ชมทัศนียภาพและทะเลหมอก 180 องศา ที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ของธรรมชาติและอากาศที่สดชื่น ชมผาพญาสูง ซึ่งเป็นหินขนาดใหญ่ที่งอกออกมาจากหน้าผามีลักษณะเหมือนหัวงูยักษ์ เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และระหว่างการเดินทางนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้พันธุ์ไม้หายาก เรียนรู้วิถีชีวิตสัตว์ ร่วมปลูกต้นไม้ และเก็บขยะ จากนั้นเดินทางมาบริเวณน้ำตก ซึ่งอยู่บริเวณจุดทางเข้าอุทยานฯ เพื่อชม เล่นน้ำและพักผ่อนตามอัธยาศัย และออกเดินทางไปยังป่าชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก เพื่อเรียนรู้ป่าไม้ของชุมชนและปลูกต้นไม้ร่วมกับชุมชน จากนั้นเดินทางไปยังศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ไม้เฉลิมพระเกียรติ หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้พันธุ์ไม้หายาก ทั้งนี้ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวภายในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว อยู่ในช่วงเดือนมกราคม-ตุลาคมของทุกปี

2. การท่องเที่ยวมิติความเชื่อและศรัทธา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อที่สืบทอดและปฏิบัติกันมาของชุมชนทั้งสองศาสนา มีจุดเริ่มต้น ณ ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาว รับฟังการบรรยายจากกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จากนั้นเดินทางโดยรถจี๊ปมุ่งสู่วัดทรายขาว หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก เพื่อนมัสการเจ้าอาวาสและสักการะรูปเหมือนเจ้าอาวาสพระครูธรรมกิจโกศล (พระอาจารย์นอง ธัมมภูโต) ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาวาสเป็นพระเถระที่มีจริยวัตรงดงาม เป็นอริยสงฆ์ที่เข้าร่วมปลูกเสกพระเครื่องหลวงปู่ทวด เนื้อว่านรุ่นแรก ปี พ.ศ.2497 พร้อมพระอาจารย์ทิมแห่งวัดช้างให้ และรุ่นอื่นๆ เดินชมสถาปัตยกรรมอันงดงามของวิหาร 3 ทวด นอกจากนี้ ภายในวัดมีการให้เข้าบูชาวัตถุมงคลสำหรับนักท่องเที่ยวที่เลื่อมใสศรัทธา จากนั้นเดินทางไปอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว เพื่อสักการะพระพุทธรูปมหาเมฆินทโลกนาถ ปางยมกปาฏิหาริย์ มีความสูง 29.80 เมตร และศาลทวดรังเกียบที่คนในชุมชนทรายขาวนับถือบูชาและเพื่อความเป็นสิริมงคลของนักท่องเที่ยว ชมหินสลักพระนามาภิไธยย่อขององค์สมเด็จพระเจ้าและพระพี่นางเธอในหลวงรัชกาลที่ 9 เดินทางไปชมถ้ำวิปัสสนา ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลักจากแก่นไม้ สันนิษฐานว่า มีอายุมากกว่า 200 ปี ชมสระน้ำวังพลายบัว ซึ่งเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ และเป็นแหล่งน้ำที่นำไปประกอบพิธีเสกน้ำอภิเชกในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ จากนั้นเดินทางมุ่งสู่มัสยิดนัจมุดดินหรือมัสยิดบ้านควนลังงา หมู่ที่ 4 บ้านควนลังงา มัสยิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ มีอายุ 300 กว่าปี สันนิษฐานว่าสร้างในปี พ.ศ.2177 (ค.ศ.1634) โดยความร่วมมือระหว่างเจ้าอาวาสวัดทรายขาวกับโต๊ะอิหม่ามในสมัยนั้น มีรูปแบบการก่อสร้างตามแบบศิลปกรรมที่สืบทอดมาจากสถาปัตยกรรมลังกาสุกะ มัสยิดทั้งหลังสร้างขึ้นโดยไม่ใช้ตะปูแต่ใช้ลิ้มไม้ นับเป็นภูมิปัญญาสะท้อนความสามัคคีของชาวชุมชนท้องถิ่นที่ร่วมกันสร้างศาสนสถานอันงดงามล้ำค่า มีกลองหรือนางญาขนาดใหญ่ ใช้ตีบอกเวลาให้คนในชุมชนรู้ถึงเวลาละหมาดและใช้เตือนภัยเมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นภายในชุมชน มีบ่อน้ำโบราณ เชื่อว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ สามารถเลี้ยงชาวบ้านทั้งตำบลและไม่เคยเหือดแห้งไม่ว่าฤดูกาลใดก็ตาม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมประเพณีของชุมชนที่สืบทอดกันมา ได้แก่ ประเพณีชักพระขึ้นเขารังเกียบ กิจกรรมตักบาตร เดือน 6 บนเขารังเกียบ

กิจกรรมออชูรอ กิจกรรมพิธีบวชต้นไม้สองศาสนา มหกรรมอาหารโบราณพื้นถิ่น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวชมวัดทรายขาวและมียัติน้ำจืดดื่มได้ตลอดทั้งปี ยกเว้นกิจกรรมประเพณีของชุมชนที่ยึดตามปฏิทินจันทรคติและปฏิทินอิสลาม

3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้สวนเกษตรและสวนผลไม้ของชาวบ้านในชุมชน มีจุดเริ่มต้น ณ ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก รับฟังการบรรยายจากกลุ่มท่องเที่ยว จากนั้นเดินทางมุ่งสู่สวนเกษตรของชาวบ้าน โดยรถจี๊ป ณ หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก หมู่ที่ 2 บ้านหลวงจันทร์ หมู่ที่ 1 บ้านใหญ่และหมู่ที่ 4 บ้านควนลังงา นักท่องเที่ยวจะได้ชม ชิม เรียนรู้และเลือกซื้อผลไม้จากสวนของชาวบ้านโดยตรง โดยเฉพาะทุเรียนทรายขาว ผลไม้ที่ขึ้นชื่อและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน จากนั้นเดินทางต่อไป หมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง เพื่อซื้อและชมสวนทุเรียนพื้นบ้านที่มีอายุกว่า 100 ปี จากนั้นเดินทางมายังตลาดจำหน่ายผลไม้หน้าวัดทรายขาวและบริเวณสองข้างทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อผลไม้ตามอัธยาศัยจากชาวบ้านในพื้นที่ ทั้งนี้ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว อยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงฤดูการผลไม้

4. การท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีสาขากิจภายในชุมชน มีจุดเริ่มต้น ณ ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก รับฟังการบรรยายจากกลุ่มท่องเที่ยว จากนั้นเดินทางโดยรถจี๊ปมุ่งสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ณ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มผลิตงานกาบหมาก หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก และกลุ่มมัดย้อม ณ หมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง โดยในแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และฟังการบรรยาย ทั้งความเป็นมา การบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการผลิตและการจำหน่าย รวมทั้งได้ลองฝึกปฏิบัติ และซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของฝาก ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

5. การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมกับเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ โดยมีจุดเริ่มต้น ณ ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก รับฟังการบรรยายจากกลุ่มท่องเที่ยวก่อนออกเดินทางไปยังบ้านพักโฮมสเตย์ ณ หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก หมู่ที่ 4 บ้านควนลังงา และหมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง ในระหว่างที่พักโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่นของชุมชน ร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยกับเจ้าของบ้าน เดินชมวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

ตารางที่ 1 ปฏิทินการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1. แหล่งท่องเที่ยวภายในเขตอุทยาน - ชมทะเลหมอก - ชมทัศนียภาพชุมชนและจังหวัดปัตตานี - ชมผาพญาจู - ชมและเล่นน้ำตกทรายขาว 2. แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน - ป่าชุมชน - ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ไม้เฉลิมพระเกียรติ												
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร - ชม ชิมและซื้อผลไม้ตามฤดูกาลจากสวน - ชมต้นทุเรียนที่บ้านอายุ 100 กว่าปี - เดินตลาดจำหน่ายผลไม้บริเวณถนนหน้าวัดทรายขาวและสองข้างทางเข้าชุมชน												
การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ - เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรม												
การท่องเที่ยวการเรียนรู้วิถีสาขากิจกรรมชุมชน - กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส - กลุ่มแปรรูปส้มแขก - กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี												

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
- กลุ่มงานกาฬมาศ - กลุ่มมด้อยอม												
การท่องเที่ยวมิติความเชื่อและศรัทธา 1. แหล่งท่องเที่ยวภายในเขตอุทยาน - สักการะพระพุทธรูปมหาเมฆนันทโลกนาถ - ไหว้ศาลทวดรังเกียบ - ชมหินสลัก พระนาภีไธยย่อสมเด็จพระเจ้าและพระพี่นางเธอในหลวงรัชกาลที่ 9 - ชมถ้ำวิปัสสนา - ชมสระน้ำวังพลายบัว 2. แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน - ชมวัดทรายขาวและสักการะเจ้าอาวาสและรูปเหมือนพระอาจารย์นอง ฉิมมภูโต - ชมมัสยิดนัจมุดดิน (มัสยิดอายุ 300 กว่าปี) 3. ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน - ประเพณีบวชต้นไม้สองศาสนา - มหกรรมอาหารโบราณพื้นถิ่น - ประเพณีชักพระขึ้นเขา - ประเพณีตักบาตรเขารังเกียบ - กิจกรรมอาซูรอสัมพันธ์												

หมายเหตุ: ประเพณีชักพระขึ้นเขา และประเพณีตักบาตรเขารังเกียบยึดตามปฏิทินจันทรคติ และกิจกรรมอาซูรอสัมพันธ์ ยึดตามปฏิทินอิสลาม

2. ผลของการกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินโดยสาธารณะ ได้ดำเนินการกำหนดขอบเขตการศึกษา 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตเชิงเทคนิค (Technical Scoping) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จำนวน 13 เรื่อง ใช้เครื่องมือตารางสกัดข้อมูล และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ร่างตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การกำหนดขอบเขตโดยชุมชน (Public Scoping) ได้ดำเนินการกำหนดขอบเขตการศึกษา 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการกำหนดขอบเขตโดยการประชุมกลุ่มย่อย กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มบริการรถจี๊ป 16 คน ใช้เครื่องมือแนวคำถามการประชุมกลุ่มย่อย ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ครั้งที่ 2 เป็นการกำหนดขอบเขตโดยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ คือ ผู้บริหารและหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี 7 คน ผู้แทนองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ คือ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มบริการรถจี๊ป 16 คน และผู้นำชุมชน 6 คน และตัวแทนวิชาการและวิชาชีพ 2 คน ใช้เครื่องมือแนวคำถามการประชุมการจัดเวทีรับความคิดเห็น ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

ผลการศึกษา พบว่า ขอบเขตการศึกษามีขอบเขตเชิงเนื้อหาสำหรับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว แบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคมวัฒนธรรม มิติทางสิ่งแวดล้อม และมิติทางสุขภาพ โดยแต่ละมิติมีรายละเอียดของตัวชี้วัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและเครื่องมือการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการกำหนดขอบเขตการศึกษาโดยสาธารณะ

2.1 มิติการประเมินด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
1) จำนวนรายได้	- เก็บรวบรวมข้อมูลรายได้จากการทำท่องเที่ยวของชุมชน - เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 2 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง
2) การกระจายตัวของรายได้ อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง	เก็บรวบรวมข้อมูลรายได้ของแต่ละกลุ่มที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจีบ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง
3) ประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในการจัดสรรรายได้	เก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจีบ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง
4) การจ้างงานและอาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่มที่ได้รับจ้างงานจากอาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจีบ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง
5) ความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	เก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจีบ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมดย้อม กลุ่มผลิต	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง

ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
	ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวของชุมชน	จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	

2.2 มิติการประเมินด้านสังคม วัฒนธรรม

ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
1) ลักษณะทางประชากรของ กลุ่มที่ทำท่องเที่ยวโดยชุมชน	- เก็บรวบรวมข้อมูลอายุ ความสามารถและความถนัด ของสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวของชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
2) การมีส่วนร่วมของชุมชนใน การบริหารจัดการท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการ เข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการท่องเที่ยว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
3) สถานการณ์ความไม่สงบใน พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	เก็บรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ ความไม่สงบในพื้นที่และกลไก การแผ่ระว่างในชุมชนจาก เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
4) การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 19	- เก็บรวบรวมข้อมูลผลกระทบ ต่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจาก	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิต	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง

ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
	สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 - เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรการเฝ้าระวังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในชุมชน	जानกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	
5) การประชาสัมพันธ์และการตลาดมีความครอบคลุมและต่อเนื่อง	เก็บรวบรวมข้อมูลช่องทางการประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต जानกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่ง โครงสร้าง
6) รูปแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน	เก็บรวบรวมข้อมูลเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต जानกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง
7) การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่ถูกนำมาใช้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต जानกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง
8) ความพอเพียงของบ้านพักโฮมสเตย์	เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ในชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต जानกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง

ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
9) การเปิดโอกาสให้คนในชุมชน จำหน่ายผลิตทางการเกษตรสู่ ภาคการท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลสถานที่ จำหน่ายผลิตทางการเกษตร ของชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
10) ความปลอดภัยใน การท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรการ ด้านความปลอดภัยสำหรับ นักท่องเที่ยว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
11) นโยบายด้าน การท่องเที่ยวของท้องถิ่น	เก็บรวบรวมข้อมูลด้านนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ของหน่วยงาน อบต.ทรายขาว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
12) ข้อตกลงร่วมกันใน การจัดการผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการ จัดการผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยวของชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
13) การสนับสนุน การท่องเที่ยวจากภาคีเครือข่าย อย่างต่อเนื่อง	เก็บรวบรวมข้อมูลหน่วยงานที่ เข้ามาสนับสนุนการดำเนิน กิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูป กล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิต จานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง
14) ทศนคติของคนในชุมชนต่อ การจัดการท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลระดับ ทัศนคติของประชาชนในชุมชน	ประชาชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 360 คน	แบบสอบถาม

2.3 มิติการประเมินทางสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
1) มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่ง โครงสร้าง
2) มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวและชุมชนได้เรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติผ่านประสบการณ์จริงและลงมือทำ	เก็บรวบรวมข้อมูลกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง
3) คุณภาพและความครอบคลุมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน	เก็บรวบรวมข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก กลุ่มทอผ้า ลายจวนตานี จำนวน 16 คน	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กิ่งโครงสร้าง

2.4 มิติการประเมินด้านสุขภาพ

ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
ความสุขของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว	เก็บรวบรวมข้อมูลระดับความสุขของคนในชุมชน	ประชาชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 360 คน	แบบสอบถาม

3. ผลของการประเมินผลกระทบ

ผลการศึกษาพบว่า ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ตามเครื่องมือที่ได้จากการพัฒนาไว้ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต การศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) โดยข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถจี๊ป กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่ม มัธยม้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี 16 คน ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 0.91 ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสอบถามประชาชนในพื้นที่ 360 คน โดยการสุ่มแบบบังเอิญ ใช้เครื่องมือแบบสอบถามเพื่อประเมินความสุขและทัศนคติของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม – 30 กันยายน 2564

ผลการศึกษา พบว่า ผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ได้ส่งผลกระทบ 4 มิติ คือ มิติทาง เศรษฐกิจ มิติทางสังคมวัฒนธรรม มิติทางสิ่งแวดล้อม และมิติทางสุขภาพ ทั้งผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในมิติต่างๆ

3.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
ด้านเศรษฐกิจ		
1. จำนวนรายได้	- การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้ที่เป็นตัวเงินเพิ่มขึ้น ซึ่ง รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นรายได้ทางตรงที่เกิดจากการให้บริการทาง การท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ บ้านพักโฮมสเตย์ การบริการรถจี๊ป นำเที่ยว ไกด์ชุมชน การบริการอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม และ	- สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้ การท่องเที่ยวของชุมชนได้รับผลกระทบ มีการยกเลิกเข้ามา ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวถูกปิด งดการบริการท่องเที่ยวทุกรู ปแบบ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง โดยในปี พ.ศ. 2563 มี

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>การทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมาจากประเทศจีน มาเก๊า สิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยว 384 คน ปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยว 410 คน และปี พ.ศ. 2563 มีนักท่องเที่ยว 373 คน เฉลี่ยต่อปีโดยรวม 389 คน และมีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวใน ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 159,460 บาท ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 170,500 บาท และปี พ.ศ. 2563 จำนวน 139,730 บาท เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 156,563.33 บาท</p>	<p>นักท่องเที่ยวลดลงจาก ปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 9.02 ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงไปด้วย โดยปี พ.ศ. 2563 มีรายได้ลดลงจาก ปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 18.05 ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2564 ตั้งแต่เดือนมกราคม – สิงหาคม 2564 ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ส่งผลให้ในช่วงเวลาดังกล่าว ชุมชนไม่มีรายได้ทางตรงที่เกิดขึ้นจากการให้บริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน</p>
<p>2. การกระจายตัวของรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง</p>	<p>- การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนและยังมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน ดังนี้</p> <p>1) การกระจายรายได้ทางตรง เป็นการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการร่วมผ่านตัวแทนของแต่ละกลุ่มและกลุ่มผู้นำชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยรายได้จะถูกกระจายไปยังกลุ่มต่างๆ ดังนี้</p> <p>1.1 กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ จะได้รับรายได้ค่าที่พัก 160 บาท/คน/คืน (ไม่รวมอาหารเช้า) เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 12,650 บาท</p>	<p>- การกระจายรายได้ทางตรงยังไม่ทั่วถึง มักกระจุกตัวเฉพาะสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องเป็นกลุ่มเครือญาติ จึงส่งผลให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวน้อย</p> <p>- การกระจายรายได้ทางอ้อม เนื่องจากการบริหารจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวมีความไม่ครอบคลุมในการนำเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้บางกลุ่มขาดรายได้ และยังเป็นการสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มอื่นๆ</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>1.2 กลุ่มแม่บ้านทำอาหาร จะได้รายได้ค่าอาหาร 180 บาท/คน/มื้อ เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 87,713 บาท</p> <p>1.3 โกด์ชุมชน จะได้รายได้จากการนำเที่ยว 500 บาท/ทริป เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 4,600 บาท</p> <p>1.4 ผู้ทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน จะได้รายได้ 300-500 บาท/ทริป เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 5,400 บาท</p> <p>1.5 กลุ่มรถจี๊ป จะได้รายได้ 1,000 บาท/คัน/ทริป เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 43,766 บาท</p> <p>ทั้งนี้ รายได้ที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่มจะถูกหักเข้ากลุ่มท่องเที่ยวในอัตราร้อยละ 10 ปัจจุบันมีเงินคงเหลือในบัญชีกลุ่มท่องเที่ยว จำนวน 4,500 บาท</p> <p>2) การกระจายรายได้ทางอ้อม คือ</p> <p>2.1 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 1,099,352 บาท กลุ่มแปรรูปส้มแขก เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 764,136 บาท กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี เฉลี่ยรายได้ต่อปีโดยรวม 268,332 บาท กลุ่มมัดย้อม 15,000 บาท และกลุ่มผลิตจานกาบหมาก 5,018 บาท</p> <p>2.2) การจำหน่ายผลผลิตทางเกษตรของชาวบ้านให้กลุ่มวิสาหกิจ</p>	<p>ดังกล่าวที่ว่า</p> <p>“หากมีศูนย์กระจายสินค้าของตำบลหรือศูนย์จำหน่ายสินค้าที่รวบรวมผลิตภัณฑ์ของชุมชนเข้ามาไว้ที่เดียวกัน จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อของและเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มของชุมชน เพราะบางครั้งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวมีเวลาจำกัด และยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับทุกกลุ่มในชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14)</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น ส้มแขก จำหน่าย 10-15 บาท/กิโลกรัม กล้วยน้ำว้า จำหน่าย 9.50 บาท/กิโลกรัม กาบหมาก จำหน่าย 7 บาท/กิโลกรัม ทูเรียน จำหน่าย 120-250 บาท/กิโลกรัม</p> <p>2.3) การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น ร้านขายของชำ ร้านขายข้าวตอนเช้า เป็นต้น</p>	
<p>3. ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรม ในการจัดสรร รายได้</p>	<p>- รายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของชุมชนจะมีการบริหารจัดการในการจัดสรรรายได้ ดังนี้</p> <p>1) การจัดสรรรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ดำเนินการในรูปแบบของการจ้างงาน ได้แก่ การเป็นไกด์ชุมชน การบริการจัดทำอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม การเป็นผู้ติดต่อประสานงาน การทำบ้านพักโฮมสเตย์ การขับรถจักรยานยนต์</p> <p>2) มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการผลประโยชน์ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยดำเนินการในรูปแบบการหักเข้ากลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในอัตราร้อยละ 10 ซึ่งรายได้จะถูกนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรม 2 รูปแบบ คือ 1) คืนประโยชน์ให้กับชุมชน โดยนำไปสมทบทุนและช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมออชรูอ กิจกรรมการปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชน การช่วยเหลือการจัดงานศพ เป็นต้น 2) นำไปใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง</p>	<p>- การดำเนินการหักรายได้เข้ากลุ่มท่องเที่ยว ยังดำเนินการไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการหักรายได้เฉพาะกลุ่มรถจักรยานยนต์ กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์และกลุ่มแม่บ้านทำอาหาร เท่านั้น</p> <p>- การบริหารจัดการผลประโยชน์ของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นการบริหารจัดการในรูปแบบเครือญาติ ทำให้ขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	ไปประชุม การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เช่น หม้อ พัดลม เป็นต้น	
4. การจ้างงานและอาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว	<p>- การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างและอาชีพในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่</p> <p>1) กลุ่มผู้นำหรือผู้ประสานงาน ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยว โดยจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดตั้งกลุ่มและบริหารจัดการกลุ่ม จำนวน 15 คน</p> <p>2) กลุ่มอาชีพที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ไกด์ชุมชน 1 คน กลุ่มแม่บ้าน 8 คน คนขับรถจี๊ป 30 คน บ้านพักโฮมสเตย์ 12 คนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส 20 คน กลุ่มแปรรูปส้มแขก 20 คน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี 10 คน กลุ่มมัดย้อม 8 คน และกลุ่มผลิตจานกาบหมาก 20 คน</p> <p>ทั้งนี้ การจ้างงานจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีอาชีพเพิ่มขึ้น 144 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ตำบลทรายขาว 4,108 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2562) ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ร้อยละ 100</p>	<p>- การจ้างงานและอาชีพกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น ในส่วนภาพรวมของประชาชนยังมีอาชีพและรายได้จากการประกอบอาชีพเดิม จนมีผลทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนน้อย</p>
5. ความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	<p>- ชุมชนมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มมัดย้อม และกลุ่มผลิตจานกาบหมาก ซึ่งการดำเนินการของแต่ละกลุ่มมีรูปแบบการบริหารจัดการ ดังนี้</p>	<p>- สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ จึงไม่ถนัดในเรื่องของการออกแบบ พัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ รวมไปถึงการตลาดออนไลน์</p> <p>- ผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน ได้แก่ กล้วยน้ำว้า ส้มแขก มี</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>1) การบริหารจัดการกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีข้อตกลงและกลไกการบริหารจัดการของตนเอง โดยจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ประชาสัมพันธ์ เภรัญญิก เลขานุการ เป็นต้น มีการจัดสรรรายได้ให้สมาชิก โดยเป็นการจ้างเป็นรายชั่วโมง เช่น กลุ่มผลิตจานกาบหมาก ค่าตอบแทนสมาชิก ชั่วโมงละ 30-40 บาท กลุ่มแปรรูปส้มแขก ค่าตอบแทนสมาชิก ชั่วโมงละ 25 บาท กลุ่มกล้วยเส้นปรุงรส ค่าตอบแทนสมาชิกฝ่ายปอก ชั่วโมงละ 20 บาท เป็นต้น และมีการแบ่งปันผลกำไรรายปีให้กับสมาชิก</p> <p>2) รายได้ แต่ละกลุ่มมีการจัดทำบัญชีสรุปรายรับรายจ่าย และมีเงินทุนหมุนเวียน โดยแต่ละกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2563 ดังนี้ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส 1,099,352 บาท กลุ่มแปรรูปส้มแขก 764,136 บาท กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี 268,332 บาท กลุ่มมัดย้อม 15,000 บาท และกลุ่มผลิตจานกาบหมาก 5,018 บาท ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากนักท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้</p> <p>3) ด้านคน แต่ละกลุ่มมีสมาชิกเป็นคนในพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ ทำให้มีช่วงเวลาที่ว่างร่วมกัน ทำให้สามารถบริหารจัดการกลุ่มและผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้อย่างเข้มแข็ง</p>	<p>ไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งชุมชนประสบกับปัญหาโรคในต้นกล้วยทำให้ต้นกล้วยตาย เป็นต้น ดังคำกล่าวที่ว่า</p> <p><i>“ส้มแขกนำมาจากชุมชน 90% ส่วนนอกฤดูกาล นำเข้ามาจากอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา 10%”</i> (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)</p> <p><i>“กล้วยน้ำว้าที่ใช้ในการผลิต ส่วนใหญ่มาจากชาวบ้านในพื้นที่ แต่ถ้าไม่เพียงพอจะสั่งเข้ามาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ประมาณ 200 กิโลกรัมต่อครั้ง ครั้งหนึ่งประมาณ 3-4 เดือน”</i> (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9)</p> <p>- ปริมาณเปลือกกล้วยมีมากเกินไป ทำให้ไม่มีสถานที่ทิ้งหรือกำจัด เมื่อนำไปเผาทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศและเกิดผลกระทบต่อเพื่อนข้างเคียง</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>4) ด้านทรัพยากรการผลิต มีการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน เช่น กลัวยน้ำว่า กาบหมาก ส้มแขก ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้จากการนำผลผลิตมาจำหน่ายให้กลุ่มวิสาหกิจในชุมชน</p> <p>5) ด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จากหน่วยงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี ได้แก่ ส้มแขกแช่อิ่ม กลัวยเส้นปรุงรส ซึ่งปัจจุบันมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เช่น เพจท่องเที่ยวชุมชนทรายขาว เพจจานกาบหมาก MALEE Ecoware การออกบูธของหน่วยงานเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ พัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ พัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี เป็นต้น</p> <p>6) ด้านเครือข่าย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ เกษตรอำเภอโคกโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว อุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี เป็นต้น ทั้งในเรื่องงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร องค์ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การตลาดออนไลน์ การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น</p>	

3.2 ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
ด้านสังคม วัฒนธรรม		
1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มที่ทำท่องเที่ยวโดยชุมชน	- ชุมชนมีสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 41-64 ปี โดยแต่ละคนมีความถนัดและชำนาญที่แตกต่างกันไป เช่น การต้อนรับ เป็นไกด์นำเที่ยว ขับรถจี๊ป การทำอาหารและขนมพื้นบ้าน การทำน้ำสมุนไพร การนวด การเดินป่า เป็นต้น กลุ่มคนดังกล่าวสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนผ่านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวและเยาวชนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้สูงอายุในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในการท่องเที่ยวของชุมชน รักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง และเห็นคุณค่าในตัวเองที่สามารถสร้างประโยชน์และหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้	- สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ จึงไม่ถนัดในเรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์และการทำการตลาดเพื่อเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	- การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว มีดังนี้ 1. ร่วมคิด - มีการจัดประชุมร่วมกันของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการประชุมร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว เป็นต้น เพื่อร่วมเสนอความคิด สะท้อนปัญหา และ	- ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น ที่มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในส่วนของประชาชนในพื้นที่ยังขาดการเปิดโอกาสและจัดเวทีให้เข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชนน้อย ดังคำกล่าวที่ว่า “การประชุมประจำเดือนอยากให้มีการดำเนินการประชุมทุก

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>หาวิธีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ตลอดจนเสนอแนะแนวทางวิธีการและการวางแผนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น</p> <p>2. ร่วมวางแผน</p> <p>- มีการเปิดโอกาสให้เฉพาะสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับการวางแผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ โดยได้ร่วมกันสร้างข้อตกลงขึ้นมา ได้แก่ ข้อตกลงในการสรรรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ข้อตกลงการจัดการผลประโยชน์ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กฎ กติกาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ กฎ กติกาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กฎ กติกาการท่องเที่ยววิถีความเชื่อและศรัทธา กฎ กติกาการท่องเที่ยวบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อใช้เป็นกฎ เกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกันสำหรับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเป็นระเบียบและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งกฎ กติกาที่สร้างขึ้นมานั้น ล้วนเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามของสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเท่านั้น</p>	<p>เดือน ทั้งในส่วน of ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เพื่อให้เห็นถึงปัญหาและร่วมกำหนดแนวทางในการดำเนินการท่องเที่ยวและพัฒนาาร่วมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13)</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>3. ร่วมดำเนินกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีรูปแบบการบริหารจัดการร่วม โดยดำเนินการผ่านตัวแทนของแต่ละกลุ่มและกลุ่มผู้นำชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการ ครอบคลุมทั้งหมด 6 หมู่บ้าน จำนวน 15 คน โดยได้มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ประชาสัมพันธ์ เลขานุการ เหรัญญิก ที่ปรึกษา กลุ่มท่องเที่ยว <p>4. ร่วมรับผลประโยชน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การร่วมรับผลประโยชน์อาศัยกระบวนการควบคุมผ่านระเบียบกฎเกณฑ์ ที่ถือเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งทุกคนยึดถือ ยอมรับ เคารพ และปฏิบัติตาม <p>5. ร่วมประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการติดตามหรือประสานงานให้ส่วนราชการหรือองค์กรต่างๆ เร่งดำเนินการสนับสนุนและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านการประชุมในเวทีต่างๆ <p>ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเสียสละ ความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจคนในชุมชน เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถทำคนเดียว</p>	

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนทุกคนในการร่วมบริหาร และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน	
3. สถานการณ์ ความไม่สงบใน พื้นที่สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้	<p>- ชุมชนไม่เคยเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีความเชื่อว่า ผู้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นเครือญาติ อาจโดยมาจากสายเลือด มาจากการแต่งงานระหว่างไทยพุทธและมุสลิม และเกิดจากความเป็นเพื่อนตั้งแต่รุ่นทวด ปู่ย่า ตายาย จนมาถึงรุ่นลูก ส่งผลให้ทั้งสองศาสนาเกิดความรักใคร่ และช่วยเหลือกันไปมาหาสู่กัน โดยไม่แบ่งแยกในเรื่องของศาสนา รวมไปถึงชุมชนมีการวางกลไกในการเฝ้าระวังเหตุการณ์ในพื้นที่ที่เข้มงวดเพิ่มมากขึ้นได้แก่</p> <p>1) กลไกการเฝ้าระวังโดยชุมชนได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชรบ. จัดเวรยามและจัดทีมดูแลเพื่อสร้างความอุ่นใจและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันคนในชุมชนก็ยังให้ความร่วมมือช่วยสอดส่องดูแลเช่นเดียวกัน</p> <p>2) กลไกการเฝ้าระวังโดยหน่วยงานภาครัฐ ทั้งกองอาสารักษาดินแดน (อส.) ทหารและเจ้าหน้าที่อุทยาน ในการจัดตั้งจุดตรวจในชุมชนและในเขตอุทยาน</p>	- ภาพลักษณ์ที่สื่อนำเสนอออกไปในลักษณะภาพรวมทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงลบ ทำให้นักท่องเที่ยวต่างจังหวัดไม่กล้าเข้ามาท่องเที่ยวและไม่กล้าพักค้างคืนในพื้นที่ เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
4. สถานการณ์ การแพร่ระบาดของ เชื้อไวรัสโควิด 19	<p>- การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนถูกงดการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในชุมชนได้รับการฟื้นฟูตัวเองตามธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็ทำให้ชุมชนได้มีเวลาในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19</p> <p>- มาตรการการเฝ้าระวังของชุมชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 จากการท่องเที่ยว มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) อุทยานแห่งชาติ น้ำตกทรายขาวงดรับนักท่องเที่ยวจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลดกำลังการผลิต ให้เหลือวันละ 5 คน 3) งดให้บุคคลภายนอกหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน 4) งดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนทุกรูปแบบ 5) มีการเฝ้าระวังจากหน่วยงานภาครัฐในการสอดส่องดูแลคนในชุมชน ได้แก่ รพ.สต.ตำบลทรายขาว อบต.ทรายขาว อสม. ผู้นำชุมชน อส. ชรบ. 	<p>- การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนไป คนในชุมชนไม่สามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ เพราะเกิดความวิตกกังวลและหวาดระแวงต่อกัน รวมทั้งนโยบายรัฐบาลได้กำหนดจำนวนการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมไม่เกิน 5 คน ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจในชุมชนผลิตผลิตภัณฑ์ได้น้อยลงเนื่องจากมีกำลังการผลิตลดลงนักท่องเที่ยวยกเลิกการเข้ามาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวถูกปิดทำให้งดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ส่งผลให้ชุมชนขาดรายได้ และมีรายได้จากการท่องเที่ยวลดลง</p>
5. การ ประชาสัมพันธ์และ	- ชุมชนมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์และการตลาด 2 แบบ คือ แบบออนไลน์และออฟไลน์	- สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ จึงไม่ถนัดในเรื่องการใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์และ

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
การตลาด	<p>1) แบบออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ทางเพจท่องเที่ยวของชุมชน และการออกรายการทางสถานีโทรทัศน์ เป็นต้น</p> <p>2) แบบออฟไลน์ อาศัยการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐและเอกชนเป็นหลัก ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือการท่องเที่ยว การออกบูธ การจัดกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น</p>	<p>การตลาด ดังคำกล่าวที่ว่า “การตลาดออนไลน์ อบรมหลายรอบแล้วแต่ก็ยังไม่ได้ เพราะเทคโนโลยีมันสูงมาก เลยไม่สามารถทำได้” (ผู้ให้ข้อมูล คนที่ 2)</p>
<p>6. รูปแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นวิถีชีวิตชุมชน</p>	<p>เส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชน มี 5 เส้นทาง โดยแต่ละเส้นทางมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก โดยนักท่องเที่ยวจะได้ขึ้นไปชมความงามของทะเลหมอก ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ และชมทัศนียภาพที่สวยงาม 180 องศา สามารถมองเห็นวิวได้ทั้งจังหวัดปัตตานี ชมผาพญาสูง ซึ่งเป็นหินขนาดใหญ่ที่งอกออกมาจากหน้าผามีลักษณะเหมือนหัวงูยักษ์ เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นในเขตอุทยาน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ที่หายาก ได้เรียนรู้วิถีชีวิตสัตว์ป่าในเขตอุทยาน ได้ร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้และร่วมเก็บขยะ ได้สัมผัสและเล่นน้ำตก ซึ่งเป็นน้ำตกที่สวยงามและมีชื่อเสียงของจังหวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อจำกัดในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ภายในเขตอุทยานสามารถท่องเที่ยวได้ในช่วงมกราคม-กันยายน ของทุกปีเท่านั้น ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี - ข้อจำกัดในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถมาท่องเที่ยวได้ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงฤดูการผลไม้

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ปัตตานี ได้เรียนรู้และร่วมปลูกป่าชุมชนและเรียนรู้พันธุ์ไม้หายากที่ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ไม้เฉลิมพระเกียรติ ทั้งนี้ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวอยู่ในช่วงเดือนมกราคม-ตุลาคมของทุกปี</p> <p>- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้สวนเกษตรและสวนผลไม้ของชาวบ้านในชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก หมู่ที่ 2 บ้านหลวงจันทร์ หมู่ที่ 1 บ้านใหญ่ หมู่ที่ 4 บ้านควนลังงา และหมู่ที่ 6 บ้านลำหยง โดยนักท่องเที่ยวจะได้ชม ชิม เรียนรู้และเลือกซื้อผลไม้จากเจ้าของสวนโดยตรง และผลไม้ที่ขึ้นชื่อและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน คือ ทุเรียนทรายขาว นอกจากนี้ ยังมีตลาดผลไม้บริเวณถนนหน้าวัดทรายขาวและบริเวณถนนสองข้างทางเข้าสู่ชุมชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อผลไม้ ทั้งทุเรียน เงาะ มังคุด เป็นต้น โดยช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว อยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงฤดูกาลผลไม้</p> <p>- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยววิถีความเชื่อและศรัทธา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนทั้งไทยพุทธและมุสลิม โดยนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เรื่องราวและความเป็นมาของทั้งสองศาสนาที่อาศัยอยู่ร่วมกันมาและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน</p>	

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านโบราณสถาน คือ วัดทรายขาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออกและมีสยิดนัจมุดดิน ที่มีอายุกว่า 300 ปี ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านควนลังกา โดยภายในวัดทรายขาวนักท่องเที่ยวจะได้เข้าไปสักการะเจ้าอาวาสและสักการะรูปเหมือนเจ้าอาวาสพระครูธรรมกิจโกศล (พระอาจารย์นอง ธัมมภูโต) ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาวาส เป็นพระเถระที่มีจริยวัตรตรงดงาม เป็นอริยสงฆ์ที่ได้ร่วมปลุกเสกพระเครื่องหลวงปู่ทวด เนื้อว่าน รุ่นแรก ปี พ.ศ.2497 และรุ่นอื่นๆ ชมสถาปัตยกรรมอันงดงามของวิหาร 3 ทวด และเข้าบูชาวัตถุมงคลที่นักท่องเที่ยวมีความเชื่อและศรัทธา ในส่วนของมีสยิดนัจมุดดิน นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของทั้งสองศาสนาผ่านรูปแบบการก่อสร้างและสถาปัตยกรรมของมีสยิดที่สะท้อนให้เห็นเรื่องราวต่างๆ ของชุมชน มีกลองหรือนางญาขนาดใหญ่ ใช้ตีบอกเวลาให้คนในชุมชนรู้ถึงเวลาละหมาดและใช้เตือนภัยในชุมชน มีบ่อน้ำโบราณ เป็นบ่อน้ำเลี้ยงคนทั้งตำบล และไม่เคยเหือดแห้งไม่ว่าฤดูกาลใดก็ตาม จากนั้นนักท่องเที่ยวจะได้ขึ้นไปสักการะพระพุทธรูปมหามุณีทโลกนาถ ปางยมกปาฏิหาริย์ มีความสูง 29.80 เมตร ซึ่งมีขนาดใหญ่มาตั้งตระหง่านอยู่บนจุดชมวิวในเขตอุทยาน ไหว้ศาลทวดรังเกียบที่คนในชุมชนทรายขาวนับถือบูชา ชมหินสลักพระนามาภิไธยย่อขององค์สมเด็จพระเจ้าและพระพี่นางเธอในหลวงรัชกาลที่ 9 ชม</p>	

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ถ้ำวิปัสสนา ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลักจากแก่นไม้ สันนิษฐานว่า มีอายุมากกว่า 200 ปี ชมสระน้ำวังพลายบัว แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่นำไปประกอบพิธีเสกน้ำอภิเษกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในหลวงรัชกาลที่ 10 นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา คือ ประเพณีชักพระขึ้นเขารังเกียบ (แรม 1 ค่ำ เดือน 5) กิจกรรมตักบาตร เดือน 6 (15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี) บนเขารังเกียบ ณ หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวต.ก. กิจกรรมออซุรอสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดร่วมกันทั้งตำบลทั้งไทยพุทธและมุสลิม โดยจะมีการผลัดเปลี่ยนสถานที่ในแต่ละปีทั้งมัสยิด โรงเรียนและชุมชน กิจกรรมพิธีบวชต้นไม้ ซึ่งจะมีทั้งพิธีพุทธและพิธีมุสลิม อีกทั้งยังมีมหรหรมาอาหารโบราณพื้นถิ่น ที่จะให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในพื้นที่ นอกจากนี้ เส้นทางท่องเที่ยวยังมีการเชื่อมโยงกับสถานที่ใกล้เคียง คือ วัดช้างให้ วัดมะปรางมัน พลับพลาคูดาว สมัยรัชกาล ที่ 7 ที่ว่าการอำเภอเมะกรุด สมัยปี 2479 และวัดถ้ำตลอด อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เป็นต้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวชมวัดทรายขาวและมัสยิดนัจมุดดินได้ตลอดทั้งปี ยกเว้นกิจกรรมประเพณีของชุมชนที่ยึดตามปฏิทินจันทรคติและปฏิทินอิสลาม</p>	

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมกับเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ โดยภายในชุมชนมีบ้านพักโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ จำนวน 6 หลัง ซึ่งตั้งอยู่หมู่ 5 บ้านทรายขาวตก 3 หลัง หมู่ที่ 4 บ้านควนลังกา 1 หลัง และหมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง 2 หลัง ในระหว่างที่พักโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และร่วมประกอบอาหารพื้นถิ่นของชุมชนร่วมกับเจ้าของบ้านพัก ได้ร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยกับเจ้าของบ้าน ได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี</p> <p>- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5 เส้นทางท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเรียนรู้วิสาหกิจภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มผลิตจานกาบหมาก ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก และกลุ่มมดย้อม ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง โดยในแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และฟังการบรรยาย ทั้งความเป็นมาและการบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการผลิตและการจำหน่าย รวมทั้งได้ลงฝึกปฏิบัติ และซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อเป็น</p>	

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	ของฝาก ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี	
7. การอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรม ชุมชนเพื่อจัด การท่องเที่ยว	- การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ดั้งเดิมของชุมชนบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะถูกถ่ายทอด ให้กับนักท่องเที่ยวผ่านเส้นทางการท่องเที่ยวมิติความเชื่อและศรัทธา โดยผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ วัดทรายขาว มัสยิดนัจมุดดินหรือมัสยิด ประเพณีของชุมชน ได้แก่ ประเพณีชักพระขึ้นเขารังเกียบ (แรม 1 ค่ำ เดือน 5) ประเพณีตักบาตรเดือน 6 บนเขารังเกียบ (15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี) กิจกรรมอาซูรอ ประเพณีบวชต้นไม้สองศาสนา ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าลายจวนตานี ซึ่งเป็นผ้าพื้นถิ่นขึ้นชื่อของจังหวัด ปัตตานี วัฒนธรรมอาหาร ได้แก่ ยาส้มแขก ขนมป้าจี ข้าวเหนียว กลอย ไข่พ่อเฒ่า เป็นต้น และการฟื้นฟูมรดกอาหารโบราณพื้นถิ่น ของชุมชน	- การถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ใน ส่วนของเยาวชนในพื้นที่ที่ยังไม่มีบทบาทในการถ่ายทอดเรื่องราว และวัฒนธรรมของชุมชนให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากขาด การสืบสานให้กับเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งอาจจะทำให้ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนสูญหายได้ในอนาคต
8. ความพอเพียง ของบ้านพัก โฮมสเตย์	- ชุมชนมีบ้านพักโฮมสเตย์สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาพัก ทั้งหมด 12 หลัง ซึ่งเป็นบ้านพักของสมาชิกทั้งมุสลิมและไทยพุทธ และผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากกรมท่องเที่ยว จำนวน 6 หลัง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านควนลังกา 1 หลัง หมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก 3 หลังและหมู่ที่ 6 บ้านลำหยง 2 หลัง	- บ้านพักโฮมสเตย์ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยน้อย ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
9. การเปิดโอกาส ให้คนในชุมชน จำหน่ายผลิต ทางการเกษตรสู่ ภาคการท่องเที่ยว	<p>- การท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการจำหน่าย ผลผลิตทางการเกษตร ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การนำผลไม้ ได้แก่ กล้วย ส้มแขก จำหน่ายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน แปรรูปส้มแขก และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส เพื่อ แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน กล้วยเส้นปรุงรส และส้มแขกแช่อิ่ม 2) การจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวโดยตรงจากสวนของชาวบ้านในชุมชน ณ สวนหมู่ที่ 5 บ้านทรายขาวตก หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาวออก หมู่ที่ 2 บ้านหลวงจันทร์ หมู่ที่ 4 บ้านควนลังงา และ หมู่ที่ 6 บ้านลำหย้ง 3) จำหน่ายบริเวณถนนหน้าวัดทรายขาวและตลอดเส้นทางเข้าสู่ ชุมชนตำบลทรายขาว 	<p>- แม้ค้ำบางคนมีการนำทุเรียนจากพื้นที่อื่นมาจำหน่ายบริเวณ หน้าวัดทรายขาว และมีการแอบอ้างว่าเป็นทุเรียนทรายขาว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจผิด ก่อให้เกิด ความเสียหายต่อชุมชน</p>
10. ความปลอดภัย ในการท่องเที่ยว	<p>- ชุมชนมีมาตรการความปลอดภัยด้านการบริการและนำเที่ยว ทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจและปลอดภัยตลอดการเดินทาง ซึ่งเป็น การทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพอใจมากขึ้น และอยากกลับมาเที่ยว ซ้ำ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว มีการจัดทำประกันอุบัติเหตุ 2) กลุ่มผู้ให้บริการ มีรถจี๊ป 30 คัน มีไกด์ชุมชน 1 คน มีการจัดบริการ รับ-ส่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยสารด้วยรถไฟหรือโดยสารด้วยรถ สาธารณะสู่ชุมชน 	<p>- ไกด์ชุมชน 1 คน ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ทำให้ การให้บริการและดูแลนักท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง</p> <p>- กลุ่มผู้ให้บริการรถจี๊ปยังขาดทักษะการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ทักษะการซ่อม บำรุงรถจี๊ป รวมถึงขาดอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น ถังดับเพลิง กระเป๋าสำหรับการช่วยเหลือเบื้องต้น เป็นต้น ซึ่งอาจจะทำ ให้ไม่สามารถช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ทันเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินถึง ชีวิต</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>3) มีการสอดส่องดูแลความปลอดภัยภายในชุมชนโดยทีมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ชรบ. กองอาสารักษาดินแดน (อส.) ทหาร และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในเขตอุทยาน</p> <p>4) มีบริการหมายเลขโทรศัพท์หรือสายด่วนสำหรับนักท่องเที่ยวในการติดต่อขอความช่วยเหลือ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว โทร.073-358554 - กำนันตำบลทรายขาว โทร.086-2899595 - โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทรายขาว โทร. 073-467515 - ประธานกลุ่มท่องเที่ยว โทร.089-7379553 - หน่วยกู้ชีพกู้ภัยทรายขาว โทร.1669 - สถานีตำรวจ โทร.191 	
11. มีนโยบายด้านการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	<p>- ชุมชนมีนโยบายด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ตามแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565 มีดังนี้</p> <p>1) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและกีฬา เช่น โครงการส่งเสริมศักยภาพและจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว</p> <p>2) นโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยอ้อม ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการขุดลอก 	<p>- โครงการหรือกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากนัก จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มท่องเที่ยวและหน่วยงานท้องถิ่นลดน้อยลง และขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ดินโคลน และวัชพืช โครงการปรับปรุงระบบประปา โครงการก่อสร้างถนน เป็นต้น</p> <p>- ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษาและวัฒนธรรม เช่น โครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น</p> <p>- ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการอนุรักษ์พันธุพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ โครงการประเพณีลากพระขึ้นเขาและสงฆ์พระครูศรีรัตนกร เป็นต้น</p> <p>- ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ เช่น โครงการจัดทำตลาดนัดชุมชนหรือถนนคนเดิน โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีหรือกลุ่มต่างๆ ในตำบลทรายขาว เป็นต้น</p> <p>- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น โครงการวัยใส ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนน่าอยู่ เป็นต้น</p>	
<p>12. ข้อตกลงร่วมกันในการจัดการผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวชุมชน</p>	<p>ชุมชนมีการดำเนินการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันอันนำไปสู่การปฏิบัติและรักษาทรัพยากรของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้</p> <p>1. ข้อตกลงในการจัดการผลประโยชน์ในการจัดสรรรายได้</p> <p>1.1) ข้อตกลงสำหรับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ หักรายได้</p>	<p>- การจัดการผลประโยชน์ในการจัดสรรรายได้ยังดำเนินการหักรายได้เข้ากลุ่มท่องเที่ยวไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน</p> <p>- นักท่องเที่ยวบางคนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎ กติกาของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเสียหายต่อแหล่ง</p>

มติ การประชุม	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>10% เข้ากลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งรายได้จะถูกนำมาใช้ในกิจกรรม 2 ส่วน คือ กิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและกิจกรรมการบริหารจัดการภายในกลุ่มท่องเที่ยว</p> <p>1.2) ข้อตกลงสำหรับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ สมาชิกจะได้รายได้จากการจ้างงานในการให้บริการท่องเที่ยว ได้แก่ เป็นไกด์ชุมชน ขับรถจี๊ป การบริการอาหาร การบริการบ้านพักโฮมสเตย์ การเป็นผู้ติดต่อประสานงาน</p> <p>2. ข้อตกลงในการจัดการผลประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>2.1) กฎ กติกาการเข้าพักโฮมสเตย์ มีดังนี้ 1) ห้ามส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น 2) ห้ามดื่มสุรา/ยาเสพติดในบริเวณบ้านพักโฮมสเตย์ 3) ห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะ 4) ห้ามออกจากบ้านพักโฮมสเตย์ หลังเวลา 22.00 น. 5) ห้ามกระทำการใดๆ ที่เป็นต่อการเสื่อมเสียศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน 6) ห้ามทำลายทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน 7) ต้องเป็นผู้ที่รักและชื่นชมธรรมชาติ 8) แต่งกายให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของชุมชน 9) ควรปฏิบัติตามคำแนะนำของชุมชนอย่างเคร่งครัด</p> <p>2.2) กฎ กติกาการท่องเที่ยววิถีความเชื่อและศรัทธา มีดังนี้ 1) ห้ามนักท่องเที่ยวลบลู่สถานที่ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนใน</p>	<p>ท่องเที่ยวและชุมชน เช่น จำนวนขยะเพิ่มขึ้น พันธุ์ไม้เสียหาย เสียงดังรบกวนสัตว์ป่าที่อยู่ในเขตอุทยาน เป็นต้น</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ชุมชน อย่างเช่น วัด มัสยิด 2) แต่งกายด้วยชุดสุภาพ 3) ห้ามส่งเสียงดัง</p> <p>2.3) กฎ กติกาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มี 2 รูปแบบ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - กฎกติกากำหนดโดยอุทยานแห่งชาติ มีดังนี้ 1) ห้ามให้อาหาร 2) ห้ามนำภาชนะที่ทำด้วยโฟมเข้าไปในเขตอุทยาน 3) ห้ามเก็บพันธุ์ไม้หรือดอกไม้ 4) ห้ามขีดเขียนในอุทยาน 5) ห้ามล่าสัตว์ป่า 6) ห้ามก่อกองไฟ 7) ห้ามนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปในเขตอุทยาน 8) ห้ามส่งเสียงดัง 9) ห้ามนำสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ต่างถิ่นเข้าอุทยาน 10) ห้ามเดินออกนอกเส้นทาง 11) ห้ามทิ้งขยะ - กฎ กติกาที่กำหนดโดยชุมชน คือ หากมีขยะเกิดขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยว บริเวณถนนหนทาง ชุมชนจะมีการจัดกิจกรรมพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ รวมไปถึงการใช้กิจกรรมเก็บขยะมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม <p>2.4) กฎ กติกาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ห้ามเก็บผลไม้ ดอกไม้ กิ่งไม้โดยเด็ดขาด นอกจากจะได้รับอนุญาตจากเจ้าของสวน</p>	
13. การสนับสนุนการท่องเที่ยวจาก	- ชุมชนได้รับการสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวจากหน่วยงานทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนเกิดการดำเนินงานร่วมกันชุมชน	- การสนับสนุนการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายหรือแผนงานของแต่ละ

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
ภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	<p>ได้มีโอกาสมพบปะพูดคุยกับบุคคลภายนอก ได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนากองท่องเที่ยวของชุมชนมากยิ่งขึ้น ดังนี้</p> <p>1) ภาครัฐ ได้แก่ กรมท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกษตรจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี วัฒนธรรมท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี อุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดปัตตานี พัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี เกษตรอำเภอโคกโพธิ์ พัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อม (สสว.) สาธารณสุขจังหวัดปัตตานี สหกรณ์จังหวัดปัตตานี สรรพสามิตปัตตานี องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว โดยมีกิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุน เช่น สนับสนุนป้าย Check in จัดอบรมมัคคุเทศก์ จัดโครงการส่งเสริมศักยภาพและจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว จัดการแข่งขันวิ่งป่าตานี เป็นต้น</p> <p>2) ภาคเอกชน ได้แก่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อ</p>	<p>หน่วยงาน และเป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จเพียงครั้งเดียว ไม่มีการดำเนินอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจได้น้อย ขาดความชำนาญ และหลายกิจกรรมดำเนินการซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงาน ทำให้ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์กรมหาชน) ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ โดยมีกิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุน เช่น การส่งเสริมการขายโดยการออกบูธ การสนับสนุนทุนการศึกษา การจัดกิจกรรมศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น</p> <p>3) สถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และวิทยาเขตหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีกิจกรรมหรือโครงการที่สนับสนุนเช่น การจัดอบรมการแพทย์ทางเลือก การทำยาหม่องสมุนไพร การจัดอบรมการท่องเที่ยวอาเซียน การจัดอบรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น</p>	

14. ทัศนคติของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว

ทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว โดยการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน ใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จของเครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan) และเก็บข้อมูลวิธีสุ่มโดยบังเอิญ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ โดยแจกแจงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน (N=360)	ร้อยละ
เพศ		
- หญิง	213	59.2
- ชาย	147	40.8
อายุ		
- ต่ำกว่า 20 ปี	42	11.7
- 21-30 ปี	39	10.8
- 31-40 ปี	98	27.2
- 41-50 ปี	106	29.4
- มากกว่า 50 ปี	75	20.8
ศาสนา		
- อิสลาม	222	61.7
- พุทธ	138	38.3
สถานภาพ		
- สมรส	240	66.7
- โสด	83	23.0
- หย่าร้าง/แยกกันอยู่	37	10.3
ระดับการศึกษา		
- อนุปริญญา	22	6.1
- ปริญญาตรี	62	17.2
- สูงกว่าปริญญาตรี	4	1.1

รายการ	จำนวน (N=360)	ร้อยละ
- ไม่ได้ศึกษา	1	0.3
อาชีพ		
- รับราชการ/พนักงานของรัฐ	30	8.3
- เกษตรกร/ทำสวน	192	53.3
- รับจ้างทั่วไป	61	16.9
- นักเรียน/นักศึกษา	11	3.1
- ว่างงาน	13	36.1
- อื่นๆ	53	14.7
รายได้		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	112	31.1
- 5,001-10,000 บาท	187	51.9
- 10,001-20,000 บาท	28	7.8
- มากกว่า 20,000 บาท	14	3.9
- ไม่มีรายได้	19	5.3

จากตารางที่ 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ทั้งหมด จำนวน 360 คน จำแนกตามเพศ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมา เป็นเพศหญิง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี จำนวน 106 คน นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 61.7 รองลงมานับถือศาสนาพุทธ จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 มีสถานภาพสมรส จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกร/ทำสวน จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 และมีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ด้านทัศนคติของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ด้านทัศนคติของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. เทคโนโลยีเป็นส่วนช่วยที่สำคัญใน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในปัจจุบัน	4.05	.668	มาก
2. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดรายได้เสริม	4.02	.583	มาก
3. ทัศนคติของเจ้าบ้านมีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	3.94	.693	มาก
4. ชุมชนยังไม่เข้าใจหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง	3.94	.757	มาก
5. การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน	3.78	.722	มาก
6. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนทำให้คนต่างพื้นที่เข้าใจและรู้จักชุมชนภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่มากขึ้น	3.77	.692	มาก
7. หน่วยงานในพื้นที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	3.76	.710	มาก
8. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการผลประโยชน์	3.69	.664	มาก
9. ชุมชนในพื้นที่ยังไม่มียุทธศาสตร์และไม่มีส่วนร่วมในการรับรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเท่าที่ควร	3.65	.727	มาก
10. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน	3.50	.761	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.81	.698	มาก

จากตารางที่ 5 แสดงระดับทัศนคติของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 360 คน คนในชุมชนมีทัศนคติต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D.= 0.698) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และอันดับแรกคนในชุมชนมีทัศนคติต่อเทคโนโลยีเป็นส่วนช่วยที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในปัจจุบันเป็นอันดับแรก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) รองลงมา คือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดรายได้เสริม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) และรองลงมา คือ ทัศนคติของเจ้าบ้านมีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และชุมชนยังไม่เข้าใจหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ชุมชนยังไม่เข้าใจหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)

3.3 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
ด้านสิ่งแวดล้อม		
<p>1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว</p>	<p>- ตำบลทรายขาวมีทุนทางด้านทรัพยากรสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ ทำให้ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมจากฐานทรัพยากรของชุมชนที่มีให้สอดคล้องกับบริบท ซึ่งจะก่อให้เกิดการรักษาและเกิดรายได้ที่สอดคล้อง ดังนี้</p> <p>1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวป่าชุมชนและศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ไม้เฉลิมพระเกียรติ</p> <p>2) แหล่งท่องเที่ยววิถีความเชื่อและศรัทธา ได้แก่</p> <p>- โบราณสถาน ได้แก่ วัดทรายขาว และมีสยิดนัจมุดดินหรือมีสยิดบ้านควนลังงา อายุ 300 กว่าปี</p> <p>- โบราณวัตถุ ได้แก่ รูปเหมือนเจ้าอาวาสพระครูธรรมกิจโกศล (พระอาจารย์นอง อัมมภูโต) พระพุทธรูปมหาเมฆนันทโลกนาถปางยมกปาฏิหาริย์ มีความสูง 29.80 เมตร ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก หินสลักพระนามาภิไธยย่อขององค์สมเด็จพระเจ้าและพระพี่นางเธอในหลวงรัชกาลที่ 9 ถ้าวปีสสานา ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลักจากแก่นไม้ มีอายุมากกว่า 200 ปี นอกจากนี้ ยังมีกรให้เช่าบูชาวัตถุมงคล</p> <p>- ประเพณี ได้แก่ ประเพณีชักพระขึ้นเขารังเกียบ (แรม 1 ค่ำ เดือน</p>	<p>- ข้อจำกัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยาน สามารถท่องเที่ยวได้ในช่วงเดือนมกราคม – กันยายนของทุกปี เท่านั้น</p> <p>- ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ของทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงฤดูกาลผลไม้</p> <p>- บ้านพักโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยมีจำนวน 6 หลังเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากได้</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>5) ประเพณีตักบาตรเดือน 6 บนเขารังเกียบ (15 คำ เดือน 6 ของทุกปี) กิจกรรมอาสาชুরอสัมพันธ์ พิธีบวชต้นไม้สองศาสนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าลายจวนตานี ซึ่งเป็นผ้าพื้นถิ่นขึ้นชื่อของจังหวัดปัตตานี - วัฒนธรรมอาหาร ได้แก่ ยำส้มแขก ยำตะลิงปลิง ขนมป้าจี ข้าวเหนียวกลอย ไข่พ่อเฒ่า เป็นต้น และงานมหกรรมอาหารโบราณพื้นถิ่น <p>3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นพื้นที่ที่มีผลไม้ที่ขึ้นชื่อและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตำบล คือ ทุเรียนทรายขาว นักท่องเที่ยวจะได้ซื้อผลไม้โดยตรงจากสวน นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายผลไม้บริเวณถนนหน้าวัดทรายขาวและบริเวณถนนสองข้างทางเข้าสู่ชุมชน</p> <p>4) มีแหล่งท่องเที่ยวบ้านพักโฮมสเตย์ ซึ่งผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มีทั้งบ้านพักของไทยพุทธและมุสลิม</p> <p>5) แหล่งท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มมัดย้อม</p>	
2. มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้	ชุมชนมีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกและ	-

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
<p>ด้านทรัพยากร ธรรมชาติผ่าน ประสบการณ์จริงและ ลงมือทำ</p>	<p>เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มีการใช้กิจกรรมการเก็บขยะ การปลูกต้นไม้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ใช้กติกา ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวนำอาหารและภาชนะที่อาจก่อให้เกิดขยะตามแหล่งท่องเที่ยวเข้ามาในเขตอุทยาน 3) ใช้กิจกรรมของกลุ่มผลิตจานกาบหมาก ให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติผลิตจานกาบหมากซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติในชุมชนและนำมาใส่อาหาร เพื่อส่งเสริมการลดขยะที่ทำลายยาก เช่น กล่องโฟม ถุงพลาสติก เป็นต้น 4) สร้างองค์ความรู้ให้นักท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ได้แก่ พันธุ์ไม้ที่หายาก วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า สัมผัสและชมความงามของน้ำตก ทะเลหมอก และความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า เป็นต้น 	
<p>3. คุณภาพและ ความครอบคลุมของ สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ ด้านการท่องเที่ยวของ</p>	<p>- ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ รถจักรยานเที่ยว 30 คัน ไกด์ชุมชน 1 คน มีบ้านพักโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองโฮมสเตย์ไทย 6 หลัง มีป้ายบอกเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีช่องทางการติดต่อประชาสัมพันธ์ผ่านทางเพจท่องเที่ยวชุมชนทรายขาว มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น</p>	<p>- สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ยังมีไม่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกเส้นทางมีไม่เพียงพอ ไม่มีจุดเช็คอินถนนเข้าสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มมีลักษณะแคบเกินไปขาดคู่มือหรือเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน ไม่มีห้องน้ำสาธารณะไว้บริการนักท่องเที่ยว ไม่มีศูนย์รวมจำหน่าย</p>

มิติ การประเมิน	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
ชุมชน	<p>ส้มแขกแช่อิ่ม กล้วยเส้นปรุงรส ผ้าทอลายจวนตานี จานกาบหมาก ผ้ามัดย้อม เป็นต้น มีผลผลิตทางการเกษตร เช่น ทุเรียนทรายขาว ส้มแขก เงาะ มังคุด เป็นต้น มีบริการจัดอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม มีบริการรถรับส่งนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน มีร้านขายของชำ ร้านขายอาหาร มีตลาดนัดริมทางขายผลไม้ เป็นต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนมีการจัดกิจกรรมปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์ภายในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามและสะอาดอย่างต่อเนื่อง - หน่วยงานท้องถิ่นมีการส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การซ่อมแซมปรับปรุงถนน ไฟฟ้า การขุดลอกคูคลอง เป็นต้น ทำให้ชุมชนพลอยได้รับผลประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยว 	<p>ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ไกด์ชุมชนมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มที่เข้าใจในเรื่องการบริการนักท่องเที่ยวยังมีน้อยและไม่มีความชำนาญในเรื่องภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ รวมทั้งไม่มีความชำนาญในเรื่องของการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - บ้านพักโฮมสเตย์ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยอีก 6 หลัง และในบ้านพักยังขาดอุปกรณ์ เช่น อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ป้ายบ้านพัก ป้ายแสดงเส้นทางบ้านพัก เป็นต้น

3.4 ผลกระทบด้านสุขภาพ

1. ความสุขของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว

ความสุขของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว โดย ได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลพร้อมกับการศึกษาทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว และใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน จำนวน 360 คน ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงระดับความสุขของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปล ผล
1. ท่านรู้สึกเครียด และวิตกกังวลกับปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว	4.09	.705	มาก
2. ได้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่	4.06	.674	มาก
3. ท่านรู้สึกมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	4.01	.644	มาก
4. ได้ร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ให้คงอยู่กับชุมชน	3.96	.681	มาก
5. ท่านรู้สึกเครียด และวิตกกังวลกับปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่	3.96	.769	มาก
6. ท่านรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ที่สามารถใช้ประสบการณ์ ทักษะ ความสามารถและศักยภาพของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ	3.95	.730	มาก
7. ท่านรู้สึกมีความภาคภูมิใจทุกครั้งที่ได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในพื้นที่	3.95	.522	มาก
8. ได้ร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชุมชนมากขึ้น	3.90	.715	มาก
9. ท่านรู้สึกพึงพอใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ และการจัดสรรผลประโยชน์	3.82	.688	มาก
10. ท่านรู้สึกเครียดและกังวลที่ไม่มีเยาวชนมาสานต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่	3.88	.706	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.96	0.68	มาก

จากตารางที่ 6 แสดงระดับความสุขของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 360 คน คนในชุมชนมีความสุขต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$, S.D.= 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ย

อยู่ในระดับมาก และอันดับแรกที่คนในชุมชนมีความสุขต่อการจัดการท่องเที่ยว คือ คนในชุมชนได้ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา คือ คนในชุมชนรู้สึกมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และรองลงมา คือ คนในชุมชนมีความสุขที่ได้ร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ให้คงอยู่กับชุมชน ($\bar{X} = 3.96$) ขณะเดียวกันอันดับแรกที่ทำให้คนในชุมชนมีความสุขน้อยลง คือ คนในชุมชนรู้สึกเครียดและวิตกกังวลกับปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) และรองลงมา คือ คนในชุมชนรู้สึกเครียด และวิตกกังวลกับปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.96$)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนทรายขาว

จากการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทั้ง 4 มิติ ได้มีการนำเสนอ ทบทวนร่างรายงานแก่ชุมชน และทางชุมชนได้ร่วมกันกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายทั้ง 4 มิติ ดังนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านเศรษฐกิจ

1.1 อบต.ทรายขาว ร่วมกับแกนนำชุมชนท่องเที่ยว ทกจ.ปัตตานี และอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ร่วมพัฒนาหาเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นและสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เพื่อทำให้เกิดการกระจายรายได้ในพื้นที่เพิ่มขึ้นและไม่กระจุกตัวเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น รวมทั้งเพื่อให้เกิดการจ้างงานในรูปแบบอื่นๆ เพิ่มขึ้น อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังได้มีทางเลือกในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย

1.2 กลุ่มแกนนำท่องเที่ยวชุมชนควรจัดทำข้อตกลงการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนร่วมกันอย่างชัดเจน โปร่งใสและครอบคลุมทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหารายได้ของชุมชนอย่างเป็นธรรม

1.3 พัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ ควรเป็นหน่วยงานหลักในการร่วมกับ อบต. ทรายขาว เกษตรอำเภอโคกโพธิ์ อุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการส่งเสริมพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการรวมทั้งปรับปรุงคุณภาพบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจ ให้มีความหลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้นภายใต้อัตลักษณ์ของชุมชน และพัฒนาให้มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา อีกทั้งยังเป็นการสร้างกิจกรรมทางเลือกให้นักท่องเที่ยว รวมไปถึงเป็นการกระจายรายได้ให้เกิดความครอบคลุมทุกกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน

2 ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสังคม วัฒนธรรม

2.1 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักในการระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางและวิธีการที่จะทำให้สมาชิกด้านการท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมจากกลุ่ม

อื่นๆ เช่น กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ กลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มวิสาหกิจอื่นในพื้นที่ ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกชุมชน เริ่มตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การร่วมคิดร่วมพิจารณา ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อความยั่งยืนของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงการหาแนวทางการพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับสมาชิกโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

2.2 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนา จัดทำและดูแลเว็บไซต์ท่องเที่ยวของชุมชน และที่สำคัญภาครัฐจะต้องทำให้คนนอกพื้นที่ที่มีความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และต้องลดการโปรโมทสื่อที่นำเสนอในเชิงลบของพื้นที่ รวมไปถึงควรมีการบูรณาการและเชื่อมโยงโปรแกรมการท่องเที่ยวกับเครือข่ายการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด ซึ่งจะส่งผลดีต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.3 อบต.ทรายขาวควรเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมสื่อสารการตลาดผ่านช่องทาง social media ให้กับกลุ่มเยาวชนและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น การเป็น Youtuber การไลฟ์สด รวมถึงการพัฒนาทักษะส่วนตัว เช่น ทักษะการพูด การขาย การใช้เทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามารถใช้ social media ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ขยายผลิตภัณฑ์แปรรูปของชุมชน และสื่อสารการท่องเที่ยวชุมชนได้ อีกทั้งสามารถจัดทำข้อมูลเอกสาร ภาพประกอบ เรื่องเล่าของชุมชน เป็นต้น

2.4 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับ ทกจ.ปัตตานี รพ.สต.ทรายขาว และกลุ่มแกนนำชุมชนท่องเที่ยว ร่วมค้นหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และออกแบบการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อเตรียมการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 รวมไปถึงการสร้างทริปท่องเที่ยววิถีใหม่แบบ New normal รวมทั้งชุมชนควรมีการขอรับการประเมินมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว

2.5 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักในการร่วมกับ กลุ่มแกนนำชุมชนท่องเที่ยว และสถานศึกษาในพื้นที่ ในการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน โดยการเตรียมเยาวชนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์น้อย ร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมัคคุเทศก์น้อยโดยสอดแทรกการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา นอกจากเยาวชนเหล่านี้ จะเป็นผู้สืบสานและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนแล้ว ยังเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ขณะเดียวกันชุมชนควรมีกิจกรรมการแสดงที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ได้เป็นอย่างดี เช่น การแต่งกายผ้าท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ การโชว์การละเล่นหรือการแสดงของชุมชน เป็นต้น

2.6 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักในการร่วมกับกลุ่มแกนนำชุมชนท่องเที่ยว ในการศึกษา รวบรวมและบันทึกข้อมูลประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียมและประเพณีดั้งเดิม

วิถีชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน เพื่อให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้และสืบสานตลอดจนเพื่อนำมาต่อยอดพัฒนาบนพื้นฐานของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ด้วยการสร้างอัตลักษณ์และเพิ่มคุณค่าให้เกิดความสมดุลและโดดเด่น พร้อมทั้งสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้อย่างทั่วถึง

2.7 ททจ.ปัตตานี ร่วมกับ อบต.ทรายขาว และกลุ่มแกนนำชุมชนท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เปิดบ้านพักโฮมสเตย์เพิ่มขึ้น และพัฒนาบ้านพักโฮมสเตย์ให้ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลของเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาภาษาอังกฤษ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น

2.8 เกษตรอำเภอโคกโพธิ์ควรเป็นหน่วยงานหลัก ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ เพิ่มพื้นที่การปลูกกล้วยและส้มแขก เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณ ความรู้และบุคลากรในกระบวนการเพาะปลูก การดูแลตลอดจนการเก็บเกี่ยว

2.9 อบต.ทรายขาวควรเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ในการพัฒนาทักษะความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวสำหรับสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ทักษะการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ทักษะการใช้อุปกรณ์การช่วยเหลือ เป็นต้น เพราะการบริการนำเที่ยวความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวคือสิ่งสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นใจและความอุ่นใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นผลให้นักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจและอยากกลับมาเที่ยวซ้ำ

2.10 อบต.ทรายขาวควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดประชุมเพื่อรายงานผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งการสรุปบัญชี รายรับรายจ่ายเกี่ยวกับกลุ่มท่องเที่ยวต่างๆ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมาให้กลุ่มเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้ได้มีการชี้แจงประเด็นความไม่เข้าใจและความต้องการของชุมชนในเวทีประชุม เพื่อลดความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจในกระบวนการดำเนินการท่องเที่ยวในพื้นที่ และร่วมดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกกลุ่ม

2.11 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับ ททจ.ปัตตานี เกษตรอำเภอโคกโพธิ์ พัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และกลุ่มแกนนำท่องเที่ยวชุมชน ในการร่วมจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืน และยกระดับชุมชนเป็นแหล่งการท่องเที่ยวแบบผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน ให้สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี โดยหน่วยงานควรจะมีการทำงานอย่างบูรณาการเชื่อมโยงการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งกระบวนการพัฒนาไม่ใช่เป็นเพียงโครงการเฉพาะกิจที่เข้าไปชุมชนและคนในชุมชนไม่ได้รับการพัฒนาและไม่เกิดความต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

3.1 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวจัดการขยะอย่างเหมาะสมรวมไปถึงการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

3.2 อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับ อบต.ทรายขาว และกลุ่มแกนนำชุมชนท่องเที่ยว ในการส่งเสริมและสร้างการรับรู้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว และเพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น เช่น กิจกรรมการปลูกป่า กิจกรรมการสร้างฝาย เป็นต้น

3.3 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับ ทกจ.ปัตตานี อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และกลุ่มแกนนำชุมชนท่องเที่ยว ในการส่งเสริม พัฒนา และปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริมความรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับบริบทของสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน เช่น ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย ป้ายแหล่งเรียนรู้กลุ่มต่างๆ ป้ายรณรงค์จัดการขยะ ห้องน้ำสาธารณะ ศูนย์รวมจำหน่ายสินค้าของชุมชน และศูนย์ข้อมูลการบริการท่องเที่ยวของชุมชน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตามความเหมาะสม และครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสุขภาพ

4.1 อบต.ทรายขาว ควรเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับ รพ.สต.ทรายขาว ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพจิต การปรับวิถีชีวิตสู่วิถีใหม่ การเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) พร้อมรับมือและจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในทุกรูปแบบ

4. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

จากการนำเสนอรายงานผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและข้อเสนอเชิงนโยบายทั้ง 4 มิติ แก่ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ และได้มีข้อตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จำนวน 31 คน ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ คือ ผู้บริหารและหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี 7 คน ผู้แทนองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่นๆ คือ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มมัตย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มบริการรถจี๊ป จำนวน 16 คน และผู้นำชุมชน 6 คน และตัวแทนวิชาการและวิชาชีพ 2 คน ใช้เครื่องมือแนวคำถามการประชุม ที่ผ่าน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแนวคำถามได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 โดยมีรายละเอียดผลการศึกษา ดังนี้

4.1 วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว บนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม

4.2 พันธกิจ

1. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. พัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
3. ส่งเสริมและสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว
4. ยกระดับและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบผสมผสานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีสาขากิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
5. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว
6. ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพดี มีความมั่นคงในชีวิตภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม

4.3 เป้าหมาย

1. ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน
2. ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีอาชีพ สร้างรายได้เสริมและสามารถพึ่งพาตนเองได้
4. สร้างความเชื่อมั่น และมอบประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว
5. ยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีสาขากิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

6. ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเพียงพอ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุม

4.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายของภาพอนาคตในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว

ตารางที่ 7 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ประเด็น/ตัวชี้วัด	หน่วย ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย (พ.ศ.)				
		2566	2567	2568	2569	2570
1. นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	คน/ปี	200	300	400	500	600
2. รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	บาท/ปี	150,000	200,000	250,000	300,000	350,000
3. จำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้น	ผลิตภัณฑ์/กลุ่ม/ปี	1	1	1	1	1
4. จำนวนนักท่องเที่ยวความหมายชุมชน	คน	2	2	2	2	2
5. จำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	กิจกรรม	3	3	3	3	3
6. จำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเพิ่มขึ้น	หลัง	1	1	1	1	1
7. สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยด้านการนำเที่ยวได้รับการพัฒนา	รายการ	2	2	2	2	2
8. การประชุมติดตามและรายงานผลระหว่างหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นและชุมชน	ครั้ง/ปี	12	12	12	12	12

4.5 ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และโครงการ

ตารางที่ 8 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ งบประมาณ และหน่วยงานรับผิดชอบ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ปีเพื่อดำเนินการ				
					2566	2567	2568	2569	2570
ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนา ปัจจัยพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการและ ความปลอดภัย เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยว อย่างทั่วถึงและ ครอบคลุม ทุกกลุ่ม	กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และความสะดวก และ ปรับปรุงภูมิทัศน์ใน แหล่งท่องเที่ยวให้ได้ มาตรฐาน	1. โครงการยกระดับแหล่ง ท่องเที่ยวในชุมชนให้ได้ มาตรฐาน	15,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		2. โครงการสร้างจุด Check in ตามแหล่ง ท่องเที่ยว	15,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		3. โครงการสร้างห้องน้ำ สาธารณะเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว	20,000	อบต.ทรายขาว	-	√	-	-	-
		4. โครงการจัดตั้งศูนย์รวม จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน	100,000	อบต.ทรายขาว	-	-	√	-	-
		5. โครงการสร้างจุดพัก/ อาคารอเนกประสงค์เส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	10,000	อบต.ทรายขาว	-	-	-	√	-

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ปีเพื่อดำเนินการ				
					2566	2567	2568	2569	2570
	กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับ การป้องกัน การเฝ้าระวังและ ความปลอดภัยด้าน การท่องเที่ยว	1. โครงการพัฒนาศักยภาพ และทักษะการช่วยเหลือ นักท่องเที่ยวกรณีฉุกเฉิน/ ได้รับอุบัติเหตุ	50,000	ทกจ.ปัตตานี	√	√	√	√	√
		2. โครงการจัดเตรียม/จัดหา อุปกรณ์และเครื่องมือเพื่อ ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุแก่นัก ท่องเที่ยว	10,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		3. โครงการจัดทำคู่มือการให้ บริการด้านความปลอดภัย สำหรับนักท่องเที่ยว	25,000	ทกจ.ปัตตานี	√	√	√	√	√
ยุทธศาสตร์ที่ 2พัฒนา ระบบบริหารจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	กลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมศักยภาพ และความสามารถของ สมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยว	1. โครงการอบรมพัฒนาเพิ่ม ศักยภาพศักยภาพแกนนำ ท่องเที่ยว	50,000	ทกจ.ปัตตานี	√	√	√	√	√
		2. โครงการศึกษาดูงานชุมชน ต้นแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน	100,000	ทกจ.ปัตตานี	√	√	√	√	√
		3. โครงการพัฒนาศักยภาพ	50,000	ทกจ.ปัตตานี	√	√	√	√	√

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ปีเพื่อดำเนินการ				
					2566	2567	2568	2569	2570
		และการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี							
		4. โครงการอบรมทักษะ การสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อ การท่องเที่ยว	50,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		5. โครงการสำรวจองค์ความรู้ และจัดทำฐานข้อมูลของ สมาชิกด้านการท่องเที่ยวของ ชุมชน	10,000	อบต.ทรายขาว	√	√	-	-	-
	กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมและ พัฒนาการมีส่วนร่วม ของประชาชนและภาคี เครือข่าย	1. โครงการพัฒนานักสื่อ ความหมายชุมชน(ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ) และ เยาวชนรักถิ่น	50,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		2. โครงการจัดทำหลักสูตร ท้องถิ่น “การท่องเที่ยวโดย ชุมชนตำบลทรายขาว”	10,000	อบต.ทรายขาว	-	√	-	-	-
		3. โครงการติดตามและ รายงานผลการจัด การท่องเที่ยวของชุมชน	12,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ปีเพื่อดำเนินการ				
					2566	2567	2568	2569	2570
		(ประชุมประจำเดือน)							
ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และยกระดับคุณภาพ ชีวิตที่ดีของชุมชน	กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการของ ชุมชน	1. โครงการจัดทำฐานข้อมูล ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน	10,000	อบต.ทรายขาว	√	-	-	-	-
		2. โครงการพัฒนาและต่อยอด ผลิตภัณฑ์ชุมชน - ผลิตภัณฑ์ผ้าทอลาย จวนตานี - ผลิตภัณฑ์กล้วยเส้นปรุงรส - ผลิตภัณฑ์ส้มแขก - ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม - ผลิตภัณฑ์จานกาบหมาก	100,000	พช.อำเภอก โคกโพธิ์	√	√	√	√	√
		3. โครงการพัฒนาและ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ให้มี มาตรฐาน ทันสมัยและเป็น เอกลักษณ์ของชุมชน	50,000	พช.อำเภอก โคกโพธิ์	√	√	√	√	√
		4. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่นสู่การเป็นของที่ระลึก ในด้านการท่องเที่ยว	20,000	พช.อำเภอก โคกโพธิ์	√	√	√	√	√

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ปีเพื่อดำเนินการ				
					2566	2567	2568	2569	2570
	กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมอาชีพและ กระจายรายได้ การท่องเที่ยวอย่าง ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย	1. โครงการส่งเสริมและ รณรงค์การปลูกพืชเกษตรเพื่อ การแปรรูป	20,000	เกษตรอำเภอ โคกโพธิ์	√	√	√	√	√
		2. โครงการส่งเสริมการเกษตร เพื่อการท่องเที่ยว (เป้าหมาย กลุ่มเยาวชน และคนว่างงาน)	20,000	เกษตรอำเภอ โคกโพธิ์	√	√	√	√	√
		3. โครงการจัดทำฐานข้อมูล กลุ่มวิสาหกิจของชุมชน	10,000	อบต.ทรายขาว	√	-	-	-	-
ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยกระดับประสบการณ์ ท่องเที่ยวโดยเน้น นักท่องเที่ยวเป็น ศูนย์กลาง	กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนารูปแบบ การท่องเที่ยวที่ หลากหลายบนฐาน ทรัพยากร การท่องเที่ยวของ ชุมชน	1. โครงการสำรวจและพัฒนา เส้นทางท่องเที่ยวโดย ชุมชน	20,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		2. โครงการพัฒนากิจกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน	20,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ปีเพื่อดำเนินการ				
					2566	2567	2568	2569	2570
	กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมและ พัฒนาประชาสัมพันธ์ และการตลาดเชิงรุก ด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรมที่ทันสมัย	1. โครงการพัฒนา ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี Social Midia และการตลาด ออนไลน์ (เป้าหมายกลุ่มแกน นำ สมาชิกและเยาวชนรุ่น ใหม่)	30,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		2. โครงการพัฒนาทักษะการ พูด การขายผ่านสื่อออนไลน์ (เป้าหมายกลุ่มแกนนำ สมาชิก และเยาวชนรุ่นใหม่)	30,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		3. โครงการส่งเสริมการตลาด และประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวโดยชุมชน (ป้าย สื่อ คู่มือ ออกบูธ)	50,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริม อนุรักษ์ และ ฟื้นฟูมรดกทาง วัฒนธรรมของชุมชน	กลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริม การอนุรักษ์และ ต่อยอดภูมิปัญญาทาง	1. โครงการรวบรวมองค์ ความรู้และจัดทำฐานข้อมูล ภูมิปัญญา ปราชญ์ชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	15,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	-	-

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ปีเพื่อดำเนินการ				
					2566	2567	2568	2569	2570
ในสังคมพหุวัฒนธรรม	วัฒนธรรมและ เอกลักษณ์ท้องถิ่น	เพื่อการท่องเที่ยว							
		2. โครงการส่งเสริม การแต่งกายตามอัตลักษณ์ ท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว	10,000	อบต.ทรายขาว	-	√	-	-	-
		3. โครงการส่งเสริมกิจกรรม การแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว ตามบริบทและอัตลักษณ์ของ ชุมชน	10,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	-	-
		4. โครงการถนนคนเดิน (ตลาดนัด 2 วิธี)	50,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
ยุทธศาสตร์ที่ 6 ส่งเสริม อนุรักษ์ และ ฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของชุมชน อย่างยั่งยืน	กลยุทธ์ที่ 1 การจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	1. โครงการจัดทำป้าย ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใน แหล่งท่องเที่ยว	20,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		2. โครงการรณรงค์การใช้วัสดุ จากธรรมชาติ	10,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√
		3. โครงการปลูกป่าชุมชนและ การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช	10,000	อบต.ทรายขาว	√	√	√	√	√

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment : HIA) 5 ขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและนำเสนอ ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ สามารถสรุปได้ดังนี้

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ทางบวกพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เดิมคนในชุมชนมีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำสวนยาง สวนผลไม้ หลังจากที่มีการจัดการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีอาชีพใหม่เกิดขึ้นจากการให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ การบริการนำเที่ยว การเป็นไกด์ชุมชน การบริการอาหาร อาหารว่างและเครื่องดื่ม การทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านในชุมชน

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ทางลบพบว่า การกระจายรายได้ การจ้างงานและอาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมีการกระจุกเฉพาะกลุ่มคนบางคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องโดยเป็นเครือญาติ ทำให้การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง จนเป็นผลให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนน้อย นอกจากนี้ ยังพบว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ชุมชนควบคุมไม่ได้ ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2563-2564 ลดลง เนื่องจากมีการยกเลิกเข้ามาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนถูกปิด ชุมชนงดการบริการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ

ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม ทางบวกพบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว มีการบริหารจัดการร่วมโดยดำเนินการผ่านตัวแทนของแต่ละกลุ่มและกลุ่มผู้นำชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการ เป็นการจัดจัดการท่องเที่ยวบนฐานศักยภาพเชิงพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติ

ที่อุดมสมบูรณ์ มีวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมมาใช้บริการและสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านรูปแบบการท่องเที่ยว 5 รูปแบบ คือ

1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวภายในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวและเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และสัมผัสกับทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การชมความงามของทะเลหมอก ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ ชมทัศนียภาพที่สวยงาม 180 องศา ชมผาพญาสูงสี่มหัสจรรย์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เรียนรู้พันธุ์ไม้และสัตว์ป่าที่หายาก ชมความงามและเล่นน้ำตก นอกจากนี้ยังมีการนำกิจกรรมการปลูกต้นไม้และการเก็บขยะ รวมไปถึงการนำกฎ กติกาห้ามนำภาชนะที่ก่อให้เกิดขยะเข้าไปในเขตอุทยานฯ มาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อแก่นักท่องเที่ยวในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวอยู่ในช่วงเดือนมกราคม-ตุลาคมของทุกปี

2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการนำผลผลิตทางเกษตรมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทุเรียนทรายขาว นักท่องเที่ยวจะได้ชม ชิม เรียนรู้และเลือกซื้อผลไม้จากเจ้าของสวนโดยตรง นอกจากนี้ ชุมชนยังมีจุดจำหน่ายผลไม้บริเวณริมถนนหน้าวัดทรายขาว และตลอดเส้นทางเข้าสู่ชุมชน เป็นการเปิดโอกาสและกระจายรายได้ให้ชาวบ้านในชุมชน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว คือ ช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมของทุกปี

3) เส้นทางท่องเที่ยวมิติความเชื่อและศรัทธา เป็นการนำวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยประวัติศาสตร์ของชุมชนที่มีมากกว่า 300 ปี ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมาถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนเองผ่านภาษาพูด ประเพณีสถาปัตยกรรม การบริโภคอาหารและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย โบราณสถาน คือ วัดทรายขาวและมัสยิดนัจมุดดินหรือมัสยิดบ้านควนลังกา อายุ 300 กว่าปี โดยสถานที่ทั้ง 2 แห่งถือเป็นศูนย์รวมจิตใจและยังเป็นพื้นที่ในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน โบราณวัตถุ ได้แก่ รูปเหมือนเจ้าอาวาสพระครูธรรมกิจโกศล (พระอาจารย์นอง ธัมมภูโต) ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาวาส เป็นพระเถระที่มีจริยวัตรงดงาม เป็นอริยสงฆ์ที่เข้าร่วมปลุกเสกพระเครื่องหลวงปู่ทวด เนื้อว่านรุ่นแรก ปี พ.ศ.2497 และรุ่นอื่นๆ พระพุทธรูปมหามุณีนิทโลกนาถ ปางยมกปาฏิหาริย์ ที่มีความสูง 29.80 เมตร ซึ่งมีขนาดใหญ่ตั้งตระหง่านอยู่บนจุดชมวิวในเขตอุทยาน หินสลักพระนามาภิไธยย่อขององค์สมเด็จพระนางเธอในหลวงรัชกาลที่ 9 และถ้ำวิปัสสนา ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลักจากแก่นไม้ สันนิษฐานว่า มีอายุมากกว่า 200 ปี ด้านประเพณีของชุมชน ได้แก่ ประเพณีชักพระขึ้นเขารังเกียบ ประเพณีตักบาตรเดือน 6 บนเขารังเกียบ กิจกรรมอาซูรอ พิธีบวชต้นไม้สองศาสนา ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าลายจวนตานี ซึ่งเป็นผ้าพื้นถิ่นขึ้นชื่อของจังหวัดปัตตานี ด้านวัฒนธรรมอาหาร ได้แก่ ยาส้มแขก ขนมป้าจี ไข่พ่อเฒ่า ข้าวเหนียวกลอย และยังมีกรรือพื้นมทรรวมอาหารโบราณพื้นถิ่น นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงกับสถานที่ใกล้เคียง คือ วัดช้างให้ วัดมะปรางมัน กล้วยพลาดูดาว สมัยรัชกาล ที่ 7 ที่ว่าการอำเภอมะกรูด สมัยปี 2479 และวัดถ้ำตลอด อำเภอ

สะบาย้อย จังหวัดสงขลา เป็นต้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวชมวัดทรายขาวและมัสยิดนัจมุดดีนได้ตลอดทั้งปี ยกเว้นกิจกรรมประเพณีของชุมชนที่ยึดตามปฏิทินจันทรคติและปฏิทินอิสลาม

4) การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เป็นการนำบ้านพักของชาวบ้านมาทำเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ มีทั้งบ้านโบราณและบ้านสมัยใหม่ ซึ่งได้ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จำนวน 6 หลัง โดยมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ผ่านเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน การเรียนรู้อาชีพของคนในชุมชน การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน การเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดยการขี่จักรยานหรือเดินโดยรอบชุมชน เป็นต้น

5) เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีสาขากิจชุมชน เป็นการนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มมัดย้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ทั้งความเป็นมา การบริหารจัดการกลุ่ม กระบวนการผลิตและการจำหน่าย รวมทั้งได้ลองฝึกปฏิบัติและซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของฝาก

ทั้งนี้ การถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้ง 5 รูปแบบ จะถูกถ่ายทอดโดยผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญสู่เยาวชนและนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความตระหนัก สำนึกและห่วงใยในการรักษา อนุรักษ์ พื้นฟูและคงไว้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน รวมไปถึงทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม ทางลบพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่เปิดโอกาสหรือจัดเวทีให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ และประเมินผล จึงทำให้ชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่ไม่ค่อยมีบทบาทในการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้เกิดการขาดสืบทอดสู่เยาวชน สำหรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาทั้งภายในและนอกพื้นที่ยังขาดความต่อเนื่องและส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มักเป็นโครงการหรือกิจกรรมเพื่อตอบสนองนโยบายหรือแผนงานของแต่ละหน่วยงาน และดำเนินการแล้วเสร็จเพียงครั้งเดียว ส่งผลให้ประชาชนมีความเข้าใจได้น้อย ขาดความชำนาญและหลายกิจกรรมดำเนินการซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงาน ในส่วนของการประชาสัมพันธ์และการตลาดยังขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ จึงไม่มีความชำนาญในด้านเทคโนโลยีและการใช้สื่อออนไลน์ นอกจากนี้ยังพบว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเข้ามาพักค้างคืนในพื้นที่ ด้วยภาพลักษณ์ที่สื่อนำเสนอออกไปในลักษณะภาพรวมทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงลบและรุนแรง

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทางบวกพบว่า ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นฐานการผลิตในภาคเกษตร มีประวัติศาสตร์ทางสังคมและโบราณสถาน มีความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำตก

ทรายขาว ป่าชุมชน และศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ไม้เฉลิมพระเกียรติ 2) แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตความเชื่อและศรัทธา ได้แก่ วัดทรายขาว มัสยิดนัจมุดดีนหรือมัสยิดบ้านควนลังกา อายุ 300 กว่าปี รูปเหมือนเจ้าอาวาสพระครูธรรมกิจโกศล (พระอาจารย์นอง ธัมมภูโต) พระพุทธรูปมหาอนุทินทิลกนาถปางยมกปาฏิหาริย์ มีความสูง 29.80 เมตรด้าน หินสลักพระนามาภิไธยย่อขององค์สมเด็จพระเจ้าและพระพี่นางเธอในหลวงรัชกาลที่ 9 ถ้ำวิปัสสนาที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลักจากแก่นไม้ มีอายุมากกว่า 200 ปี บ่อน้ำโบราณ กลองหรือนางญาขนาดใหญ่ สถานที่เช่าบูชาวัตถุมงคล ประเพณีชักพระขึ้นเขาร้างเกียบ ประเพณีตักบาตรเดือน 6 บนเขาร้างเกียบ กิจกรรมออซุรอสัมพันธ์ ผ้าลายจวนตานี อาหารท้องถิ่น มียาสมุนไพร ขนมอบ่าจี ข้าวเหนียวกลอย เป็นต้น งานมหกรรมอาหารโบราณพื้นถิ่น พิธีบวชต้นไม้สองศาสนา 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีสวนเกษตรของชาวบ้านและมีตลาดจำหน่ายผลไม้ 4) แหล่งท่องเที่ยวบ้านพักโฮมสเตย์ ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากกรมท่องเที่ยว 5) แหล่งท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มทอดผ้าลายจวนตานี กลุ่มผลิตจานกาบหมาก และกลุ่มมัดย้อม

ทั้งนี้ ได้มีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จริงและลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ การใช้กิจกรรมการเก็บขยะ การปลูกต้นไม้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ใช้กติกา ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวนำอาหารและภาชนะที่อาจก่อให้เกิดขยะตามแหล่งท่องเที่ยวเข้ามาในเขตอุทยาน ใช้กิจกรรมของกลุ่มผลิตจานกาบหมากให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติผลิตจานกาบหมากซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติในชุมชนและนำมาใส่อาหาร เพื่อส่งเสริมการตลาดขยะที่ทำลายยาก เช่น กล่องโฟม ถุงพลาสติก เป็นต้น สร้างองค์ความรู้ให้นักท่องเที่ยวเพื่อให้เห็นคุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติ เช่น การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ได้แก่ พันธุ์ไม้ที่หายาก วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า สัมผัสและชมความงามของน้ำตก ทะเลหมอก และความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทางลบพบว่า ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกเส้นทางจุดเช็คอิน คู่มือ ห้องน้ำสาธารณะสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ศูนย์รวมจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนไกด์ชุมชน บ้านพักโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รวมไปถึงอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น เป็นต้น นอกจากนี้ ทักษะของสมาชิกที่เข้าใจในเรื่องของการบริการนักท่องเที่ยวยังมีน้อย โดยเฉพาะทักษะด้านภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในปัจจุบันสำหรับนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อีกทั้งยังขาดทักษะการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน รวมไปถึงการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

ผลกระทบด้านสุขภาพ ทางบวกพบว่า ประชาชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวมีความสุขต่อการจัดการท่องเที่ยวภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความสุขของประชาชนในพื้นที่ คือ การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทั้งการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ และการรับผลประโยชน์

ผลกระทบด้านสุขภาพ ทางลบพบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตของคนในชุมชน ทั้งความเครียด ความวิตกกังวล และความหวาดระแวงต่อกัน

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว ได้ดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชน โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการ การกำหนดขอบเขต การศึกษาและแนวทางการประเมิน การประเมินผลกระทบ การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบ และการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจชุมชน นำมาซึ่งยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 และได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน คือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว บนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม” โดยมียุทธศาสตร์หลัก คือ 1) พัฒนาปัจจัยพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการและความปลอดภัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง และครอบคลุมทุกกลุ่ม 2) พัฒนาระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน 4) ยกระดับประสบการณ์ท่องเที่ยวโดยเน้นนักท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลาง 5) ส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม 6) ส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีโครงการและกิจกรรมภายใต้ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 35 โครงการ

อภิปรายผล

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในด้านเศรษฐกิจ พบว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้และสร้างงาน สร้างอาชีพให้คนในชุมชนตำบลทรายขาว ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่รายได้จากการจ้างงานและอาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอาจมีรายได้ไม่มาก เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้เสริมไม่ใช่รายได้หลัก ดังนั้น คนในชุมชนตำบลทรายขาวยังคงมีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพเดิม คือ เกษตรกรรม อันได้แก่ การทำนา การทำสวนยาง สวนผลไม้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤดีกร เดชาชัย (2557) ซึ่งพบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการทำให้ชุมชนเพิ่มรายได้ ได้แก่ การนำเที่ยว การจำหน่ายสินค้า การให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ เป็นต้น และการสร้างอาชีพใหม่ๆ จากการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ให้บริการนวด มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ ศรันยา พรหมจิโนและคณะ (2558) ได้ศึกษาพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นจากการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งจากเดิมที่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร แต่หลังจากมีการท่องเที่ยวโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามายังชุมชน ก็ส่งผลให้ชุมชนเกิดอาชีพหลากหลายมากขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ เกิดการจ้างงานภายในชุมชนมากขึ้น ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่การสร้างช่องว่างของการกระจายรายได้มีมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวของชุมชน มักกระจุกตัวเฉพาะกลุ่มคนบางคนที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวในชุมชน โดยตรงเท่านั้น และส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องโดยเป็นเครือญาติ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤดีกร เดชาชัย (2557) พบว่า การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไม่ได้ตกอยู่กับชาวบ้านทั่วไปในชุมชน แต่จะมีการกระจุกตัวเฉพาะกลุ่มผู้นำในชุมชนและผู้ประกอบการจากภายนอก จนทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว จึงควรคำนึงถึงการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืนและเติบโตอย่างต่อเนื่อง เช่น พัฒนาและขยายเส้นทางท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ให้มีความหลากหลาย สามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เพิ่มขึ้นและไม่กระจุกเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น รวมทั้งเกิดการจ้างงานในรูปแบบอื่นภายในชุมชนเพิ่มขึ้น และนักท่องเที่ยวยังได้มีทางเลือกในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น พัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการของชุมชน เพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าและของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว โดยผลักดันให้มีการผลิตอย่างต่อเนื่องภายใต้ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และมีจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว พัฒนาให้มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชน และยังทำให้การกระจายรายได้มีความครอบคลุมในทุกกลุ่มวิสาหกิจของชุมชนอีกด้วย

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวของชุมชนให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ได้มีการนำวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ได้แก่ วัดทรายขาว มัสยิดนัจมุดดิน ประเพณีบวชต้นไม้สองศาสนา ผ้าลายจวนตานี ยาส้มแขก ขนมอบ่าจี ไช้พ้อเผ่า ข้าวเหนียวกลอย และมหรธรมอาหารโบราณพื้นถิ่น เป็นต้น มาให้บริการและสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านเส้นทางท่องเที่ยววิถีความเชื่อและศรัทธา ถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนเองผ่านภาษาพูด ประเพณี สถาปัตยกรรม การบริโภคอาหาร ภูมิปัญญาและการประกอบอาชีพ โดยมีผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวและเยาวชนในพื้นที่ เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความตระหนัก สำนึกและห่วงใยในการรักษา อนุรักษ์ พื้นฟูและคงไว้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน รวมไปถึงทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจวิถีชีวิตและสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมอีกด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประวิช ขุนนิคม

(2561) ซึ่งพบว่า วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชนได้รับการฟื้นฟูผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การแสดงร้องเงี้ยว การรื้อฟื้นมโนราห์ เป็นต้น ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันในการรักษา ฟื้นฟู และคงไว้ซึ่งวิถีดั้งเดิมของชุมชน นอกจากนี้ยังทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงคุณค่าของชุมชนอีกด้วย

ขณะเดียวกันปัจจัยภายนอกที่ชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ ได้แก่ สถานการณ์ความมาสงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยสภาพภาพลักษณ์ที่สื่อนำเสนอออกไป ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร และสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้ชุมชนงดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ยิ่งส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง กระทั่งรายได้ของชุมชนที่ลดน้อยลงตามไปด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฤดีกร เดชาชัย (2557) ซึ่งพบว่า การท่องเที่ยวของชุมชนจำเป็นต้องพึ่งพาการเข้ามาของนักท่องเที่ยว จึงจะทำให้เกิดเป็นรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว จึงกล่าวได้ว่า รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมไม่ใช่รายได้หลักซึ่งจะมีความไม่แน่นอนของรายได้ ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่ชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ฤดูกาลท่องเที่ยว สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมและสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

การจัดการผลกระทบในด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนควรร่วมหาแนวทางและวิธีการที่จะทำให้สมาชิกด้านการท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น สร้างการมีส่วนร่วมจากกลุ่มอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาการสื่อสารการตลาดผ่านช่องทาง social media อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาทักษะส่วนตัว เช่น ทักษะการพูด การขาย การใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น สร้างทริปท่องเที่ยววิถีใหม่ สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน โดยการเตรียมเยาวชนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์น้อย จัดให้มีกิจกรรมการแสดงที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว พัฒนาทักษะความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวสำหรับสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ทักษะการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ทักษะการใช้อุปกรณ์การช่วยเหลือ เป็นต้น

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว เป็นการจัดการท่องเที่ยวบนศักยภาพเชิงพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีประวัติศาสตร์ทางสังคม โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจัดการท่องเที่ยวและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวมิติความเชื่อและศรัทธา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวบ้านพักโฮมสเตย์ และแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ตรงกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของทรัพยากรบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ ซึ่งในแต่ละปีส่วนใหญ่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนไม่มากนัก โดยจะเข้ามาเป็นคณะและส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความเป็นธรรมชาติ เอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน เฉพาะถิ่นที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งแต่ละกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวจะมีความเหมาะสมในการเยี่ยมชม

ชมเฉพาะฤดูกาลเท่านั้น ขณะเดียวกันสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวยังต้องมีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างคุณค่าและประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว จนทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวซ้ำ เช่น ป้ายบอกเส้นทางและป้ายสัญลักษณ์ ไม่มีจุดเช็คอิน ขาดคู่มือหรือเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน ไม่มีห้องน้ำสาธารณะไว้บริการนักท่องเที่ยว ไม่มีศูนย์รวมจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ไกด์ชุมชนมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว บ้านพักโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยน้อย เป็นต้น

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงควรคำนึงถึงการดำเนินกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืนโดยการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชน เช่น การสร้างการรับรู้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว การเพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น เช่น กิจกรรมการปลูกป่า กิจกรรมการสร้างฝาย เป็นต้น การพัฒนาและส่งเสริมปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการส่งเสริมความรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับบริบทของสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสุขภาพ คนในชุมชนตำบลทรายขาวมีความสุขต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยความสุขของคนในชุมชน คือ การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว อธิบายได้ว่า ชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากหลักการสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล สอดคล้องกับ มนรัตน์ ใจเอื้อ (2563) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยสร้างให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่ม เสริมสร้างเศรษฐกิจ ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักและสามัคคี ตลอดจนช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยยกระดับความสุขจากการท่องเที่ยวของประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้ความสุขของคนในชุมชนลดน้อยลง เนื่องจากเกิดความวิตกกังวล ความเครียด และความหวาดระแวงต่อกัน ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต ดังนั้น การที่จะให้ประชาชนในพื้นที่มีสุขภาพจิตและมีสุขภาวะที่ดี จึงต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาพจิตการปรับเปลี่ยนวิถีคิดเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ การเว้นระยะทางสังคม รวมไปถึงแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในทุกรูปแบบ

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว ได้กำหนดวิสัยทัศน์ คือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว บนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม” ซึ่งมีความสอดคล้องตามหลักพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ที่กำหนดไว้ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ที่ให้ความสำคัญกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา หากพิจารณายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ พบว่า มีการดำเนินการที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 ที่ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงในทุกรูปแบบและพร้อมที่จะเติบโตอย่างยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งจากภายใน มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมที่ทันสมัย ยกกระตือรือร้นบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, มปป.) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2562-2565 ในประเด็นการพัฒนาที่ 1 เพิ่มศักยภาพการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป และการตลาด ส่งเสริมการค้าการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และเมืองท่องเที่ยวชายแดน และประเด็นการพัฒนาที่ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับแผนจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2566-2570 ในประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาเสริมสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง จากฐานเกษตรอุตสาหกรรม ผลผลิตฮาลาล การค้าบริการและการท่องเที่ยว ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การพัฒนาสังคม เสริมสร้างศักยภาพคนชุมชนที่น่าอยู่ และทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน และประเด็นการพัฒนาที่ 3 การเสริมสร้างความมั่นคง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเชื่อมโยงการคมนาคม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและกีฬา และยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีเป็นยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมและมาจากความต้องการของชุมชนโดยแท้จริง ดังนั้น ยุทธศาสตร์จึงมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับ

ยุทธศาสตร์แผนต่างๆ ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่นในลักษณะจากระดับล่างสู่ระดับบน โดยยุทธศาสตร์จะถูกนำไปใช้บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลทรายขาว รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว เป็นต้น นำโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ไปบรรจุในแผนงานแต่ละหน่วยงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทรายขาวไปบรรจุในยุทธศาสตร์หรือแผนงานของหน่วยงาน นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

1.2 การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น หน่วยงานท้องถิ่นจึงควรนำไปบรรจุในแผนงานเพื่อให้มีการประเมิน มีการปรับปรุงและทบทวนแผนงานหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลทรายขาวร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ช่วงระยะเวลาการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 จึงไม่ได้ทำการศึกษาในกลุ่มนักท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนงดการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ จึงได้ทำการศึกษาเฉพาะมิติของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลทรายขาวเท่านั้น ดังนั้น ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ดีขึ้น จึงควรมีการศึกษาในมิติของนักท่องเที่ยวในฐานะของผู้รับบริการ เช่น การศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อจะได้ทราบถึงข้อมูลความพึงพอใจในการบริการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยวและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2.2 ควรมีการศึกษาขั้นตอนการติดตามและประเมินผลโดยสาธารณะ (Public Monitoring and Evaluation) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง การเพิ่มมาตรการหรือการยกเลิกนโยบายแผนงานบางแผนงานที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

บรรณานุกรม

- กฤติยา มศิลา. 2561. ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพน อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1): 103-123.
- กรมการท่องเที่ยว. ม.ป.ป. *คู่มือการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน*. กรุงเทพฯ: บริษัทปาดี้ บูม จำกัด.
- กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. 2552. *คู่มือหลักสูตร อบรมการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (HIA) ระดับท้องถิ่น*. นนทบุรี: สำนักกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560. *รายงานประจำปี 2560 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].
- กัลยาณี กุลพิชัย, และพีรชัย กุลชัย. 2554. การศึกษาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างแผนการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 14.
- จงกลพัชร เจตนะจิตร. 2546. *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนินทร์ ชุมหพันธ์. 2544. *นโยบายและการบริหารเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ไชยยุทธ อินบัว. 2556. *การใช้วัฒนธรรมชุมชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น: รูปแบบการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เฉลิมชัย จารุมณี. 2556. ผลกระทบด้านสุขภาพจากการท่องเที่ยว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *พิชเนศวร์สาร*, 9(2): 38-52.
- ฐิติพร คณาวงษ์. 2558. *สัมฤทธิ์ผลการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโครงการ “12 เมืองต้องห้ามพลาด” ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด. 2544. *นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ การวิเคราะห์การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด, วิชัย เอกพลาการ, และปตพงษ์ เกษสมบุญ. 2545. *การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเพื่อการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ : แนวคิด แนวทางและแนวปฏิบัติ*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

- ทิพย์สุวรรณ แซ่ลี้. 2561. *รูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมของชุมชนบ้านอาลีและชุมชนบ้านอ้อมแก้ว จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานวัตกรรมการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2552. *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2540. *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นราวดี บัวขวัญ, ปรัชญากรณ์ ไชยคช, และ ดนวิศ สุวรรณวงศ์. 2559. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ แผนงาน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปิร์ลิส) ประเทศมาเลเซียภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิภาพร เอื้อวิณณะโชติมา. 2559. ปัจจัยสังคมกำหนดสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพของประชากร. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 25(1): 147-156.
- ปกรณ์ ลิ้มโยธิน, คัมภีร์ ทองพูน, และกรกฎ ทองชะโชค. ม.ป.ป. *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์การก่อความไม่สงบต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในสาม จังหวัดชายแดนใต้. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10*: 1067-1080.
- ประวิช ขุนนิคม. 2561. *การประเมินผลกระทบสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประเวศ วะสี. 2556. *หมอประเวศเล่าเรื่องปฏิรูป (ตอนที่ 1 ประวัติศาสตร์การ เขี่ยนกฎเขา)*. <http://v-reform.org/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562).
- ปรัชญากรณ์ ไชยคช, นราวดี บัวขวัญ, ดวงธิดา พัฒโน, นิศาชล สกุลชาญณรงค์, และจรรยาบรรณ สุธรรมมา. 2560. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การศึกษาศักยภาพทรัพยากรชุมชนสู่การท่องเที่ยวใน 4 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เปรม ถาวรประภาสวัสดิ์. 2562. *มาตรการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว*. <http://www.Parliament.Go.th>. (สืบค้นวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562).
- พจนาน สวนศรี. 2546. *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism Handbook)*. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ: กรุงเทพฯ.
- พงศ์เทพ สุธีรัฐฉิม, สุกัญญา โลจนาภิวัฒน์, กุลทัต หงส์ชยางกูร, นัยนา หนูนิล, จุฑารัตน์ สติปัญญา, และ วัชรภรณ์ สกกุลพงศ์. (2557). *การติดตามสนับสนุนและประเมินผลโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน*. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา: โฟ-บาร์ด.

- พิบูล ทีปะपाल. 2546. *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- ไพจิตร ประดิษฐ์ผล, และมนชิสา เพชรานนท์. 2553. คุณภาพชีวิตในชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ กรณีศึกษาโฮมสเตย์บ้านปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9: 90-109.
- ภคพร คงแก้ว. 2554. *การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวในอำเภอนนทบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช*. การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ภัทรอาภรณ์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์. 2563. การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน บ้านพุน้ำร้อน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(2): 2563.
- มนรัตน์ ใจเอื้อ. 2563. การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน: เกาะโหลน ตำบลราไวย์ จังหวัดภูเก็ต. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพฯ*, 2(2), 88-98.
- มยุรี อนุমানราชธน. 2556. *นโยบายสาธารณะ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด.
- มินระดา โคตรศรีวงศ์, และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. 2559. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการฉบับภาษาไทย มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 9(3): 1632-1645
- ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี. 2549. *สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์. 2559. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนจากการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 12 (2): 195-216.
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม, ราเมศร์ พรหมชาติ, นรินทร์ เจตธำรง, วีรากร รัตกุล, และกนกเกล้า แก้วเกล้า. 2560. การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารสหวิทยาการจัดการ*, 1(1): 99-108
- ฤดีกร เดชาชัย. 2557. *การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย*. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- วรรณวิมล ภูนาศ. 2558. ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 26(1): 63-74.
- วิภาดา ศุภรัฐปรีชา. 2553. *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกต เชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, การจัดการทางวัฒนธรรม (สหสาขาวิชา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วีระพล ทองมา. 2547. *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม*. <http://www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2562).
- วุฒิพันธ์ สันติมิตร. 2557. *การจัดการความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด*. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยบูรพา
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, และคณะ. 2552. *การวางแผนกลยุทธ์ : ศิลปะการกำหนดแผนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- ศุภมาส แหวนวิเศษ, และเจริญชัย เอกมาไพศาล. 2560. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลน้ำเขียว จังหวัดตราด. *วารสารธรรมศาสตร์*, 36 (1): 66-91.
- ศรันยา พรหมจิโน, ชูเกียรติ ชัยบุญศรี, และอนุภาค เสาร์เสาวภาคย์. 2558. *ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. การค้นคว้าแบบอิสระ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สาลินี ทิพย์เพ็ง. 2555. *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา*. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5*.
- สินธุ์ สโรบล. 2546. *การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวและชุมชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค. เชียงใหม่: วนิดา เพรส.
- สรिता ศรีสุวรรณ, และบงกช เดชมิตร. 2562. แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 8(1): 1-13.
- สุธาสิณี สุธรรมมา. 2558. *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อรูปแบบชุมชนเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการออกแบบชุมชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุพาดา สิริกุดตา, และคณะ. 2543. *การวางแผนและการบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ: ไดมอนด์ บิซิเนสเวิลด์.
- สุรเกียรติ อาชานานุภาพ. 2551. *“สุขภาพและปัจจัยกำหนดสุขภาพ” การสร้างเสริมสุขภาพ : แนวคิดหลักการ และบทเรียนของไทย*. กรุงเทพฯ; สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. 2560. *หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สุภาจำกัด.

- สำนักงานจังหวัดปัตตานี. ม.ป.ป. *แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2561-2564*. คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดปัตตานี สำนักงานจังหวัดปัตตานี.
<http://www.pattani2018.pattani.go.th/frontpage> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562).
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี. ม.ป.ป. *รายงานขั้นต้น โครงการจัดแผนการปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว ประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้*. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี. ม.ป.ป. *เสน่ห์ปัตตานี*. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]
- สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว. ม.ป.ป. *แผนพัฒนาสี่ปี พ.ศ. 2561-2564*.
<https://www.saikhao.go.th> (สืบค้นวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562).
- อรรถพล บุญศิริ, และศุภวรรณ วงศ์ธนวสุ. 2556. ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาที่มีต่อประชาชนในตำบลทรายขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย*: 162-168
- อำนาจ รักษาพล, ดร.รชนี เอ็มพันธ์, นภวรรณ ฐานะกาญจน์, และสุรพันธ์ เพชรภา. ม.ป.ป. *การกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน*.
<http://frc.forest.ku.ac.th>. (สืบค้นวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562).
- Lea den, B, Ellen, U, Wim ten, H, Annemarie, W. and Albertine Jantine, S. 2017. Community participation in Health Impact Assessment. A scoping review of the literature. *Environmental Impact Assessment Review*, 66 : 33-34.
- Fong, S.F, Lo, M.C, peter S, Vikneswran, N. 2014. The impact of local communities involvement and relationship quality on sustainable rural tourism in rural area, Sarawak. The moderating impact of self-efficacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 144: 60-65.
- Paul V. Mathew and Sreejesh, S. 2017. Impact of responsible tourism on destination sustainability and quality of life community in tourism destinations. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 31: 83-89.
- Pramanik, P.D, and Ingkadijaya, R. 2018. The Impact of Tourism on Village Society and its Environmental. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 145.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง

เรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

.....

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มตัวแทน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตก
ทรายขาว สำนักงานเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานีและสำนักงาน
อุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดำเนินกิจกรรม โครงการ/แผนงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

หน่วยงาน..... ตำแหน่ง.....
โทรศัพท์.....วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

**ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดำเนินกิจกรรม โครงการ/แผนงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน
พื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี**

1. หน่วยงานของท่านได้ดำเนินกิจกรรม/โครงการ หรือสนับสนุนอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
โดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ย้อนหลัง 3 ปี (ปี พ.ศ. 2561-2563)

.....
.....
.....

2. ผลผลิต/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน
พื้นที่ตำบลทรายขาว เป็นอย่างไร

.....
.....
.....

3. การดำเนินกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน/กลุ่มเป้าหมายอย่างไรบ้าง

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

.....

3.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

.....

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

.....

3.4 ด้านสุขภาพ

.....

4. ปัจจัยที่เป็นข้อดีที่ทำให้การดำเนินกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวที่ผ่านมาประสบความสำเร็จมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ปัจจัยที่เป็นข้อด้อยในการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวที่ผ่านมามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาวควรได้รับการสนับสนุนและพัฒนาในด้านใดบ้างอย่างไร

.....

.....

.....

7. แนวทางการพัฒนากิจกรรม/โครงการที่หน่วยงานของท่านจะดำเนินการในปีถัดไปเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

แนวคำถามการประชุมกลุ่มย่อย

เรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

แนวคำถามชุดนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมโดยการประชุมกลุ่มย่อยในกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิตจานกาบหมากและกลุ่มบริการรถจี๊ป โดยมีแนวคำถามดังนี้

๑. ในพื้นที่ตำบลทรายขาว มีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบไหนบ้าง (รูปแบบการท่องเที่ยวหมายถึงชนิด ประเภท ลักษณะ เส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีในพื้นที่)

๒. ในรอบ ๑ ปี ปฏิทินการท่องเที่ยวแต่ละเดือนของชุมชนเป็นอย่างไร มีกิจกรรม/เทศกาล อะไรบ้าง หน่วยงานหรือเจ้าภาพหลักที่จัดกิจกรรมคือใคร?

๓. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ผ่านมาย้อนหลัง ๒ ปี มีจำนวนเป็นอย่างไร (ปี พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๓) และช่วงเดือนไหนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากที่สุด เพราะเหตุใดและในช่วงโควิด จำนวนนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร ?

๔. รายได้จากการทำท่องเที่ยวในชุมชน ของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร ? แนวโน้มของรายได้เป็นอย่างไร

๕. ที่ผ่านมาในชุมชนมีแผนงาน โครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ ถ้ามีเป็นโครงการเกี่ยวกับอะไร มีหน่วยงานใดสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว ? และในอนาคตจะต้องมีแผนหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว ท่านคิดว่าควรมีแผนงาน โครงการอะไรบ้าง

๖. กลุ่มของท่านมีการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น เรื่องคน วัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ทรัพยากรที่ใช้ในการท่องเที่ยว งบประมาณ และผลประโยชน์อย่างไร

๗. หน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชนและภาคประชาชนสังคม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับگردำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประกอบด้วยหน่วยงานใดบ้าง และหน่วยงานดังกล่าว ได้สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างไร

๘. ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุน หรือทุนในพื้นที่ที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่มีอะไรบ้าง

๙. ปัจจัยที่เป็นปัญหา/อุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่ ที่เกี่ยวกับปัจจัยเรื่อง คน สภาพแวดล้อม ระบบและกลไก มีอะไรบ้าง

๑๐. ท่านคิดว่าปัญหาหรือความท้าทายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านคืออะไร ? และท่านมีแนวทางในการแก้ปัญหาหรือความท้าทายดังกล่าวอย่างไร

๑๑. ผลกระทบเบื้องต้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพต่อท่านและชุมชนมีอะไรบ้าง

แนวคำถามในการจัด Focus Group ขั้นตอน Public Screening และ Public Scoping

หลังจากที่ทีมประเมินนำเสนอข้อมูลไปแล้ว ทีมประเมินจึงได้ใช้แนวคำถาม ดังนี้

1. จากการนำเสนอผลข้อมูลสถานการณ์กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ตำบลทรายขาว ผลการทบทวนกิจกรรมหรือแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการคาดการณ์ผลกระทบเบื้องต้นไปแล้วนั้น ยังมีประเด็นไหนบ้างที่ท่านต้องการเพิ่มเติมรายละเอียดของข้อมูล

2. จากการนำเสนอร่างขอบเขตเชิงเนื้อหาและวิธีการประเมินนั้น ท่านคิดว่ายังมีประเด็นในบ้างที่ท่านต้องการเพิ่มเติมหรือตัดออก

3. ตัวชี้วัดในการประเมินตามปัจจัยกำหนดสุขภาพ ทางด้านปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม (เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม) และด้านระบบและกลไก มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าไม่เหมาะสม ท่านคิดว่าควรเพิ่มหรือลดในประเด็นในมิติไหนบ้าง

4. เครื่องมือที่นำมาเสนอในวันนี้ ท่านคิดว่าควรมีอะไรที่จะเพิ่มเติมหรือปรับลดหรือไม่ อย่างไร

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง

เรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

.....
แนวคำถามชุดนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มท่องเที่ยว
โดยชุมชน กลุ่มทอผ้าลายจวนตานี กลุ่มแปรรูปส้มแขก กลุ่มแปรรูปกล้วยเส้นปรุงรส กลุ่มโฮมสเตย์
กลุ่มมัดย้อม กลุ่มผลิตจันทน์หอมและกลุ่มบริการรถจี๊ป ดังนี้

ผลกระทบทางสุขภาพจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

1. ด้านปัจเจกบุคคล

1.1 อายุ ความสามารถและความต้องการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1.1 สมาชิกกลุ่มของท่านมีจำนวนสมาชิกกี่คน แต่ละคนมีอายุเท่าไร

1.1.2 สมาชิกกลุ่มของท่านมีความถนัดหรือชำนาญในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
ในด้านใดบ้าง และกิจกรรมใดบ้างที่ไม่มีความถนัดหรือความชำนาญ

1.1.3 สมาชิกในกลุ่มยังต้องได้รับการพัฒนาในด้านใดอีกบ้าง และพัฒนาอย่างไร

2. ด้านสภาพแวดล้อม

2.1 ด้านเศรษฐกิจ

2.1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้

2.1.1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอย่างไร (ย้อนหลัง 3 ปี
ปี พ.ศ. 2561-2563)

- ปี พ.ศ. 2561

ชาวไทย (ต่อเดือน)..... คน รวม (ต่อปี).....คน

ชาวต่างชาติ (ต่อเดือน)..... คน รวม (ต่อปี).....คน

- ปี พ.ศ. 2562

ชาวไทย (ต่อเดือน)..... คน รวม (ต่อปี).....คน

ชาวต่างชาติ (ต่อเดือน)..... คน รวม (ต่อปี).....คน

- ปี พ.ศ. 2563

ชาวไทย (ต่อเดือน)..... คน รวม (ต่อปี).....คน

ชาวต่างชาติ (ต่อเดือน)..... คน รวม (ต่อปี).....คน

2.1.1.2 จำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ย้อนหลัง 3 ปี พ.ศ. 2561-2563)

- ปี พ.ศ. 2561

รายได้ (ต่อเดือน)..... บาท รวม (ต่อปี).....บาท

- ปี พ.ศ. 2562

รายได้ (ต่อเดือน)..... บาท รวม (ต่อปี).....บาท

- ปี พ.ศ. 2563

รายได้ (ต่อเดือน)..... บาท รวม (ต่อปี).....บาท

2.1.1.3 จำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ที่มีการกระจายไปยังกลุ่ม

ใดบ้าง

ที่พักโฮมสเตย์

รายได้..... บาท/ครั้ง รวม.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

นักสื่อความหมาย

รายได้..... บาท/ครั้ง รวม.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

กลุ่มแม่บ้านทำอาหาร

รายได้..... บาท/ครั้ง รวม.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

ขับรถจักรยานเที่ยว

รายได้..... บาท/ครั้ง รวม.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

ของที่ระลึก/ของฝาก

รายได้..... บาท/ครั้ง รวม.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

อื่นๆ ระบุ

รายได้..... บาท/ครั้ง รวม.....บาท/เดือน รวม.....บาท/ปี

2.1.1.3 กลุ่มของท่านมีการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนต่างๆ เช่น กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มพัฒนาชุมชน จัดสรรให้กองทุนไหนบ้าง และดำเนินการจัดสรรอย่างไร (อัตราร้อยละเท่าไร)

2.1.2 การสร้างโอกาสการจ้างงานและอาชีพ

2.1.2.1 สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวแต่ละท่านประกอบอาชีพหลักอะไรบ้าง และทำอะไรในกลุ่มท่องเที่ยว (อาชีพรอง)

2.1.2.2 กลุ่มของท่านมีการจัดสรรรายได้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มอย่างไร

2.1.2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดการจ้างงาน สร้างงานในชุมชนอย่างไรบ้าง

2.1.3 การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.1.3.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อย่างไรบ้าง

2.1.3.2 ข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์/กลุ่มวิสาหกิจ

1) ชื่อกลุ่ม

2) ประเภทผลิตภัณฑ์/บริการ.....

3) จำนวนสมาชิกในกลุ่ม.....

ประเด็นการประเมิน	พ.ศ.2561	พ.ศ. 2562	ปี พ.ศ. 2563
1. ยอดจำหน่าย (รายได้ต่อเดือน)			
2. ยอดจำหน่าย (รายได้รวมต่อปี)			

2.1.3.3 หลังจากดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ได้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อะไรบ้าง

ชื่อกลุ่ม.....

ประเภทผลิตภัณฑ์/บริการ.....

จำนวนสมาชิกในกลุ่ม.....

สถานที่จัดตั้งกลุ่ม.....

2.1.3.4 การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจของกลุ่มท่านมีการเชื่อมโยงกับคนในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียงอย่างไรบ้าง

2.1.2.5 กลุ่มของท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างไรบ้าง และมีแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนาอย่างไร

2.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

2.2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2.1.1 มีกลุ่มหรือองค์กรหรือหน่วยงานอะไรบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ และเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร

2.2.1.2 กลุ่มของท่านมีวิธีการในการสร้างให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อย่างไรบ้าง

2.2.2 สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2.2.1 เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อท่องเที่ยวในพื้นที่หรือไม่ อย่างไรบ้าง

2.2.2.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้น กลุ่มของท่านมีแนวทางหรือวิธีการลดผลกระทบหรือสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

2.2.3 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19

2.2.3.1 กลุ่มของท่านได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 อย่างไรบ้าง

2.2.3.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19

2.2.4 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

2.2.4.1 แผนที่หรือเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นอย่างไร

2.2.4.2 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีผ่านมา มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างไรบ้าง เช่น การออกบูธ การจัดทำแผ่นพับ การจัดทำคู่มือ

2.2.4.3 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ยังขาดการพัฒนาหรือขาดทักษะด้านใดบ้าง และควรได้รับการพัฒนาอย่างไร

2.2.5 เส้นทางการท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธา

2.2.5.1 การท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธา มีส่วนสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่อะไรบ้าง

2.2.5.2 กฎ กติกาหรือมาตรการสำหรับนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธามีอะไรบ้าง

2.2.5.3 กิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงพื้นที่ใดบ้าง และมีกิจกรรมเป็นอย่างไร

2.2.5.4 เส้นทางการท่องเที่ยวในมิติความเชื่อและศรัทธาควรพัฒนาด้านใดบ้าง และพัฒนาอย่างไร

2.2.6 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์

2.2.6.1 จำนวนโฮมสเตย์ในพื้นที่มีกี่หลัง และผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์จำนวนกี่หลัง และแต่ละหลังตั้งอยู่ในพื้นที่ใดบ้าง

2.2.6.2 กลุ่มของท่านมีการกำหนดกฎ กติกาหรือมาตรการสำหรับนักท่องเที่ยวในการพักโฮมสเตย์อย่างไรบ้าง

2.2.6.3 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนอย่างไรบ้าง

2.2.6.4 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชนอย่างไรบ้าง

2.2.6.5 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ควรได้รับการพัฒนาในด้านใดบ้าง และพัฒนาอย่างไร

2.2.7 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.2.7.1 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่มีความโดดเด่นในด้านใด

2.2.7.2 กิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีอะไรบ้าง

2.2.7.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรไปในช่วงเดือนไหน เพราะเหตุใด

2.2.7.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีอะไรบ้าง และมีแนวทางแก้ไขและพัฒนาอย่างไร

2.2.8 ความปลอดภัยด้านน้ำดื่ม

2.2.8.1 กลุ่มของท่านมีมาตรการด้านความปลอดภัยในการนำดื่มสำหรับนักท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง และมีการดำเนินการอย่างไร (เช่น อุปกรณ์ด้านความปลอดภัย ด้านคน ป้ายเตือนต่างๆ เป็นต้น)

2.2.8.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านความปลอดภัยในการนำดื่มนักท่องเที่ยวมีอะไรบ้างและมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

2.3.1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ธรรมชาติ

2.3.1.1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมีกฎ กติกา หรือมาตรการในการท่องเที่ยวอย่างไร

2.3.1.2 เส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติทำให้เกิดการเรียนรู้และส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างไรบ้าง

2.3.1.2 การท่องเที่ยวเส้นทางธรรมชาติส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างไรบ้าง

2.3.1.3 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควรได้รับการพัฒนาด้านใดบ้าง และพัฒนาอย่างไร

2.3.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและบริการ

2.3.2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและบริการมีอะไรบ้าง (เช่น นักสื่อความหมาย จุดบริการข้อมูล ป้ายสื่อความหมาย ห้องน้ำ จุดจำหน่ายสินค้า ถนนเส้นทางเดิน เป็นต้น) และดำเนินการเป็นอย่างไร (เช่น เข้าถึงง่าย เห็นชัดเจน ปลอดภัย เป็นต้น)

2.3.2.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ควรพัฒนาด้านใดอีกบ้าง และดำเนินการอย่างไร

3. ด้านระบบและกลไก

5.1 นโยบายท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

5.1.1 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ที่ผ่านมา มีนโยบายอะไรบ้าง และเป็นนโยบายของหน่วยงานใด

5.1.2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมามีอุปสรรคความต้องการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่หรือไม่ อย่างไรบ้าง

5.1.3 กลุ่มของท่านต้องการให้หน่วยงานในพื้นที่ พัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างไร

5.2 กฎ กติกา การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.2.1 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีข้อตกลงร่วมกันสำหรับสมาชิกในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไรบ้าง

5.3 ภาวคืเครือขายการท่องเทียวโดยชุมชน

5.3.1 หน่วยงานหรือภาวคืเครือขายที่สนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่มีหน่วยงานหรือภาวคืเครือขายใดบ้าง

5.3.2 กิจกรรม/โครงการที่หน่วยงานหรือภาวคืเครือขายได้สนับสนุนมีกิจกรรมอะไรบ้าง และแต่ละกิจกรรมส่งผลกระทบต่อกลุ่มท่านอย่างไรบ้าง

แบบสอบถาม

เรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

.....

แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายในการค้นหาระดับความสุขและทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว จึงขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง จะได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ต่อไป

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ระดับความสุขของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ส่วนที่ 3 ทัศนคติของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ..... ปี เพศ.....เชื้อชาติ.....
ศาสนา.....สถานภาพ.....ระดับการศึกษา
ประกอบอาชีพ..... รายได้/เดือน.....บาท
ภูมิลำเนา.....

ส่วนที่ 2 ระดับความสุขของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

2.1 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความคิดเห็นของท่านที่ตรงกับความจริงมากที่สุด และอธิบายประกอบการให้ความคิดเห็น

รายการ	ระดับความคิดเห็น					คำอธิบาย ประกอบการให้ ความคิดเห็น จากที่ท่านเลือก
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อย ที่สุด	
	5	4	3	2	1	
1. ท่านรู้สึกมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน						
2. ท่านรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าที่						

รายการ	ระดับความคิดเห็น					คำอธิบาย ประกอบการให้ ความคิดเห็น จากที่ท่านเลือก
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อย ที่สุด	
	5	4	3	2	1	
สามารถใช้ประสบการณ์ ทักษะ ความสามารถและศักยภาพของ ตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างมี ประสิทธิภาพ						
3. ท่านรู้สึกมีความภาคภูมิใจทุก ครั้งที่ได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้า มาเยือนในพื้นที่						
4. ท่านรู้สึกเครียด และวิตกกัง กังวลกับปัญหาการแพร่ระบาดของ ของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ส่งผลต่อ การท่องเที่ยว						
5. ท่านรู้สึกเครียด และวิตกกังวล กับปัญหาสถานการณ์ความไม่ สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวในพื้นที่						
6. ท่านรู้สึกพึงพอใจในการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวใน พื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ ประโยชน์ และการจัดสรร ผลประโยชน์						
7. ท่านรู้สึกเครียดและกังวลที่ไม่ มีเยาวชนมาสานต่อกิจกรรมการ ท่องเที่ยวในพื้นที่						
8. ได้ร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่ให้คงอยู่						

รายการ	ระดับความคิดเห็น					คำอธิบายประกอบกรให้ความ ความคิดเห็น จากที่ท่านเลือก
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อย ที่สุด	
	5	4	3	2	1	
กับชุมชน						
9. ได้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากร ทางธรรมชาติในพื้นที่						
10. ได้ร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นร่วมกันในชุมชนมาก ขึ้น						

ส่วนที่ 3 ทศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว

3.1 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง โดยเลือกคำตอบตามลำดับความสำคัญที่ตรงกับ
ความเห็นของท่านมากที่สุด และอธิบายประกอบกรให้ความเห็น

รายการ	ความคิดเห็น					คำอธิบายประกอบ กรให้ความ คิดเห็นจากที่ท่าน เลือก
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	
	5	4	3	2	1	
1. การจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนก่อให้เกิดรายได้เสริม						
2. เทคโนโลยีเป็นส่วนช่วยที่ สำคัญใน การจัด การท่องเที่ยว โดยชุมชนในปัจจุบัน						
3. หน่วยงานในพื้นที่ให้ความ ร่วมมือและสนับสนุนการ จัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี						
4. ชุมชนในพื้นที่ยังไม่มีบทบาท และไม่มีส่วนร่วมในการรับรู้ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เท่าที่ควร						

รายการ	ความคิดเห็น					คำอธิบายประกอบ การให้ความ คิดเห็นจากที่ท่าน เลือก
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	
	5	4	3	2	1	
5. การจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนก่อให้เกิดความขัดแย้ง ภายในชุมชน						
6. การจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนมีส่วนทำให้คนต่างพื้นที่ เข้าใจและรู้จักชุมชนภายใต้ สถานการณ์ความไม่สงบใน พื้นที่มากขึ้น						
7. การจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนในพื้นที่ที่มีความโปร่งใสใน การบริหารจัดการผลประโยชน์						
8. การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิตของคนในชุมชน						
9. ทศนคติของเจ้าบ้านมีผลต่อ การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน						
10. ชุมชนยังไม่เข้าใจหลักการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างแท้จริง						

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

แนวคำถามในการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นขั้นตอน Public review และ Influencing

หลังจากที่ทีมประเมินได้นำเสนอข้อมูลผลการประเมินจึงได้แบ่งกลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยการอภิปรายกลุ่ม ดังนี้

1. จากข้อมูลที่ทีมประเมินได้นำเสนอไปแล้วนั้น ข้อมูลที่ประเมินมีความครอบคลุมครบถ้วนทุกมิติตามตัวชี้วัดที่กำหนดหรือไม่ และยังมีมิติหรือประเด็นไหนบ้างที่ทีมประเมินยังเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ครบหรือไม่สมบูรณ์บ้าง
2. ผลการประเมินในมิติหรือประเด็นของท่านถูกต้องหรือไม่ และยังมีมิติหรือประเด็นไหนที่ไม่ถูกต้องบ้าง และที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร
3. จากผลการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มผลกระทบทางบวกอย่างไรบ้าง
4. จากผลการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อลดผลกระทบทางลบอย่างไรบ้าง
5. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง
6. ข้อเสนอแนะต่อการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ภาคผนวก ข
แบบพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

EC 015/63

สถาบันนโยบายสาธารณะ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
90110

หนังสือรับรองจริยธรรม

คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์ สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ทำการพิจารณาและเห็นชอบโครงการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงการวิจัยเรื่อง	การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
หัวหน้าโครงการ	นางสาวชัชชาบีล สะแม
หน่วยงาน	สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วันออกเอกสาร	วันที่ 25 สิงหาคม 2563
วันหมดอายุ	วันที่ 24 สิงหาคม 2565

2023/11/11

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สติระหุณี)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรม
ด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์
สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์
สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Participant Information Sheet)
(เพื่อประกอบการตัดสินใจ)

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย): การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ชื่อผู้วิจัย นางสาวชลชาเนล สะมะ..... โทรศัพท์ 085-8434180
หน่วยงาน สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.....
ก่อนที่ท่านจะลงนามในหนังสือแสดงเจตนายินยอมร่วมวิจัย ท่านควรได้รับทราบว่

- โครงการนี้เป็นโครงการวิจัย
- ท่าน **ไม่จำเป็นต้อง**เข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ และสามารถถอนตัวออกจากโครงการได้ทุกเมื่อ โดยจะไม่มีผลกระทบต่อใดๆ ต่อท่าน
- ในเอกสารนี้อาจมีข้อความที่ท่านอ่านแล้วยังไม่เข้าใจ โปรดสอบถามหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้แทนให้ช่วยอธิบายจนกว่าจะเข้าใจดี
- นักวิจัยผู้ขอความยินยอมต้องให้ ข้อมูลและเวลาที่เพียงพอแก่ท่าน ในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยอย่างอิสระ

เรียน ท่านผู้อ่านที่นับถือ

ผู้วิจัยขอเชิญท่านเข้าร่วมโครงการวิจัยในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถามในโครงการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอแนะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัยนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจของท่าน ขอให้ท่านใช้เวลาในการอ่านและทำความเข้าใจรายละเอียดตามเอกสารที่ท่านได้รับจำนวน 2 หน้านี้ ถ้าท่านไม่เข้าใจหรือสงสัยประการใด ท่านสามารถซักถามผู้วิจัย/ผู้ที่ให้ข้อมูลแก่ท่านได้อย่างเต็มที่ และถ้าท่านสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะขอให้ท่านลงชื่อในใบสมัครใจเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัยต่อไป

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีและจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยผู้ให้ข้อมูลหลักคือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มประชาชน ได้แก่ กลุ่มองค์กร/กลุ่มจัดตั้งอื่น ๆ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และนักท่องเที่ยว 2) กลุ่มการเมืองและราชการ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโคกโพธิ์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว สำนักงานการเกษตรอำเภอโคกโพธิ์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี 3) กลุ่มวิชาการและวิชาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำการศึกษาในพื้นที่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ระหว่างเดือนตุลาคม 2563 -กันยายน 2564 โดยประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health impact assessment) 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน

คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์
สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 หน้า (เครื่องมือชุดที่ 1) และใช้แนวคำถามการประชุมกลุ่มย่อย ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) ใช้เครื่องมือแนวคำถามการประชุมกลุ่มย่อย (เครื่องมือชุดที่ 2) จำนวน 1 หน้า ขั้นตอนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 หน้า (เครื่องมือชุดที่ 3) และแบบสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 4 หน้า (เครื่องมือชุดที่ 4) และขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public review) และขั้นตอนการผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (Influencing) ใช้แนวคำถามในการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น จำนวน 1 หน้า (เครื่องมือชุดที่ 5) ขณะที่ท่านให้สัมภาษณ์ หากท่านรู้สึกไม่สบายใจที่จะตอบคำถามบางข้อ ท่านสามารถข้ามข้อคำถามนั้นไปได้ หรืออาจจะหยุดการทำสัมภาษณ์ ได้ทุกเมื่อ ข้อมูลที่ได้จะทำให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตามแผนการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับบริบท วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ชุมชนมีความสุข ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและยังเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบาย สนับสนุนยุทธศาสตร์และปรับปรุงแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานต่อไป

ในการให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมวิจัยดำเนินการให้ข้อมูลหรือตอบคำถามตามความคิดเห็นของท่าน ส่วนไหนที่ไม่สามารถตอบได้ให้ระบุว่าไม่ต้องการให้ข้อมูล ทั้งนี้ผลการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลจะถูกประมวลและนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการนำเสนอข้อมูลเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมวิจัยจะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น ทางผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ไว้เป็นความลับและนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น

ทั้งนี้โครงการวิจัยนี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์ สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ท่านสามารถขอรับคำปรึกษา/แจ้งเรื่อง/ร้องเรียนได้ที่สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โทรศัพท์ 074-282900 ในวันและเวลาราชการ

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ให้ข้อมูล/อาสาสมัครโปรดให้ความสำคัญ

- ท่านจะได้รับเอกสารชี้แจงและหนังสือแสดงเจตนายินยอมที่มีข้อความเดียวกันกับที่นักวิจัยเก็บไว้ 1 ชุด ท่านควรเก็บไว้กับตัวเพื่อเป็นหลักฐานและอ่านเมื่อมีข้อสงสัย
- ส่วนทำหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการ จะต้องมี 1) ลายมือชื่อของท่าน 2) ลายมือชื่อนักวิจัยที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับโครงการ และ 3) วันที่ที่ลงนาม ซึ่งท่านต้องเป็นผู้ลงวันที่ด้วยตนเอง

คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์
สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent Form)

ข้าพเจ้า (นาย /นาง /นางสาว).....นามสกุล.....อายุ.....ปี
ขอแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย ในโครงการวิจัยเรื่อง...การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ
ในการจัดทิวทัศน์อาคารท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ข้าพเจ้าได้อ่านเอกสารคำอธิบายโครงการวิจัยและได้รับฟังคำอธิบายจาก นางสาวชัชชานีล สะแม และ
ได้รับทราบถึงรายละเอียดของโครงการวิจัยเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์และระยะเวลาที่ทำการวิจัย ขั้นตอน ตลอดจน
ผลประโยชน์ที่ข้าพเจ้าจะได้รับ

และข้าพเจ้า ยินยอมให้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้า เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยให้วิเคราะห์และ
นำเสนอเป็นข้อมูลในภาพรวม ผู้วิจัยต้องเก็บรักษาข้อมูลที่ได้จากข้าพเจ้าไว้เป็นความลับ และไม่เผยแพร่ต่อ
สาธารณะเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ข้าพเจ้าสามารถถอนตัวหรือดออกจากโครงการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยจะไม่มีผลกระทบ
ใดๆ ในอนาคต

หากข้าพเจ้ามีข้อข้องใจเกี่ยวกับขั้นตอนของการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถติดต่อกับ นางสาวชัชชานีล
สะแม ได้ที่ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี หมู่ที่ 6 ถนนปากน้ำ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โทรศัพท์
073-460061 (ในเวลาราชการ) และ 085-8434180 ได้ตลอด 24 ชั่วโมง หากได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุ
ไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถขอรับคำปรึกษา/แจ้งเรื่อง/ร้องเรียน ได้ที่สถาบันนโยบาย
สาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โทรศัพท์ 074-282900 ได้ในวันและเวลาราชการ

ข้าพเจ้า เข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และหนังสือแสดงเจตนายินยอมนี้โดยตลอด
แล้ว ข้าพเจ้ายินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และได้ลงลายมือชื่อ หรือให้นักวิจัยผู้ให้อ่านให้ข้าพเจ้า
ฟัง ลงลายมือชื่อในใบแสดงความยินยอมให้ข้อมูลแทนข้าพเจ้า

ลงชื่อ

(นักวิจัยผู้ลงนามแทน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ลงชื่อ

(ผู้ให้ข้อมูล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มุณีแนม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ดร.วิชชุดา มาชู คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ รักษาพล มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร

